

Proměny současné postmoderní rodiny

Ivona Píšková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivona PÍŠKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Proměny současné postmoderní rodiny**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.
Vymezení základních pojmů.
Sběr dat pro vypracování teoretické části.
Zpracování základních témat teoretické části.
Metodologie výzkumu, formulace cílů a volba metod zkoumané problematiky
Výsledky výzkumu.
Aplikovatelnost výsledku a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KRAUS, B. Člověk, prostředí, výchova, Brno: Paido, 2001

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť, Praha: SLON, 2003

MAZÁNKOVÁ, L., NEVORÁNEK, J., ŘEHOŘ, A. Sociologie rodiny II., Brno: IMS, 2004

MOŽNÝ, I. Moderní rodina, Brno: Blok, 1990

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny, 1. vydání, Praha: Portál, 2004

SMITH, H. Děti a rozvod, 1. vydání, Praha: Portál, 2004

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Mgr. Leona Hozová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 18. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

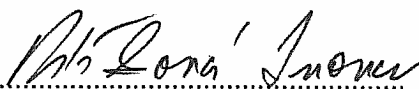
Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 15. 5. 2009

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití

ABSTRAKT

Proměny současné postmoderní rodiny.

Rodina vždy byla a stále bude důležitým prvkem lidské společnosti. Bakalářská práce charakterizuje současnou podobu rodiny z pohledu vztahů, ukazuje základní funkce rodiny a moderní rodinné soužití.

Zabývá se proměnou české rodiny v posledních desetiletích, zvláště otázkami dopadu volného soužití bez uzavření manželství a rozvodovosti, zaměstnanosti žen a podílu jednotlivých členů rodiny na výchově dětí.

Pro možnost srovnávání je část práce zaměřena na vymezení základních rozdílů mezi rodinou tradiční, moderní a postmoderní.

Práce srovnává rozdělení rolí a postavení mužů a žen v rodině v minulosti a v moderní současnosti. Je zde nastíněno budoucí podoby rodiny a její perspektivy z hlediska vztahového, výchovy dětí a hodnotového zaměření.

Klíčová slova: tradiční, rozdělení rolí, postavení člena rodiny, nesezdané soužití, rovnoprávnost, nezávislost, podoby soužití, funkce rodiny, manželství.

ABSTRACT

Precis and English translation

Transformations of current postmodern family.

Family has always been and will be an important element of human society. The bachelor thesis features a contemporary form of family in light of relationships, shows basic family functions and modern family coexistence.

The thesis deals with a transformation of Czech family during the last decades, in particular with questions concerning impact of coexistence without contracting of marriage, divorce rate, women employment and part of individual family members in upbringing of children.

To make a meaningful comparison, a part of the thesis is focused on determination of essential difference between traditional, modern and postmodern family.

The thesis compares role division and position of men and women in family in the past and modern present. The thesis outlines a future form of family and its perspective in light of relationships, upbringing of children and value focus.

Keywords: traditional, division of roles, position of a family member, coexistence without marriage, equality, independence, forms of coexistence, family function.

Motto:

„ Dobří lidé dávají svým dětem kořeny a křídla.

Kořeny proto, aby věděly, kde jsou doma, křídla proto,

aby mohly odletět a vyzkoušet si to, co se naučily.“

B. Youngsová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Ing. et. Mgr. Leoně Hozové, za velmi užitečnou metodickou pomoc, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování celé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svým spolužačkám za morální a psychickou podporu a pomoc, kterou mi poskytovaly během celého studia, a kterých si nesmírně vážím.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	15
1 RODINA – SMYSL, POJETÍ.....	16
2 PROMĚNY RODINY V KONTEXTU HISTORIE.....	17
2.1 ŘECKÉ OIKOS A POLIS	17
2.2 ŘÍMSKÁ RODINA	18
2.3 RODINA VE STŘEDOVĚKU	18
2.4 NOVOVĚKÁ RODINA	19
2.5 DÍLČÍ ZÁVĚR.....	20
3 PROMĚNY RODINY V POSLEDNÍCH DESETILETÍCH.....	21
3.1 DVĚ VIZE VÝVOJE SOUČASNÉ RODINY DLE MATOUŠKA	22
3.2 DÍLČÍ ZÁVĚR.....	22
4 ROZDĚLENÍ ROLÍ A POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V RODINĚ	23
4.1 POSTAVENÍ ŽEN A MUŽŮ V MINULOSTI.....	23
4.2 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V SOUČASNOSTI	24
4.3 DÍLČÍ ZÁVĚR.....	24
5 MODELY A TRENDY RODINNÉHO FUNGOVÁNÍ.....	26
5.1 VZTAHY A VÝCHOVA.....	26
5.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MANŽELSKÉ ŠTĚSTÍ DLE LANGMAIERA A MATĚJČKA.....	27
5.3 DÍLČÍ ZÁVĚR.....	28
5.4 NÁVOD NA MANŽELSKÉ ŠTĚSTÍ DLE KRATOCHVÍLA.....	29
5.5 DÍLČÍ ZÁVĚR.....	29
6 RODINA SE MĚNÍ, ALE STÁLE ZŮSTÁVÁ STABILIZUJÍCÍM PRVKEM SPOLEČNOSTI.....	30
7 SOUČASNÁ PROMĚNA MODERNÍ RODINY	31
7.1 EMPIRICKÁ ŠETŘENÍ	31

7.2	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	32
8	RODINA JAKO ZDROJ PODPORY A SOLIDARITY	33
8.1	EKONOMICKÁ PODPORA	33
8.2	DOPAD EKONOMICKÝCH FAKTORŮ NA VÝCHOVU	33
8.3	RODINA JAKO SPOLEČENSKÝ SYSTÉM	34
8.4	RODINNÁ SOCIÁLNÍ SÍŤ	34
8.5	ELEMENTÁRNÍ FUNKCE RODINY.....	35
9	KULTURNÍ A HODNOTOVÁ ORIENTACE RODINY	37
10	VÝVOJOVÉ FÁZE RODINY.....	38
10.1	RODINA S PŘEDŠKOLNÍM DÍTĚTEM.....	38
10.2	RODINA SE ŠKOLNÍMI A DOSPÍVAJÍCÍMI DĚTMI	38
10.3	SYNDROM OPUŠTĚNÉHO HNÍZDA, RODINA PO OSAMOSTATNĚNÍ DĚTÍ.....	39
11	SOUŽITÍ ORIENTAČNÍ A PROKREAČNÍ RODINY	41
11.1	TRANSGENERAČNÍ VAZBY	41
12	KOMUNIKAČNÍ STYLY RODINY.....	42
12.1	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	43
13	LÁSKA JE JEN ILUZE.....	44
13.1	VZÁJEMNÁ OČEKÁVÁNÍ A VOLBA PARTNERA.....	44
13.2	ZAMILOVANOST A NAMLOUVÁNÍ.....	45
13.3	SŇATEK	46
13.4	FORMY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ	47
13.5	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	48
13.6	NESEZDANÁ SOUŽITÍ	48
13.7	DALŠÍ FORMA SOUŽITÍ	49
13.8	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	50
14	ROZVOD A JEHO NÁSLEDKY V RODINĚ.....	51
14.1	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	51

15	SROVNÁNÍ ZÁKLADNÍCH ROZDÍLŮ MEZI TRADIČNÍ, MODERNÍ A POSTMODERNÍ RODINOU.....	53
II	PRAKTICKÁ ČÁST	55
16	METODOLOGICKÁ ČÁST – KVALITATIVNÍ VÝZKUM	56
16.1	VÝBĚR VÝZKUMNÉ STRATEGIE	56
16.2	CÍL VÝZKUMU	56
16.3	VÝZKUMNÁ JEDNOTKA	56
16.4	VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	56
16.5	ETICKÉ ŘEŠENÍ VÝZKUMU.....	57
16.5.1	Ochrana subjektu výzkumu	57
16.6	PROCEDURY SBĚRU DAT A ČASOVÝ PLÁN	58
16.6.1	Časový plán	58
16.6.2	Forma otázek a podotázek.....	58
16.6.3	Dokumentace a archivování	59
17	OPERACIONALIZACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	60
17.1	VÝZKUMNÉ OTÁZKY PRIMÁRNÍ A PODOTÁZKY	60
18	EMPIRICKÁ ČÁST VÝZKUMU.....	63
18.1	CHARAKTERISTIKY ÚČASTNÍKŮ VÝZKUMU	63
18.2	ANALÝZA VÝZKUMU, VYSVĚTLENÍ A ZHODNOCENÍ	64
18.2.1	Manželství a sňatek	64
18.2.2	Tolerance k volnému soužití	65
18.2.3	Hodnotová orientace v současné rodině.....	66
18.2.4	Typické znaky současné rodiny.....	68
18.2.5	Věková hranice pro uzavření manželství a založení rodiny.....	70
18.2.6	Rozvod a rozchod partnerů, důvody.....	71
18.2.7	Vztahy ve vícegenerační rodině	72
18.2.8	Osamostatnění dětí a jejich podpora ze strany rodičů.....	73
18.2.9	Komunikace v rodině	75
18.2.10	Rozdělení rolí muže a ženy v současné moderní rodině	76
18.3	ZÁVĚR K PRAKTICKÉ ČÁSTI	78

ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÉ ODBORNÉ LITERATURY A PRAMENŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Od druhé poloviny 20. století prodělává rodina ve většině západních zemí zásadní proměnu. Změnily se normy života, dodržování tradic, reálné chování jednotlivců a dříve zaužívaný standardní model rodinného startu. Sňatek, založení společné domácnosti a narození dítěte ztratili nutnou závaznost. Skutečnost, že tento model byl standardní, neznamená, že se mu podřizovala celá naše populace. Podstatné ovšem je, že tradiční model rodinného startu, jak jsem výše uvedla, byl jednoznačnou a nezpochybňovanou normou, a jiné chování bylo hodnoceno jako nepřípustné (Hamplová, 2003, s. 11).

V současné době mnoho lidí volí jiný postup, jinou posloupnost jevů a událostí, například společná domácnost, narození dítěte a až nakonec sňatek. Nebo zvolí volné soužití a do manželství vůbec nevstupují. Naší společností víceméně tolerovanou a mladými lidmi preferovanou formou partnerského soužití se stala nesezdaná soužití. Volné, nesezdané manželství, nebo chcete-li, konkubinát. Nesezdané manželství mnoho mladých lidí volí z důvodu, že tímto způsobem odpovídají na rostoucí ekonomickou nejistotu. Tento způsob nabízí totiž jak výhody manželského soužití, tak i svobodného stavu. Z tohoto svazku nevznikají dlouhodobé závazky, zároveň umožňuje společný život, kterého se mladí tímto nemusí vzdávat a nejsou sexuálně izolováni. Tuto problematiku bych chtěla popsat v teoretické části své bakalářské práce. Odpovědi na některé otázky, týkající se změn současné rodiny se pokusím najít v praktické části této práce.

V průběhu druhé poloviny tohoto století klesl však význam ekonomických faktorů, doba přinesla nezávislost ženám i mužům. Změnilo se i lidské chování, které začalo více ovlivňovat jiný systém hodnot. Tyto hodnoty se soustřeďují na kvalitu prožívaného života.

Dnešní mladá generace se cítí bezpečnější, což jí umožňuje moderní společnost a zabezpečení základních životních standardů. Proto se už nesnaží vytvářet primární vazby a pěstovat stálé vztahy ve formě manželství. Více kladou důraz na svoji nezávislost, sebe-realizaci, sebevyjádření a individualismu. Toto je základem nových hodnot, které hodně ovlivnily chování dnešní populace. Dnešní lidé jsou přesvědčení, že na to mají právo, právo být individuálně šťastní. K tomu nepotřebují dlouhodobé závazky plynoucí z manželství a rodiny, které by je svazovaly a omezovaly.

Ve své práci bych se chtěla zabývat touto proměnou rodiny od tradiční k moderní až po současnou postmoderní rodinu. Provést srovnání jednotlivých vývojových etap rodiny od tradiční až po současnou postmoderní rodinu. Poukázat na změnu hodnot a chování dnešní populace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA – SMYSL, POJETÍ

Její hlavním smyslem zůstává pořád smysl reprodukční. Rodina umožňuje lidem péči o děti a jejich výchovu do dospělého věku, je tedy biologicky důležitá a nezastupitelná pro zachování lidstva. Z hlediska socializace je rodina malou a nejdůležitější primární společenskou skupinou. Provází člověka ve všech fázích jeho života. Formuje osobní vývoj člověka i postoj ke všem ostatním skupinám, rodina se snaží formovat dítě podle vlastní tradice, rodinné normy, které se vždy nějak odchyľují od norem průměrných. Dítě ke svému vývoji potřebuje kromě zajištění primárních potřeb, jako je teplo, jídlo, také stabilní emoční prostředí, domov a přítomnost stabilních osob, rodičů. Dítě i rodiče se spolu ztotožňují, podporují se, spoléhají se na sebe, dostávají se však i do konfliktů. Rodičům na dítěti velmi záleží, vnímají ho jako jedinečné, zvláštní, výjimečné, jsou jím fascinováni. Upřednostňují jeho zájmy před vším ostatním (www.ireferaty.lidovky.cz/304/1247/Rodina z 20.8.2007).

Rodina je tedy malá primární společenská skupina, založená na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí, které je dané a neměnné, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití.

Rodina jako systém je v čase proměnná. Neustále hledá a nachází své místo ve společnosti a přitom je společností znovu a znovu ovlivňována a formována. Funguje v plném rozsahu a má svůj význam a své opodstatnění jen tehdy, když uspokojuje potřeby a požadavky každého jejího člena.

2 PROMĚNY RODINY V KONTEXTU HISTORIE

Rodinu jako primární skupinu známe již z historie. Člověk v mladší době kamenné žil ve skupinách, jejichž členové byli často pokrevně spřízněni. Posléze začali lidé žít v páru a později v monogamním páru. Vždy však záleželo na společenských okolnostech. Ve starém Řecku spolu žili muži i ženy ve skupině a existoval volný výběr partnerů. Děti narozené z těchto svazků byly společné, také výchova probíhala společně. Nemocné a postižené děti neměly šanci na další život. Matky v tomto společenství měly k dětem blíže a měly také důležité postavení. Vždy a ve všech společnostech byla nejmenší společenskou a sociální jednotkou rodina.

Jakmile vznikla trvale obydlená sídla a trvale obhospodařovaná území, mohla se rozvíjet řemesla, obchod a vojenství. Společnost se mohla diferencovat podle majetku. Vedoucí postavení ve společnosti a v rodinách získávají muži a v civilizovaných společnostech si je udržují až do našeho století (Matoušek, 1993, s. 15).

Otázka, zda vůbec někdy měly hlavní postavení a vedoucí úlohu v rodině a společnosti ženy, je otevřená. O existenci matriarchátu svědčí zejména nálezy tzv. Venuší, malých hliněných sošek žen s výraznými mateřskými atributy. To vedlo k hypotéze o vzniku matriarchátu, kdy hlavní postavení a slovo při organizování společenství a výchově dětí měly ženy, matky.

Postupem času se vydělovaly jednotlivé páry a vznikalo párové soužití. Nejprve bylo také velmi volné, ale časem začínalo mít velký vliv na fungování vztahu vlastnictví majetku. S rozvojem řemesel, obchodu, chovem dobytka a zemědělství byla ve vztahu důležitá monogamie. Tím se stal otec jasnou autoritou s velkým vlivem na výchovu dětí, bohužel to byla někdy i forma násilná. Žena měla podřízené postavení, stala se inventářem v domácnosti, bez práv, pouze s povinnostmi rodit děti, zabezpečovat domácnost a starat se o blaho manžela.

2.1 Řecké Oikos a polis

V kolébce demokracie, řecké *polis*, byli svobodnými občany jen muži, patriarchové svých klanů a rozsáhlých domácností, v nichž vládli despotickou mocí. Prostorem svobody

a rovnosti byl pouze prostor veřejný, kdežto rodina byla prototypem hierarchie a pevné uspořádanosti (Možný, 2006, s. 16).

Na rozdíl od doby klasické měly ženy v těchto starších dobách větší volnost, mohly se například pohybovat na veřejnosti bez doprovodu. Rodina ovšem byla striktně patriarchální. Mužům se tolerovaly konkubíny, levobočci mohli být otcem uznáni za legitimní potomky. Svatba i narození byly provázány rituály. Nejmenší jednotkou společnosti byl oikos. Má širší význam jako domácnost s domem i půdou. Řecká společnost muže nutila ke sňatkům. Muž se neženil z lásky. Ženil se proto, aby měl mužského následovníka, který by udržoval rodinný kult. Postavení ženy v rodině bylo podřízené (Matoušek, 1993, s. 16).

2.2 Římská rodina

Rodinu si Římané cenili natolik, že když sestavovali kolem roku 450 př.n.l. svůj první právní kodex, tzv. Dvanáct desek, prohlásili v něm, že rodina je základní jednotkou společnosti. Mění se i postavení žen ve společnosti. Nemajetné ženy mohly pracovat jako švadleny, kadeřnice, písařky, vychovatelky, obchodnice, dokonce i lékařky. Nikdy ale nepracovaly v oblasti práva. Majetné ženy mohly spravovat svůj vlastní majetek a prosazovaly se i v politickém životě.

Starověkým Římem jsou historicky doloženy počátky ženské emancipace. Reakce mužů byla ostrá. Ženy byly vypovídány do vyhnanství, aby nedávaly špatný příklad. Rozvodů bylo ve starém Římě mnohem více než v Řecku. Byly snadné po právní stránce.

2.3 Rodina ve středověku

Slovanská rodina byla silně patriarchální. V době pohanské mohli mít mužové více žen. Například slovanský vůdce Sámo měl 22 synů a 15 dcer s dvanácti manželkami. Mnohoženství bylo tolerováno mnoha staršími společnostmi.

Naopak proti mnohoženství bojovala církev. Křesťanství nadřazuje sice náboženství nad rodinu a připouští, že víra může být příčinou rozchodu manželů. Určuje však prvotní role v rodině. Jako například poslušné a dobrovolné podřízení žen svým mužům, muži, aby své ženy milovali a chovali s k nim slušně, děti, aby poslouchaly své rodiče.

V rodině tak musí panovat vzájemná úcta, celoživotní závazek a hlavním úkolem rodiny z křesťanského pohledu je zplodit děti.

Další podobu rodiny ve středověku určoval především způsob života. Většina obyvatel žije na venkově a živí se zemědělstvím. Je tím závislá na klimatických podmínkách. Tak se stává, že po obdobích hladomoru přicházejí nemoci a epidemie. Chudoba nutí ke zvyku, který existoval u starých Řeků a Slovanů, odkládat děti do prvních nalezičů.

Rodina je výrobní jednotkou. Sňatky jsou podmíněny ekonomicky a majetkově. Běžné je soužití širších rodiny a několika generací společně. Mimo rodinu žijí jen ti nejchudší v nejnižších společenských vrstvách. Pro rodiny bohaté platí soudržnost diktovaná zájmem o udržení rodinného majetku. Jako v rodině antické trvá vedoucí postavení muže a podřízená role ženy. Také rozdělení mužských a ženských rolí. Je vysoká provázanost rodiny na majetek, dům a půdu. Rodina je nejen společenskou jednotkou, je i jednotkou výrobní a institucí výchovnou (Matoušek, 1993, s. 21).

2.4 Novověká rodina

Buržoazními revolucemi začal proces ženské emancipace. Ženy ze středních vrstev vykonávaly některá povolání, o která muži jevíli malý zájem. Prodávaly plátno, obchodovaly na tržištích s kořením a jinými potřebami do kuchyně, šily a prodávaly oděvní součástky např. punčochy, boty, oblečení. Hnutí za emancipaci se formulovalo nejprve ve Francii a poté v Anglii. Požaduje se rovnost mužů a žen před zákonem a právo na svobodnou volbu manželského partnera, která je podmíněna citovou náklonností.

Patriarchální rodina se od tohoto momentu začíná rozpadat. Byla to do té doby rodina dosti otevřená vůči komunitě ji obklopující, zejména na venkově. Jednání jejích členů bylo pod veřejnou kontrolou, požívali jen nízkého soukromí. Citové potřeby členů rodiny byly plně podřízeny hospodářským zájmům. Před rokem 1800 byla erotická zamilovanost výsadou šlechty. Ve středověku ji i šlechta pěstovala jen platonicky a odděleně od manželství (Matoušek, 1993, s. 22).

Zrovnoprávnění ženy pokračuje, ale je to dodnes neukončený proces. V r. 1792 byl uzákoněn rozvod. V Anglii se ženy v r. 1870 domohly práva na vlastní majetek. Jsou zakládány vyšší školy a bojovalo se o volební právo pro ženy.

Industrializace a rozvoj průmyslu přenesl práci z rodiny do továrny a soustřeďoval obyvatele do měst. Zavedení povinné školní docházky odvedlo děti z rodin. Na přelomu 19. a 20. století začaly pracovat v průmyslu ženy, někde i děti. Tím přestala mít domácí práce tržní hodnotu a stala se pro ženu přítěží. Na trhu práce žena měla a dosud má horší postavení než muž. Větší pracovní zatížení žen vedlo k většímu tlaku a vyvolávalo v rodinách větší napětí.

Muž tak přestal být jediným živitelem rodiny a jeho prestiž v rodině poklesla. Ve společnosti tak začal proces potírání a odstraňování rozdílů mezi muži a ženami. Došlo k výraznému narušení tradičního rozdělení ženských a mužských rolí.

Moderní doba lidi osvobodila od starých vazeb na společenskou třídu i na místní komunitu, nejsou už podřízeni vrchnosti ani církvi. Sňatky přestaly být určovány jinými zájmy než přáním snoubenců žít společně. Souhlas rodičů se sňatkem se stal dodatečným a formálním. Svou výchovnou funkci si dnes rodina podržela jen vůči nejmenším dětem. V ní je zatím nezastupitelná. Jinak je rodina místem uspokojování i frustrování citových potřeb, místem přerozdělování ekonomických hodnot, místem konzumu a rekreace. Nová doba posílila význam rodiny jako útočiště před veřejným světem.

2.5 Dílčí závěr

Rodina dává možnost uplatnění trvalejších hodnot, nejenom konzumního postoje. Vazby v rodině k rodičům, k dětem, sourozencům jsou i dnes v jistém smyslu nezrušitelné a nezaměnitelné. Pojetí výchovy v rodině ke konci 19. století bylo takové, že dítě má být vedeno k naprosté poslušnosti a to od nejútlejšího věku. Důležitá je rodinná posloupnost a hierarchie. K chybám a prohřeškům dítěte se většinou rodiče stavěli nesmlouvavě. Děti rodičům vykaly. Rodič byl považován za přímého nadřízeného dítěti. Až na počátku 20. století došlo k poklesu přísnosti ve výchově dětí. Rodičům se doporučovalo nevyučovat poslušnost silou. Dítě má být poslušné vědomě. Ideálem je výchova rozumná a uměřená, zapuzuje se despotická autorita i nepřiměřená rodičovská láska.

3 PROMĚNY RODINY V POSLEDNÍCH DESETELETÍCH

Typ současné moderní rodiny je založený na rovnoprávném vztahu ženy a muže v rodině. Postupně dochází k emancipaci žen. Matky, ženy se stávají mnohdy hlavami a živitelkami rodiny, pokud je ve vztahu absence muže.

„Postmoderní rodiny již nejsou zakládány proto, aby reprodukovaly populaci nebo jinak prospívaly velkým společenstvím lidí. Rodiny postmoderní doby jsou zakládány kvůli uspokojování citových potřeb partnerů (nikoliv dětí!). Stabilita těchto rodin proto stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Rodina je více privátním podnikem. Dítě je především citovou investicí. Investice velká a nevratná (Matoušek a kol., 2003, s. 181)“.

Stále více partneři zvažují, kdy se jim narodí dítě, pečlivě zvažují i počet narozených dětí, což je jejich svobodnou volbou. Dnes je běžné, že se zvyšuje počet narozených dětí mimo manželství a roste i počet partnerů, kteří dítě nechtějí, tzv. programově bezdětní. Jak bylo výše řečeno, dítě je investicí nevratnou a také finančně velmi náročnou. Proto je dlouze a pečlivě zvažována a proto se rodí stále méně dětí.

Pro dnešního člověka jsou city velmi křehká investice, proto i rodina se stává křehkou institucí. Instituce manželství dnes není v módě. Přibývá dětí vyrůstajících v neúplných rodinách a také přibývá dětí vychovávaných nevlastními rodiči, kdy jeden z rodičů po rozvodu manželství žije s jiným partnerem.

Současné rodiny vždy začínají párovým soužitím dvou dospělých partnerů. Prodlužující se délka života dává příležitost stále se vyvíjet do rozmanitých podob a transformovat se. Tradiční rodinné chování tímto slábne. Donedávna bylo ostudou, když matka měla dítě za svobodna. Zákonitě musela být svatba a tak se stalo, že partneři uzavírali manželství v raném věku kolem 18 let. Ve 22 letech měla žena například již 2 děti a vracela se po mateřské dovolené do zaměstnání. Bohatý systém jeslí a školek jí to umožňoval.

Jistou ostudou a nežádoucím chováním byl i rozvod. To platilo pro 2. polovinu 19. století, léta padesátá, šedesátá a sedmdesátá. Dnes je to již jinak.

Pokud se ještě vrátíme do sedmdesátých a osmdesátých let našeho století do období socialismu zjišťujeme ze statistik, že se lidé často ženili a vdávali velmi mladí. Rodina nahrazovala nedostatek příležitostí dělat zajímavou práci či cestovat. Mít dvě děti a o ví-

kendech svépomocí budovat chatu nebo dům bylo smyslem života pro většinu Čechů. Když pak v devadesátých letech přišly nové možnosti, svateb rapidně ubylo.

3.1 Dvě vize vývoje současné rodiny dle Matouška

Většina prognóz vyznívá pro rodinu nepříznivě. Nejčastěji se v nich vyskytují dvě vize. První předpokládá slábnoucí rodinná pouta. Podle ní manželé spolu budou jen krátce, budou zcela rovnoprávní, budou si udržovat osobní zájmové sféry, jež nebudou sdílet s nikým z rodiny. Rodina se stane otevřenou sociální strukturou podobnou jiným organizacím. Lidé se budou víc orientovat na svůj osobní blahobyt a sféra rodinných vztahů pro ně bude podružná. Stát bude přebírat víc a víc funkcí, které mívala tradiční rodina.

Druhý typ vizí počítá s klesajícím významem mužské role v rodině. Předpokládá se, že ženy už nebudou chtít kopírovat muže, jak je tomu feminismus ještě nedávno nabádal, ale budou se chtít od mužů maximálně lišit a distancovat. Což by mohlo nukleární rodinu úplně zničit. Instrukce manželství by ztratila smysl. Plození dětí by mohlo být transakcí mezi zdravotnickým zařízením a ženou. Kdo je otcem, by matce ani dítěti nemuselo být známo. Muž by měl v rodinné interakci význam jen jako dárce genetického materiálu (Matoušek, 1993, s. 25).

3.2 Dílčí závěr

Každý člověk, každá osobnost potřebuje kolem sebe stálý okruh nejbližších lidí, se kterými sdílí své potřeby a zájmy. Potřebuje domov, s někým komunikovat a sdílet své radosti a starosti. Toto je optimistický pohled na budoucnost rodiny. Další základní lidskou potřebou je základní přání mít děti a pečovat o ně, vychovávat je. Zatím nejsou takové tendence a přání přenechat tuto záležitost státu nebo nějaké instituci. Moderní stát by měl však podporovat všechny formy rodinného soužití. Protože nahradit klasickou rodinu jinými institucemi, státními nebo soukromými, prostě nejde.

4 ROZDĚLENÍ ROLÍ A POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V RODINĚ

4.1 Postavení žen a mužů v minulosti

V nedávné minulosti bylo maloměst'ácké rodinné štěstí manželů postaveno na společné práci obou manželů. Žena je ochránkyně rodinného krbu, stará se o chod domácnosti, o kuchyň a má na starosti výchovu dětí. Muž dbá o rozkvět podniku, obchodu nebo živnosti a manželka mu vydatně pomáhá.

V rodinách úředníků a v rodinách inteligence byla situace před válkou určována buržoasním stylem života. Rodiny byly posuzovány podle společenského postavení, kde byla důležitá úroveň školského vzdělání. Byl velký rozdíl mezi vysokoškoláky a pouhými středoškoláky a tato společenská propast se projevovala na ekonomické úrovni rodin. Proto se lidé snažili, aby jejich děti získaly možnost vzděláním dosáhnout vyššího společenského statusu.

Postavení ženy před první světovou válkou a v podstatě až do roku 1948 bylo podřízené muži. Muž byl hlavou rodiny a to i po právní stránce. Žena neměla ani na veřejnosti taková práva jako muž. Jednalo se hlavně o práva politická, dosažení vzdělání a uplatnění v práci. Pro ženu existovala speciální morálka, která spočívala v jejím podřízeném společenském a rodinném postavení. Hlavní zásada v maloměst'áckých rodinách byla ta, že žena byla hospodyní, kuchařkou, pradelnou, služkou a vychovatelkou dětí. Muž měl za úkol vydělávat peníze a živit rodinu. A právě tady se projevuje velká ekonomická závislost a připoutanost žen na mužích. Tato morálka přecházela i do dělnických rodin, kde byla i žena zaměstnaná např. v továrně a i ona se podílela na hmotném naplnění rodinné pokladny.

„Z tohoto hlediska byly vychovávány i děti. Dívky ze středních a nižších vrstev byly vychovávány tak, aby mohly plnit funkci hospodyně v rodině. Učily se vařit, šít, ruční práce a vedení domácnosti. Chlapci byli již od nejmladších let vychováváni k vedoucí funkci ve společnosti i v rodině, často v nadřazeném stylu. V každé rodině si přáli mít syna jako nositele rodového jména. To bylo známkou, že chlapci jsou něco významnějšího, hodnotnějšího a tedy žádoucnějšího (Galla, Burešová, 1984, s. 14).“

Rozdíl ve výchově chlapců a dívek je velmi plasticky znázorněn i v díle J. J. Rousseaua *Emil, čili o výchování*. Jeho názory na výchovu dětí jsou pokrokové. Zdůraznil význam

práce ve výchově. Bohužel jeho názor na výchovu Emilovy nevěsty Žofie odráží názor buržoasní společnosti, který přežívá dodnes. Žena je vychovávána pro vedení domácnosti a výchovu dětí. Má být poslušná muži a vytvářet rodinné prostředí. To je její úděl.

4.2 Postavení mužů a žen v současnosti

Civilizační vývoj, zejména emancipační trendy v posledních stoletích, maskují naši biologickou podstatu. Rodina nemůže existovat bez rozdílnosti muže a ženy. Tato rozdílnost, fundovaná především biologicky, je dokonce podmínkou dobrého fungování rodiny. Tuto rozdílnost si každý plně uvědomuje. Neboť na první pohled je jasné, že muž je fyzicky silnější a jen žena je biologicky uzpůsobena k tomu, aby porodila dítě. Tyto role jsou neměnné.

V naší společnosti se stále více prosazuje **eligitární model** rodiny, v níž muž i žena rovnoprávně vykonávají rodičovskou moc. Dr. Kohoutek takovou rodinu nazval: **emancipovaná rodina**.

Z pohledu rodiny je podstatné chování mužů a žen, které se projevuje v oblasti rodičovského a partnerského života. Z historie a z výzkumů etiologie je známo, že rodičovské chování je původnější než partnerské chování.

Problémem vrozených, biologicky zakódovaných rozdílů chování mužů a žen se začali vědci zabývat již ve druhé polovině minulého století. Muž je o něco lépe vybaven na to, aby byl ochráncem rodiny proti vnějšímu vlivu. Žena je lépe vybavena na to, aby se zabývala vnitřními záležitostmi rodiny. Sbližování, prolínání mužské a ženské role v moderní společnosti vede ke zvýšenému výskytu nároků, pro něž mají muži a ženy předpoklady nevalné. Od mužů se očekává více zájmu o rodinu, schopnost podílet se na péči o děti, vyšší podíl na domácích pracích. Od žen se zase ve sféře veřejné očekává schopnost sebeprosazení, výkonnost, odolnost vůči stresu, nezávislost (Matoušek, 1993, s. 27, 28).

4.3 Dílčí závěr

Určité pozůstatky dvojí morálky, dvojího pohledu na postavení žen a mužů v rodině, přežívají dodnes. Stále se projevuje staré pojmání práv a povinností mužů a žen např. v domácnosti. Někteří muži stále považují účast na domácích pracích za něco nedůstojné-

ho. Jejich názorem je, že všechno, co souvisí s vedením domácnosti, vařením, úklidem, nákupy a obstaráváním dětí, je záležitostí čistě ženskou. Oni mají na starosti tzv. mužské práce. A pokud ženě pomáhají, tak jen s vědomím, že tím ulehčují ženě práci, která náleží jen jí.

Stále častěji se prosazují individuální zájmy jednotlivců nad zájmy rodinnými. Názorové střety obou pohlaví na rozdělení rolí v rodině rodinu nestabilizují. A proto dochází k tomu, že se zvyšují nároky, které navzájem muži a ženy na sebe kladou.

5 MODELY A TRENDY RODINNÉHO FUNGOVÁNÍ

Nejcennějším statkem, který dnes rodina dětem předává, už není majetek, ale vzdělání. Svou úlohu zprostředkovatele kulturních hodnot tím rodina vykonává jen nepřímo, volbou školy. V ostatních případech ji vykonává v konkurenci s masovými sdělovacími prostředky. Ve vyspělých státech tráví některé děti více času před televizní obrazovkou než přímou komunikací s rodiči (Matoušek, 1993, s. 24).

„Pro současnou moderní společnost naší doby jsou příznačné následující trendy:

- snaha odkládat sňatek a mateřství, porod prvního dítěte na pozdější dobu*
- zvýšené množství zakládání neformálních rodin, nesezdané soužití bez legálního sňatku se ukazuje v čase méně stabilní*
- neustálé zvyšování rozvodovosti i u manželů staršího věku*
- pokles uzavírání dalšího manželství po předchozím rozvodu*
- celosvětová tendence mít jedno, maximálně dvě děti, popřípadě nemít děti vůbec*
- prodlužování doby, po kterou žijí dospělé děti a rodiče spolu v jedné domácnosti*

([www.ireferaty.lidovky.cz/304/1247/Rodina z 20.8.2007](http://www.ireferaty.lidovky.cz/304/1247/Rodina_z_20.8.2007)).“

Struktura rodiny

Svoji funkci vykonává rodina pomocí podsystémů manželského, rodičovského, sourozeneckého, mužského, ženského. Každý jedinec současně patří do určité řady v podsystému, v každém má jinou úlohu. V případě, že podsystémy nefungují tak, jak správně mají, je potřeba pomoc terapeuta, který používá techniky např., že mění role v rodině, nejslabšímu členovi dává pozici nejsilnějšího.

5.1 Vztahy a výchova

Hlavním společenským účelem manželství je tedy založení rodiny a řádná výchova dětí. Splnění tohoto účelu ovšem není podmínkou. Manželství je společenství muže a ženy, do kterého vstupují dobrovolně a svobodně. Biologická funkce manželství a rodiny je nezpochybnitelná a těžištěm celospolečenského účelu rodiny je tedy výchovná funkce.

Ovšem také u forem dnes obvyklého monogamního manželství lze najít rozdílnosti u různých národů, jednotlivých společenských vrstev, u příslušníků různých náboženství. Lze najít i řadu odlišností v morálních hodnotách, chování, zvycích, v právech apod.

Současná manželství se bohužel často hroutí. Jsme svědky toho, že manželé uzavírají sňatek s pocity nejhlubší lásky a nadějemi na největší štěstí, a přece se po poměrně krátké době navzájem odcizují, lásku vystřídá lhostejnost, někdy i nenávisť a odpor, což postupně vede k rozpadu manželství.

5.2 Faktory ovlivňující manželské štěstí dle Langmaiera a Matějčka

Autoři Langmaier - Matějček rozdělují podmínky, které dnes manželské štěstí spolu-ovlivňují, na:

„- vnější okolnosti, tj. věk, doba známosti, vzdělání, hospodářské podmínky

- vnitřní osobní vlastnosti partnerů, tj. povaha, postoje, zájmy.

(Langmaier, Matějček, 1959, s. 31).“

Autoři zde uvádějí, že manželství uzavřené v příliš časném věku, kdy je žena mladší než 20 let a muž mladší než 22 let, bývají v průměru méně šťastná než manželství uzavřená staršími partnery. Ke štěstí v manželství většinou nepřispívá, bylo-li uzavřeno především z touhy mladých lidí vyprostit se rychle z pouta své rodiny. Nevýhodou pro manželství je rovněž povahová nevyzrálость mladých lidí, nejsou ještě schopni uváženě si vybrat partnera, s nímž by si natrvalo rozuměli. K tomu nemají dostatek zkušeností. Častěji se také hroutí taková manželství, která jsou uzavřena ve spěchu, po krátké známosti.

Uvádí se, že: *„...šťastní manželé bývají spíše citově stálí, nepodléhají tolik náladám a citovým výbuchům, bývají spíše vyrovnaní a ustálenější ve svých názorech, vytrvalí a soustavní v práci, dbalí na spořádané hospodaření i na zachovávání mravních zásad. Jsou laskaví, blahovolní k druhým lidem, dbalí zájmům ostatních lidí a ochotni vždy k opravdové spolupráci. Jejich vztah k vlastním jejich rodičům je zpravidla láskyplný, ale nikoli nadměrně upnut (Langmaier, Matějček, 1959).“*

Téměř všechny tyto trendy poukazují na prosazování individuálních zájmů jednotlivce nad zájmy rodiny, kdy hlavním smyslem rodiny už není jen biologická reprodukce.

Toto sociologizující hledisko ve společnosti pomalu slábne a nahrazuje jej jiná dynamika rodinných procesů. Zhruba od 20. let tohoto století je v popředí psychologizující pohled na rodinu (Matoušek a kol., 2003, s. 85).

Důležitost se v současné době klade na harmonické fungování celé rodiny. Jednotliví členové musí umět navzájem respektovat individuální zvláštnosti. Přihlíží se k přirozeným rozdílům v psychické výbavě mužů a žen, která určuje jejich osobní přínos do vzájemného soužití a fungování rodiny.

Dalším rozhodujícím trendem je samostatné bydlení nukleárních rodin, odděleně od starší generace. Je omezen i širší kontakt s ostatní rodinou.

5.3 Dílčí závěr

Funkčnost moderní rodiny je měřena emoční spokojeností individuí, tj. manželů a dětí. Již několik desetiletí se neustále zvyšuje tolerance k nevěře a k rozvodům. Společností je také velmi tolerováno předmanželské soužití mladých lidí.

Tendence zakládat rodinu bez legálního sňatku je v současné době velkým hitem. Tato nesezdaná soužití jsou dle Matouška, 1993 spokojenější než sezdané páry, ale v čase méně stabilní. Proto některé vyspělé státy upravují legislativu tak, aby chránila zájem dětí narozených nesezdaným partnerům.

Dalším trendem v naší společnosti je model rodiny s dospělými svobodnými dětmi, které se nesnaží osamostatnit, ale žijí spolu s rodiči ve společné domácnosti. Mnohdy tyto dospělé děti mají už své partnery, se kterými se stýkají, ale společnou domácnost nezakládají, využívají pohodlí a výhod svých orientačních rodin. K tomu většinou přispívá i situace ekonomická a situace na trhu práce, kdy mladí lidé po absolvování školy nenacházejí tak rychle zaměstnání a tudíž si nemohou dovolit se finančně osamostatnit. Otálejí proto i se založením rodiny a pořízením prvního potomka.

5.4 Návod na manželské štěstí dle Kratochvíla

„Kratochvíl (In Zvolský, 1996), formuloval „návod“ manželské taktiky v 10 bodech:

1. *zajímat se o partnera, poznat ho, vcítit se do něho – empatie*
 2. *nechat partnera hovořit, to znamená umět naslouchat (to je cennější než umět hovořit), nechat partnera vymluvit jako prvního*
 3. *umět hovořit o tom, co partnera zajímá - vyprávějící musí mít dojem nejen že vás hovor zajímá, ale že mu i rozumíte*
 4. *opatrně s kritikou, často se totiž vrací, odkud vzešla, takže ji podávat formou nenápadnou, nepřímou, spolu se sebekritikou a pak i pochválit*
 5. *opatrně s příkazy - raději formou otázky či prosby*
 6. *uznat vlastní chybu, když se to udělá zavčas, předejde se často nevěli a hádce*
 7. *pochválit, co stojí za pochvalu*
 8. *vžít se do situace druhého – pokusit se dívat z jiného úhlu*
 9. *nehádat se – to zvyšuje pocit křivdy, v páru nemá nikdo rozhodující hlas (na vojně je velitel, jsou-li tři, dá se hlasovat), v páru musí platit dohoda*
 10. *usmívat se – když se usmíváme, zjistíme, že se usmívá i partner*
- (Kratochvíl, 1992. In Zvolský, 1996, s.195).“

5.5 Dílčí závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že v manželství je potřeba tolerance a vzájemné empatie. V manželství nejde o podřízenost jeden druhému ani o souboj „kdo z koho“. Je založeno na upřímném a otevřeném sdělování a vzájemných služeb, poskytovaných si navzájem. Kratochvíl ve svém manželském návodu na štěstí zdůrazňuje moment: „...*jako nechat druhého žít podle jeho představ, nelpět na tradičních rolích, v manželství nepanuje podřízenost, na vztah k druhým netřeba žárlit, žít pro současnost, neočekávat, že partner uhádne naše myšlenky, ale otevřeně mu je sdělí* (Zvolský, 1996, s.194).“

6 RODINA SE MĚNÍ, ALE STÁLE ZŮSTÁVÁ STABILIZUJÍCÍM PRVKEM SPOLEČNOSTI

Sociologové dlouho tvrdili, že rodina je příkladem morfostatické instituce. Tedy jako něco stabilního, jakási neměnná hodnota v měnícím se světě. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání a změny ve svém okolí vyrovnává. Vývoj či pokrok tím rodina ovšem nebrzdí. O rodině si sociologové byli dlouho jisti, že se ve svých funkcích i základní struktuře dnes významně neliší od toho, jak vypadala na počátku naší civilizace. A lze předpokládat stejné fungování a strukturu i po dalším století dynamického vývoje moderních společností. Jenže rodina se stejně jako celá společnost mění.

Povaha moci, povaha osídlení, povaha nerovnosti, povaha práce – to všechno procházelo revolučními změnami. Ale tatínek, maminka a děti? Jevilo se, že rodina působí, a bude dál působit, jako nenápadný, ale velmi významný stabilizující prvek společnosti. Toto přesvědčení vládlo v sociologii po celé devatenácté a ještě i přes první polovinu dvacátého století. Už nejstarší etické a morálně normativní spisy poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu (Možný, 2006, s. 15).

Manželství a rodina je svou podstatou *životní společenství*. Je to společné sdílení radostí a strastí manželství a společné hospodaření. Z toho vyplývá i další povinnost manželů, *být si věrni*. Tuto skutečnost však nelze právně vynutit. Vyplývá z podstaty manželství a jeho morálního aspektu (Hrušáková, 2000, s. 4).

Důležitou povinností manželů a členů rodiny je vzájemně respektovat svoji důstojnost. Toto je také výrazně morální aspekt a je nevyhnutelný. Rovněž jako povinnost vzájemně si pomáhat. Vzájemná pomoc je očekávána mezi všemi členy rodiny, protože bez tohoto rodina přestává fungovat. Vyplývá ze samotné podstaty rodiny jako životního společenství. Další povinností manželů je vytvářet zdravé rodinné prostředí. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dětí. Vlastním vzorem a chováním jsou příkladem svým dětem.

To jsou všechno základní aspekty, které přispívají k dobrému fungování dnešní rodiny a jsou základním stabilizujícím prvkem unikátního životního společenství jako je manželství a rodina.

7 SOUČASNÁ PROMĚNA MODERNÍ RODINY

Manželské chování našich současníků je dnešními autory charakterizované jako sériová monogamie. Člověk, který je pro partnery dostatečně atraktivní, může bez velkých obtíží založit během života rodinu několikrát.

Změny v rodinném chování lidí v naší společnosti, k nimž došlo během 20. století, nejsou projevem všeobecného úpadku, i když je to někdy takto interpretováno. Není však způsob, jak navrátit „staré zlaté časy“ soudržných rodin, které měly více dětí, nerozváděly se, staraly se o své staré a nemocné členy. Takový ideál nelze vzkřísit ve společnosti, kde si partnera k soužití vybírá každý sám. Pokud se dostane do těžkostí, na něž dnešní křehké rodiny nestačí, řeší vše rozvodem, založením jiné rodiny, soužitím s jiným partnerem nebo se obrací na stát (Matoušek a kol., 2003, s. 182).

Současnou rodinu v civilizovaných zemích můžeme charakterizovat jako monogamní, ale vzhledem k množství rozvodů navrhuje někteří autoři termín „seriální monogamie“. Vzhledem k vysoké frekvenci nevěr by se dalo mluvit i o skryté polygamii či nelegální polygamii některých společenských vrstev.

7.1 Empirická šetření

Z empirických šetření provedených v různých zemích, u nás zejména I. Možným, vyplývá, že současná rodina má více rysů matriarchálních než patriarchálních.

Skutečnost je však složitější. Muži se patriarchálních nároků a postojů nevzdali. Jiná zjištění dokazují, že ženy si svou podřízenou pozici podržují stále. Je obecně známo, že i v nejvyspělejších zemích jsou za stejnou práci honorovány hůře ženy než muži. Muži ve vyspělých západních zemích rozhodují o zásadních ekonomických záležitostech rodiny častěji než ženy (Matoušek, 1993, s. 31).

Dle dalších nedávných studií způsobů komunikace mezi muži a ženami provedených univerzitami v USA bylo zjištěno:

„- ženy mnohem častěji používají v konverzaci otázky než muži (což se interpretuje jako snaha pojistit si pozornost)

- ženy častěji používají slova znamenající kvalitu nebo intenzitu (jakoby chtěly dodat svému projevu větší přesvědčivost)
 - ženy nechávají muže měnit téma hovoru mnohem častěji, než ony samy mění téma
 - muži naslouchají svým ženám mnohem méně pozorně než ženy jim
 - ženy mnohem častěji povzbuzují muže k tomu, aby o sobě mluvili, než je tomu naopak
- (Matoušek, 1993, s. 32).“

7.2 Dílčí závěr

Dospíváme tak k názoru, že hlavně žena řídí chod rodiny ve většině oblastí. Stále se však v některých oblastech chová jako tvor podřízený. Muž se z rodiny vytrácí a jeho prestiž doma už nezachraňují ani mimo rodinné aktivity. Je plně ženou zastupitelný i v roli živitele. Přitom se v mnoha ohledech chová pořád tak, jak se chovali jeho patriarchální předkové. Napětí mezi stále vlivnými tradičními rolmi mužů a žen a změnami v těchto rolích, které si vynucuje moderní doba, výrazně ovlivňuje současnou nestabilitu rodin.

Snadno tak partneři mohou dospět k závěru o neslučitelnosti svých povah, což se posléze odrazí ve zvýšeném počtu rozvodů. Žena režíruje dění v rodině tak, aby si muž mohl připadat jako režisér, a pak se ještě musí vemluvit do toho, že k muži chová úctu a obdiv

(Matoušek, 1993, s. 32).

Jak už bylo výše řečeno, ženy preferují v manželství vztahy spíše rovnostářské a muži dodržují patriarchální tradici. Tento model si navzájem nemohou přiznávat otevřeně, protože by to mohlo ohrozit křehká pouta dnešní moderní rodiny. Dnešní člověk se cítí být svobodný a nechce žít s někým, koho považuje za svého soka. Může žít jen s takovým partnerem, který považuje odlišnost pohlaví a rolí jako přínos.

8 RODINA JAKO ZDROJ PODPORY A SOLIDARITY

Stálý partner a děti jsou neocenitelné a nezastupitelné hodnoty života, oceňované každou společností. Rodina také byla prvotním, a někdy i jediným pramenem podpory lidí, kteří se dostali do svízelné životní situace bez ohledu na to, jestli se s problémem narodili, nebo vznikl později. V takových těžkých situacích je důležitá pro jednotlivce nejen ekonomická podpora rodiny, ale plná vztahová a emoční podpora ze strany jednotlivých členů, která zajistí jistotu a bezpečí při zvládání náročných životních situací.

8.1 Ekonomická podpora

V tradičních společnostech vládla v rodině plná ekonomická i vztahová solidarita, její nerespektování bylo nepředstavitelné. V soudobých západních společnostech přebral na sebe starost o lidi, kteří se dostali do krizové situace, do velké míry stát (Matoušek a kol., 2003, s. 183).

Ekonomická funkce manželství a rodiny nepozbyla zcela na svém významu, protože rodina je stále spotřební hospodářskou jednotkou, která poskytuje základní hmotné zabezpečení svým členům, zejména dětem a starším členům rodiny, v níž všichni členové rodiny mají povinnosti vzájemně si pomáhat.

8.2 Dopad ekonomických faktorů na výchovu

Právě způsob, jakým žije rodina, jak pracuje a hospodaří, klade základy celé budoucí osobnosti dítěte, včetně zásad, vzorů, podle nichž si bude vytvářet svůj životní styl. K zásadnímu rozvoji aktivit a tím i obohacení životního stylu, dochází již u mládeže. Později dochází ke změnám v životním stylu a hodnotového systému v průběhu celého života jedince. Toto ve velké míře ovlivňují faktory jako je věk a zdravotní stav.

8.3 Rodina jako společenský systém

Rodina bývá označována jako společenský systém, ze kterého její dospělí příslušníci bez ohledu na to, k jaké kultuře náležejí, odvozují svoji identitu. Rodina patří mezi nejdůležitější instituce, které nalézáme v nějaké formě v každé společnosti od prvopočátku.

Podobně jako manželství, je i rodina pod ochranou jak státních zákonů, tak mezinárodních ujednání, deklarací a paktů o lidských právech. Státům, které se staly smluvní stranou např. Úmluvy o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 se ukládá za povinnost rodinu chránit, neboť se předpokládá, že jsou „...přesvědčeny, že rodina jako základní jednotka společnosti a přirozeného prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti.“

Nicméně i v této společnosti mohou rodiny na sebe převzít odpovědnost a ulehčit státu např. zřizováním soukromých školek a jeslí, tzv. sousedská výpomoc, jak to navrhuje ve svém pro rodinném balíčku ministr Petr Nečas.

Rodina však může být i zdrojem stresu a nespokojenosti. Způsobuje to rozdílnost zájmů jednotlivců v rodině. Společnost, orientovaná na osobní úspěch, rozvoj a uspokojení jednotlivce, trpí nedostatkem komunikace mezi jednotlivými členy rodiny. Dochází často ke konfliktům osobních a generačních zájmů v rodině, které občanům pomáhá opět řešit stát prostřednictvím sítě manželských poraden, krizových intervencí, psychologických poraden orientovaných na problémy v manželské a rodinné komunikaci.

8.4 Rodinná sociální síť

Pokud si představujeme úplnou nukleární rodinu, tvoří ji otec, matka a jejich děti. Úplných nukleárních rodin je v naší společnosti třetina. Další jsou lidé žijící sami – singels, nebo jen s dítětem bez partnera. To, jak je schopna rodina vychovávat děti a čelit nejrůznějším těžkostem, je závislé na napojení na její sociální okolí. Toto napojení se nazývá sociální síť.

Dle Matouška je sociální síť koalice rodin na sobě závislých, do níž se někdy počítají ještě jiní nepřibuzní lidé (přátelé, známí a ostatní, kteří přicházejí s rodinou do styku). Ro-

dinná síť reaguje na různé vážné události v rodině. Patří mezi ně radostné události jako je narození dítěte, ale i těžkosti např. nemoc nebo rozvod. Ten, kdo udržuje kontakty se širokým okruhem příbuzných, má velkou šanci se s nepříznivou rodinnou situací rychle vyrovnat. Uzavřené společenství rodiny snáze čelí vnějšímu světu.

8.5 Elementární funkce rodiny

Základní funkce rodiny se ve svém celku v průběhu staletí téměř nezměnily, dostávají však v každé době jiné akcenty. Mezi základní čtyři funkce rodiny jak uvádí Schelsky (In Langmaier, Matějček, 1959) patří:

„- *specifická péče (mezi generacemi)*

- *pohlavní partnerství*

- *plození a výchova nového pokolení*

- *ekonomické zabezpečení a stabilita vyživovací (mezi manžely).*“

K některým z uvedených funkcí dlužno přidat objasnění: např. některé druhy rodinné péče o občany, které byly dříve plně doménou rodiny, přecházejí stále více na stát. Jedná se především o rodiny s tělesně postiženým mentálně retardovaným dítětem, péče o seniory, o jiného člena rodiny v nemoci a v jiných tíživých situacích jako je rozvod, alkoholismus delikvence, násilí a týrání.

Ekonomické zabezpečení rodiny je také postupně stále více řízeno a zajišťováno veřejnými činiteli (rodinnými přídavky, podpora v rodičovství, daňové zvýhodnění, penzijní připojištění, stavební spoření apod.).

Také plození dětí není dnes těžištěm zakládání rodiny, což dokazuje neustále se snižující populace. Ve skutečnosti klesá populace po celé 20. století a ne až několik posledních desetiletí, jak se někdy uvádí v ročních statistických tabulkách.

Rodiny s velkým počtem dětí byly v minulosti vysoce váženy a oceňovány, neboť děti znamenaly pro rodinu bohatství a sociální jistotu. Dosud je tomu tak v „rozvojových zemích“. Ve vyspělých zemích je to opačně. Rodina s více dětmi je na tom v mnoha směrech

hůře než rodiny s jedním dítětem. Těžko shání dostačující byt a často žije na okraji sociální potřeby, pociťuje časté finanční potíže, dokonce diskriminaci.

Dnešní společnost lze právem označit jako společnost, která se staví vůči dětem nepřátelsky.

Všeobecně se zlepšily životní a společenské podmínky a vytvořily se nové šance pro výchovu mladé generace. Děti jsou však v současné době vystaveny novým zátěžím. Rodiny s jedním nebo maximálně dvěma dětmi jsou dnes v převaze.

Obecným principem rodiny je tedy **princip blaha dítěte**, rovnosti všech členů rodiny a vzájemná pomoc. Dalším významným rysem rodinných vztahů je jejich dlouhodobost z pohledu životní dráhy. Je tu dlouhodobé působení na výchovu, morálku a utváření vztahů mezi rodiči a dětmi. Povinností rodičů je uspokojovat všechny potřeby dítěte tak, aby dítě postupně dosáhlo dospělosti a samostatnosti.

Rodina je místem sloužícím k organizaci každodenních životních potřeb a k získání důvěry. Základy, které dítěti dává, bývají většinou přenášeny zase na jeho budoucí rodinu, tedy z generace na generaci. Z uvedeného jasně vyplývá, že rodinou a v rodině je dítě uváděno do kulturního prostředí svého okolí (enkulturace) a do života v lidské společnosti (socializace). Toto elementární, prvotní uvádění dítěte do okolního světa je bez rodiny nepředstavitelné (Malý, 1978).

9 KULTURNÍ A HODNOTOVÁ ORIENTACE RODINY

I v rámci stejné kultury se jednotlivé rodiny liší svou hodnotovou orientací. D.Reiss (1987) používá pro soubor rodinných morálních norem výraz rodinný kodex. Rodinný kodex je jakýmsi skladem rodinných zkušeností a současně vodítkem, podle kterého rodina reguluje své chování. Kodex určuje, co je žádoucí dělat, jak se to má dělat a kdy se to má dělat. Rodina si předchozí generace připomíná hmotnými památkami, které jsou obvykle součástí rodinného pokladu. Rodinné morální normy, tzv. rodinný kodex si generace udržují i rodinnými legendami. Legendy zachycují situace, v nichž došlo ke konfliktu hodnot. Na legendy se mohou vázat i rodinné pověry a mýty (Matoušek a kol., 2003, s.186,187).

Každý člověk svým životním stylem a způsobem uspokojuje své materiální potřeby a vyšší potřeby duchovní. Materiální a duchovní hodnota se prolíná ve všech formách prožívání života. Hodnota je společenský vztah, je to souhrn vztahů člověka, jimiž je spjat se společností.

Naše společnost se ukazuje jako společnost malých sociálních rozdílů. J. W. B. Douglas položil základ výzkumům vlivu třídního původu na šance dětí a mechanismy vlivu rodiny na školní úspěch dětí. Ve své publikaci *Domov a škola z r. 1964* ukázal, že děti diferencuje to, z jaké stavovské rodiny pochází matka. Ta totiž silně podněcovala děti, aby dosáhly vyššího vzdělání a zařadily se do střední třídy. Srovnání dětí prokázalo jasnou závislost školního výkonu dětí a jejich schopností na třídním původu dítěte. Co však je ještě významnější, třídní rozdíly ve výkonu dětí se mezi osmým a jedenáctým rokem zvětšily – vliv rodiny byl tedy silnější než vliv školy, respektive efekt působení školy byl vázán na třídní původ dítěte. Douglasovy výsledky jsou všem staré už více než čtyřicet let. Svět se od té doby k nepoznání změnil, životní šance, které nabízí i těm chudším, se rozšířily a konzumní možnosti znásobily. Základní výsledek je však i po letech nezměněn. Rodina nepřestává být nejvýznamnějším ze všech faktorů, vzdorující elitárním tendencím vbudovaným do moderních vzdělávacích systémů (Možný, 2006, s. 106).

10 VÝVOJOVÉ FÁZE RODINY

10.1 Rodina s předškolním dítětem

Vztah lidských rodičů k dítěti vzniká ještě před porodem. Plod reaguje na vnější podněty ještě v matčině těle. Také matka vnímá projevy dítěte dlouho před jeho narozením. Předpokládá se, že dítě slyší tlukot matčina srdce, zvyká si na její hlas a rytmus jejích kroků.

Podstatné je, že lidské mládě má po narození velice dlouhý vývoj a proto je ze všech živočichů nejdéle odkázáno na rodičovskou péči. Již od začátku se podporuje co nejintenzivnější kontakt matky s dítětem, protože tyto kontakty dětem prospívají a mají na něj vliv po psychické i zdravotní stránce. Matku dítě rozliší od jiné osoby už několik dní po narození. Mezi matkou a dítětem dochází hned po narození ke sladování interakčních rytmů (rytmus spánku a bdění). První měsíce života dítěte jsou ve znamení matčina vlivu. Langmeier se právem domnívá, že kvalita sladění vztahu matka – dítě předjímá kvalitu pozdější interakce celé rodiny.

Narozením dítěte pozbudou rodiče výlučnosti a intimity svého vztahu. Matka se po porodu orientuje převážně na dítě, je zvýšeně citlivá na jeho potřeby a snížene citlivá na všechno ostatní. Osobnosti matky a dítěte se prolínají a jejich vztah je intenzivní (Matoušek, 1993, s. 61).

Od otce dítěte se očekává podpora a pomoc. Režim v rodině diktuje novorozenec. Otec se většinou přizpůsobuje a společným zájmem je bezproblémový vývoj dítěte. Klade se na něj větší nárok, jak ekonomicky zabezpečit rodinu, protože péče o dítě matce znemožňuje pracovat a její pracovní dráha je tak přerušena. Manželský život a nová rodina se dostává do jiné dimenze a dostává jiný smysl.

10.2 Rodina se školními a dospívajícími dětmi

Většina žen, matek se musí ve svém životě rozhodnout zda mít děti, nebo budovat kariéru. Tohoto rozhodování je mužská část naší populace ušetřena. Samozřejmě matka se svým dítětem zůstává doma a věnuje veškerou péči výchově malého dítěte. Naše společ-

nost umožňuje matce, aby zůstala s dítětem doma tak dlouho, dokud jí to dovolí ekonomická situace rodiny. V dnešní emancipované době chce však žena dál chodit do práce, podílet se na zlepšení ekonomické situace rodiny a budovat vlastní kariéru. Nastává problematická situace s umístěním dítěte do předškolního zařízení. Po revoluci se houfně rušily jesle v důsledku snižující se populace a také se omezoval kapacitní počet míst v mateřských školách. Tím nastal problém s umístěním dítěte do kolektivního dětského zařízení. Zdravé dítě, které fyzicky i psychicky prospívá potřebuje od určitého věku další podněty a nové informace. To mu může poskytnout nástup do mateřské školy nejméně jeden rok před nástupem do školy, kde se setkává se svou vrstevnickou skupinou. Tím matce umožňuje znovu nástup do zaměstnání.

Mateřská škola a později i základní škola je pro dítě přechodem do nového sociálního prostředí. Tady platí jiná pravidla než platila v současné rodině. Dítě se vnitřně srovnává s jinými dětmi, rodiče s učitelkou či učitelem a srovnává i jiné rodiny se svou prokreací rodinou. S nástupem do základní školy jsou sledovány jeho výsledky. V některých rodinách dochází k přetěžování dětí intelektuálními požadavky rodičů, kteří chtějí dosáhnout toho, aby dítě bylo co nejlepší. Děti mnohdy absolvují mimoškolní vzdělávání ve formě výuky jazyků, sportovních kroužků, hudební a taneční výuky a jiných zájmových kroužků.

Jiné rodiny zase nevěnují dítěti takovou péči a kontrolu a ponechávají jeho výchovu „ulici“. Funkční rodina si musí udržet určitý řád a náplň, věnovat se nějaké společné činnosti ve volném čase.

Dle Matouška (2003) je nejrychlejší cestou ke zjištění funkčnosti rodiny otázka: „*Jak trávíte víkendy?*“

V době dospívání má velký vliv na dítě jeho vrstevnická skupina a rodina je tak zatlačována do pozadí. Dítě se snaží najít svoji totožnost. Dospívání adolescenta je zkouškou pro všechny členy rodiny. Typické je černo-bílé hodnocení okolí a světa, kritický postoj k rodičům a učitelům. Dochází k mezigeneračním roztržkám. V některých rodinách tato fáze života probíhá bouřlivě, ve většině rodin proběhne toto období zcela nenápadně.

10.3 Syndrom opuštěného hnízda, rodina po osamostatnění dětí

Pečující rodiče jsou na dlouhou dobu tlačeni okolnostmi do rodičovských tradičních rolí, kdy žena se zabývá především dětmi, domácností a nemá mnoho času se věnovat sama sobě a svým zájmům. Muž zase věnuje pozornost ekonomickému zabezpečení rodiny. V době, kdy děti dospějí a chystají se odejít nebo už odešly z rodinného hnízda, mají rodiče relativně více prostoru odlehčit se od rodičovského břemena a věnovat se svým zájmům, koníčkům, na něž dřív nebyl čas. A také sami sobě.

Rodina už není v popředí jejich zájmu. Někdy mohou vyvstat hodnotové rozdíly manželů, představa ujíždějícího vlaku. Nutně tak dochází ke konfliktům, které do té doby byly potlačovány v zájmu výchovy dětí a může v tomto období dojít i z rozvratu vztahu. Z pohledu svých celoživotních zkušeností se jinak dívají na svět, jinak řeší problémy vše z hlediska zkracování časových perspektiv a z hlediska zbývajících času. Nastává vrchol a ukončení kariéry, nastupují problémy fyziologických změn a proces vyrovnávání se s touto situací. Dochází ke zhoršování zdravotního stavu v důsledku stárnutí. Oslabuje se jejich společenská pozice. Pocit osamění, prázdnoty působí na jejich psychický a fyzický stav. Starý člověk se může uplatnit v rodině jako pomocník svým potomkům a uplatnit tak své pečovatelské sklony.

Ze sociologického pohledu bychom mohli mluvit ještě o jednom vývojovém stádiu manželství, zařadit jej na první místo a to je **manželství před narozením dětí**.

Stádia jsou členěna a rozdělena podle aktuální funkce rodiny, délkou manželství, narozením dětí apod.

11 SOUŽITÍ ORIENTAČNÍ A PROKREAČNÍ RODINY

Dle Dr. Kohoutka je prokreační rodina rodinou plodící. Orientační rodina je pojem širší a znamená například rodinu ženicha či nevěsty. Sňatkem se oba tyto rodinné vlivy dostávají do vzájemné interakce. Vliv rodiny orientační na rodinu prokreační spočívá v rodičovském vzoru. Dítě se chová přesně podle modelu své rodiny a napodobuje rodiče stejného pohlaví, syn otce a dcera matku. Pokud dítě chce a může identifikuje se a ztotožňuje se s rodičem. Dítě je na rodičích závislé velmi dlouho a rodič je pro něj autoritou. Pokud rodičovský vzor chybí, znamená to pro dítě deprivaci.

Dítě však nesleduje jenom vzor svého rodiče, ale všímá si také jak rodiče komunikují s ostatními členy širší rodiny a osobami nepříbuznými. Je ovlivňováno i svými sourozenci. Starší sourozenec učí a ochraňuje toho mladšího a mladší se učí podrobovat se a přijímat péči.

11.1 Transgenerační vazby

Rozumíme tím předávání vzorců rodinného chování z jedné generace na druhou. Střetávají se původní očekávání jednotlivých členů rodiny. Může dojít ke konfliktu, kdy rodiče si vybíjí na dětech frustrace ze svých původních rodin, rodiče svalují vinu na své děti za to, co provedli jejich prarodiče. Někdy vzniká tzv. „zvrhlý trojúhelník“, kdy děti jsou proti rodičům, tchýně se synem proti snáše apod. Mnohdy je pomoc terapeuta nutná, aby se jednotlivec oprostil od různých druhů problémů s ostatními členy rodiny. Terapie probíhá například tak, že terapeut posílá rodiče do svých původních rodin nebo zve rodiče rodičů na sezení.

„Mezi nejvýraznější vnější vlivy ovlivňující průběh manželství jsou rodiče, a eventuální soužití ve společné domácnosti. Capponi popisuje poruchové varianty, kdy manželé žijí s rodiči manželky a manželčina matka převeze řídicí funkce. Nesamostatná manželka pak v situaci, kdy její matka odejde, selhává. Plzák považuje za nejnebezpečnější variantu, kdy manželé bydlí s rodiči manžela, tchýně využívá různých manévru, aby snachu pokořila. Zde je nutné formální a důsledné rozdělení kompetencí a činností (Zvolský, 1996, s. 194).“

12 KOMUNIKAČNÍ STYLY RODINY

Vzájemné vztahy jsou v rodině udržovány pomocí interakcí jednotlivých členů rodiny. Některé interakce se stereotypně opakují (např. společná snídane). Komunikaci chápeme jako **předávání informací**, vzájemnou **interakci** jako vzájemné působení. Další stránku komunikace tvoří **sociální percepce**, tu chápeme jako vnímání, poznávání člověka člověkem. Tyto tři stránky nelze od sebe oddělit, chápeme je jako celek.

Komunikace ve fungující rodině je mezi všemi členy rodiny jasná, jednoznačná. Sdělení jsou konkrétní, účinná a směřují k řešení nejrůznějších problémů v rodině, k nimž členové vyjadřují svůj souhlas či nesouhlas. Emoce při komunikaci v dobře fungující rodině nejsou většinou příliš intenzivní a jsou dobře čitelné. Vše, co potřebujeme sdělit vyjadřujeme **řečí, pohledem, postojem, gesty**. Verbálně – slovy, neverbálně – mimoslovně a svým jednáním a chováním – činy.

Nejzákladnějšími **komunikačními tématy** v rodině a manželství jsou oblasti:

Ekonomie rodiny, dohoda kdo, jak bude rozhodovat o finančních záležitostech, kolik peněz na stravu, byt, oblečení, výše kapesného dětem, založení společné pokladny, osobní kapesné. Velmi ponižující je, když jeden partner musí žádat druhého o peníze na běžné nákupy a zdůvodňovat vydání. Vedením domácnosti a rodinného rozpočtu je ve většině domácností pověřena žena.

Trávení volného času, dohoda o čase stráveném společně (např. dovolená) a čase, který tráví každý sám. Nenutit se za každou cenu trávit volný čas jen společně.

Výchova a péče o děti, dohoda vzniká většinou dle potřeby a plynule, dle toho, jak se děti vyvíjí a rostou. Úloha matky je důležitější u velmi malých dětí a s přibývajícím věkem roste otcova role ve výchově dětí. Někdy se stává předmětem kolize vymezení kompetenčních oblastí.

Sexuální soužití, většinou jsou neshody partnerů v požadavcích na frekvenci, místo, čas, formu manželského sexu. Vhodné je řídit se partnerem, který má nižší sexuální potřebu. Je třeba si uvědomit, že omezení sexuálních potřeb partnerů vede k nevěrám (Matoušek, 1993, s.66).

12.1 Dílčí závěr

Ke zdravému životu a vývoji člověk potřebuje komunikovat s okolním světem a s druhými lidmi. Uspokojování potřeby **komunikace** je tak důležité, že bez ní se například dítě nemůže rozvinout v plnohodnotnou lidskou bytost. Komunikace je tedy podmínkou učení nejenom dětí, ale i dospělých a podmínkou jejich vzájemné spolupráce. Ke komunikaci má každý člověk určité dispozice a vrozené předpoklady, ale tyto předpoklady se rozvíjejí jedině tehdy, má-li člověk příležitost komunikovat s druhými.

Nejdůležitější prvotní komunikací, na níž osudově záleží hodnota budoucí lidské bytosti, je komunikace s matkou. Bylo zjištěno a je všeobecně známo, že děti, které v ranném dětství komunikovaly s matkou běžně a neustále, měly ve školním věku více rozvinutý intelekt, než děti s prokazatelně nižší frekvencí komunikace od dětství. Na to, jak se komunikuje v současné moderní rodině a jakých témat se komunikace týká, se částečně zaměřuji v praktické části své bakalářské práce.

13 LÁSKA JE JEN ILUZE

Vysvětlení pro podivuhodný úkaz, že se zamilujeme právě do tohoto dotyčného člověka a ne jiného, měl filozof Arthur Schopenhauer. Tvrdil, že láska je jen iluze, jejíž pomocí se příroda stará o zachování rodu. „*Sňatky ze slepé zamilovanosti jsou většinou odsouzeny k zániku brzy nato, co pár přivede na svět děti. Dílo, které příroda zamýšlela, je v dětech dokonáno, pak už si protikladní partneři nemají co říci ani co sdílet, a tak se manželství rozpadne nebo je nešťastné. Naproti tomu sňatky z rozumu, kdy mají partneři nějaký společný základ, například společné zájmy, pohled na svět, naladění, bývají zárukou dlouhého a spokojeného soužití,*“ napsal (Magazín Dnes č. 8, 26. 2. 2009, s. 22).

Láska je dnes vlastně jediným legitimním důvodem k založení rodiny. V dřívějších dobách byla láska spíše luxus pro šlechtu a elitu společnosti. Ale v romantickém 19. století se v naší kultuře plně prosadila.

13.1 Vzájemná očekávání a volba partnera

Při vstupu do manželství hraje velkou úlohu soubor vzájemných očekávání a konkrétních představ o ideál ním protějšku. Ne všechna očekávání se plně uplatní při faktické volbě partnera. Jedno je jasné a vyplývá z nejrůznějších studií ve všech kulturách, že muži kladou v první řadě důraz na vzhled a mládí partnerky. Tyto hodnoty patří mezi nejdůležitější. Rovněž ženy většinou očekávají, že muž bude o malinko starší a bude také schopen rodinu ekonomicky zabezpečit.

Výsledky všech takových šetření ukazují, že muži i ženy mají zájem na prosperitě a stabilitě rodiny, kterou hodlají založit. Mladá, zdravá, hezká a přitažlivá žena poskytuje naději na zdravé potomstvo a starší, ekonomicky zdatný muž zase dává naději na potřebné materiální zajištění rodiny nutné pro přežití.

Je jisté, že se přitahují a berou lidé, kteří jsou podobní v sociálních i psychologických charakteristikách. Tzv. „homogenní sňatky“ jsou dle Matouška úspěšnější a trvalejší.

Vzájemná očekávání vůči manželskému partnerovi zkoumali manželé Kratochvílovi a ve své publikaci *Manželská terapie* se pokusili sestavit přehled manželských očekávání. Jsou to problémy, se kterými se nejčastěji setkali a na které nejčastěji narazili v manželské

terapii. Všechna tato očekávání jsou přirozená a oprávněná. Mohou však v rodině vyvolat konflikt a manželství tak zničit.

„Očekávání žen:

1. *Posedět a popovídat. Žena čeká, že muž bude poslouchat její běžné starosti. Případně, že i on jí bude vypravovat svoje běžné starosti.*
2. *Duševní porozumění. Žena chce s mužem sdílet i své niterné pocity bez obav, že budou zlehčovány nebo ironizovány. Chce se svěřit s výjimečně pěknými zážitky i s omyly. Chce vést s mužem „bytotný rozhovor“ týkající se hodnot, zásadních názorů na život.*
3. *Vycítit, co žena potřebuje. Žena chce, aby muž vycítil její potřeby a spontánně na ně reagoval. Chce, aby muž oceňoval, co žena pro něj a pro rodinu dělá. Týká se to i sexuality.*
4. *Vyjadřovat lásku celým svým životem. Toto očekávání představuje rozproštění předchozích požadavků do delšího časového intervalu. Žena čeká trvalé důkazy toho, že je milována.*

Očekávání mužů

1. *Uvařeno, uklizeno. Muž čeká, že domácnost bude v dobrém stavu, že mu žena vytvoří příjemný domov, ve kterém budou uspokojeny jeho základní potřeby.*
2. *Neobtěžovat s problémy. Muž čeká, že provoz rodiny bude běžet pod vedením ženy, případně s účastí dětí, ale že on bude jen minimálně obtěžován jejich těžkostmi.*
3. *Sex kdykoli se mi zachce. Muž se cítí být pánem v sexuální sféře, nepředpokládá, že by měl ženu k sexuálnímu aktu vyladřovat, nepočítá s tím, že by mohl být odmítnut.*
4. *Obdiv stále. Muž čeká, že žena bude obdivovat jak jeho výkony v zaměstnání, tak to, co udělal pro rodinu (Kratochvíl, 1992).“*

13.2 Zamilovanost a namlouvání

V naší kulturní společnosti je hlavní podmínkou, a hraje velkou roli v partnerství zamilovanost. Zvláštní stav vědomí a náklonnosti, kdy jsme tím druhým nadšeni a fascinováni tak, že jsme schopni si ho idealizovat. Tento stav se dá přirovnat k hypnóze, opilosti nebo

stavu myslí, která je pod vlivem nějaké návykové látky. Partneři se naladí na stejnou vlnu a vnímají jen to, co chtějí vnímat. Ve stavu zamilovanosti přestává být důležitý vzhled partnera, jeho povahové rysy a charakter. Říká se, že láska nasadila růžové brýle. To trvá několik měsíců až let. Poté dochází ke stavu střízlivějšího vědomí, v němž už partner může hodnotit toho druhého realisticky. Zamilovanost a jakási zaslepenost je dobrá k tomu, že usnadňuje sblížení partnerů a také usnadňuje rozhodování o založení rodiny a o sňatku.

Proces „namlouvání“ v současné době vychází z módy, je však činností věčnou a vytrvalou jako samotný lidský rod. Bez namlouvání by lidský rod nebyl možný.

Něco se však změnilo. Tradičně namlouvání bralo v úvahu, že tvořící se pár se vybírá pro rodičovství. A rodičovství nebylo výsledkem „plánování“, nýbrž bylo v dobách docela nedávných přirozeným důsledkem párového života, účinná a spolehlivá antikoncepce je snadno dostupná a všeobecně rozšířená (Možný, 2006, s. 116).

Teorie sociální směny dle Možného se drží předpokladu racionální volby. Je zde předpoklad uspokojování vlastních potřeb. Člověk při hledání partnera hledá jiného člověka, který mu poskytne maximální uspokojení jeho potřeb psychických, fyzických i ekonomických.

Všeobecně se přenáší dědictví z ekonomického na kulturní, dochází ke sblížení rolí mužských a ženských, klesá hodnota mateřství a velikost rodiny je určována ekonomickým a sociálním statutem, nikoliv biologickým limitem.

13.3 Sňatek

Uzavření manželství chápe naše zákonodárství jako právní institut. Partneři se dnes vybírají sami na základě vzájemné náklonnosti.

Formální námluvy a zásnuby se většinou nekonají. Mnoho dvojic čeká dítě už v době před sňatkem, nebo se dítě už narodilo. Právní pozice muže a ženy je stejná, jsou odpovědní jen sami sobě a sňatek je možný i bez souhlasu rodičů.

Nová legislativa zrovnoprávnila církevní a občanské sňatky. Zákon o rodině (zák.č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů) definuje manželství ve svém ustanovení v § 1: „... jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“

Toto znění § 1 přinesla teprve tzv. velká novela zákona o rodině (zák.č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů), která nabyla účinnosti l. 8. 1998. Zákon o rodině ve svém původním znění tvrdil, že manželství se uzavírá na základě dobrovolného rozhodnutí muže ženy vytvořit harmonické, pevné a trvalé životní společenství.

Manželství je tedy dle současného zákona dále chápáno jako trvalé společenství. O tom, že by k tomu mělo být ještě i harmonické a pevné, už raději zákonodárce neuvažuje (Hrušáková, 2000, s.3).

13.4 Formy uzavření manželství

V historii již s příchodem křesťanství se církev začíná snažit prosadit svou koncepci manželství jako jednotného celoživotního svazku. Pozvolna se začíná prosazovat na svatbě účast duchovního, který snoubencům požehná. Teprve Tridentský koncil (1563) upravil obligatorní účast duchovního při vzniku manželství. Sňatek musí být uzavřen před farářem a svědky. Ve východní části Evropy se stalo svatební požehnání skutečně povinným už od 10. století.

Civilní (občanská) forma sňatku před státním úředníkem byla poprvé zavedena v Nizozemí již v roce 1580 jako nepovinná forma. V Anglii, Skotsku a Irsku byl zaveden civilní sňatek v roce 1653.

Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, platící na našem území až do 1.1.1950 vycházel samozřejmě z církevní formy sňatku. Možnost výběru mezi formou civilní a církevní trvala tedy až do 1.1.1950, kdy nabyl účinnosti zákon o právu rodinném. Církevní forma sňatku byla tímto zákonem zrušena a manželství mohlo vzniknout jen před orgánem státu – tehdejšími místními národními výbory.

Nová legislativa konečně zrovnoprávnila církevní a občanské sňatky. V současné době existují obě formy sňatku v Evropě v ČR, SR, Polsku, Řecku, Itálii a v zemích anglosaského právního systému. Manželství u nás je možné uzavřít pouze před církví nebo náboženskou společností, která je registrována podle zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. Podle zákona ČNR č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností církev registruje Ministerstvo kultury

ČR u nás celkem 21 církví či náboženských společností. Což je poměrně hodně (Hrušáková, 2000, s. 45).

13.5 Dílčí závěr

Počet sňatků se od roku 1990 trvale snižuje. Naopak stoupá počet rozvodů, kdy se rozvádí podle statistiky každé třetí manželství. Vypadá to, že manželství ztrácí svůj význam a hodnotu. Mladí lidé dnes spolu žijí bez sňatku a oddacího listu. Říkají, že na svůj vztah „žádný papír nepotřebují.“ Nemají pravdu. Už jen z pohledu právního a legislativního s sebou nese manželství zásadní problémy týkající se společného majetku a výchovy dětí. Právní normy nastupují vždy, když se mezi lidmi utvoří vzájemný vztah. Ať už kladný (uzavření manželství) nebo záporný, negativní (např. rozvod).

Rodinné právo se vyvíjelo pozvolna a reaguje na společenské a ekonomické změny ve společnosti. Otevírá a umožňuje smluvní volnost mezi partnery. Jednotliví členové rodiny mohou uzavírat dohody a smlouvy a upravovat si své vztahy podle svých přání, potřeb a možností (Králičková, 2000, s. 2).

13.6 Nesezdaná soužití

Volné soužití, faktické či formální manželství. Tak můžeme nazvat vztah dvou partnerů, životní společenství, kdy žena a muž spolu dlouhodobě žijí, založí společnou domácnost, společně uspokojují své potřeby a například pečují i o společné děti. Nesezdané soužití můžeme nazvat také soužitím druha a družky, konkubinátem, partnerským soužitím, faktickým manželstvím, manželstvím na zkoušku, volným soužitím. Musíme je odlišovat od soužití osob téhož pohlaví.

Co na to říká právní řád

Na tento vztah nelze analogicky uplatnit práva a povinnosti vyplývající z rodinného práva, protože to se týká výlučně manželů. Nesezdané soužití **zákon o rodině** řád nezakazuje, ale ani je neupravuje. Naším právním řádem to není plně uznaná a upravená forma soužití.

Podle **občanského zákoníku** je takový vztah soužitím druha a družky. Pohlíží se na ně jako na osoby blízké, osoby spolužijící a osoby tvořící společnou domácnost. Tyto skuteč-

nosti mají pak význam zejména při řešení bytových záležitostí a také v právu dědickém. V majetkové oblasti je třeba poukázat na podílové spoluvlastnictví upravené v občanském zákoníku. V osobní sféře se práva a povinnosti druha a družky řídí pouze morálními normami.

Z Listiny základních práv a svobod vyplývá rovnost muže a ženy ve všech oblastech života.

V historii, konkrétně v **římském právu**, se takové společné soužití dá přirovnat ke konkubinátu. Kdy muž vedle legální manželky a rodiny mohl mít i konkubínu. V takovém případě nemusel být majetkově angažovaný a děti narozené z tohoto soužití mohl přijmout za vlastní nebo také nemusel, vše záleželo na jeho rozhodnutí.

Jak vzniká nesezdané soužití

Dnes je velmi rozšířeným trendem, že mladí lidé spolu žijí ve společné domácnosti, řeší společné problémy, hospodaří a shromažďují majetek. To vše bez potřeby uzavřít manželství oficiálně a legálně tak založit rodinu. Oni sami tvrdí, že na to nepotřebují papír. Jedná se především o mladé lidi, kteří toto soužití považují za „manželství na zkoušku“. Manželství a narození dětí je odloženo na pozdější dobu.

Mnohdy se však z tohoto soužití narodí děti a ani poté mladí rodiče necítí potřebu uzavřít manželství, protože si už na takové soužití zvykli. Je to pro neformální a byrokratická záležitost a tak věci ponechávají tak, jak jsou. Jediné, co pro nově narozené dítě udělají je, že určí rodičovství k dítěti na úřadě, aby dítě mělo v rodném listě svého otce a určí příjmení. Je pak běžnou záležitostí, že v rodině jsou vychovávány děti, které mají různá příjmení. Jednak jsou to děti třeba z prvního manželství matky a jednak z nového formálního soužití.

Ze statistik vyplývá, že u nás stále stoupá počet dětí narozených mimo manželství.

13.7 Další forma soužití

V dnešní moderní industrializované době je možností i programová, dlouhodobá nebo celoživotní bezdětnost a odmítání sňatku, které se projevuje právě zakládáním faktických manželství a později může skončit pozdním porodem, případně i sňatkem.

Nesezdané soužití však volí i starší lidé, rozvedení nebo ovdovělí, kteří nechtějí riskovat další krach nebo si prostě hodlají uchovat určitý díl svobody a zejména oddělený majetek.

Náš právní řád preferuje rodinu založenou manželstvím. Tato skutečnost se projevuje především ve sféře majetkové. Institut společného jmění manželů, vyživovací povinnosti mezi manžely a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely a výhodné dědění ze zákona se uplatní jen mezi manžely (Králičková, 2000, s. 2).

13.8 Dílčí závěr

Faktické manželství se zpravidla realizuje založením společné domácnosti, sestěhováním do jednoho bytu a sdružováním části majetku a finančních prostředků druhá a družky za účelem uspokojování společných potřeb jako je nájem a nákupy.

Pokud se v nesezdaném manželství narodí dítě, má stejné postavení a je mu přisuzována stejná ochrana jako dítěti narozenému v manželství. Dle Úmluvy o právech dítěte a také zákona o rodině č. 94/1963 Sb. má svá práva na to, aby bylo vychováváno v rodinném prostředí, otcem i matkou, má právo na jméno a příjmení. Jeho rodiče k němu mají rovná práva a povinnosti.

Je otázkou, jak se s touto situací dítě vyrovná v pozdějším věku, v době školní docházky, kdy už chápe a vidí, že rodiče nejsou manželé, že každý se jmenuje jinak a jejich model rodiny je jaksi jiný než rodiny jeho kamarádů a vrstevníků.

Nesezdané soužití je nevýhodné v situaci, kdy jsou partneři na různé ekonomické a sociální úrovni, když žena v důsledku péče o dítě není výdělečně činná a když dojde k rozchodu partnerů nebo úmrtí muže. Rozchod partnerů je v tomto případě faktickou záležitostí, kterou náš právní řád neupravuje. Zde záleží na dohodě druhá a družky, jak budou řešit své majetkové otázky a otázky spojené s výchovou a výživou nezletilých dětí. V případě úmrtí druhá je ten druhý v nevýhodné situaci v případě dědění. Děti totiž dědí v první dědické skupině rovným dílem. Není rozhodné, zda se jedná o děti narozené z předchozího manželství nebo o děti narozené mimo manželství. Co se týká nároku na důchod Zákon o důchodovém pojištění upravuje pouze vdovský a vdovecký důchod, který náleží pouze pozůstalé manželce nebo pozůstalému manželovi.

14 ROZVOD A JEHO NÁSLEDKY V RODINĚ

Další okolnosti, které mají význam v etapě manželského soužití, jsou rozvody. K rozvodům dochází ponejvíce v manželstvích, která trvají zhruba tři až pět let. Je to tzv. první rozvodová vlna. Druhá rozvodová vlna nastupuje v rozmezí desetiletého až patnáctiletého trvání manželství.

V prvních letech se rozhoduje, zda se manželství udrží, dochází k procesu vzájemného manželského přizpůsobování a zespolečenšťování. Na povrch vyplouvají ty vlastnosti jednotlivých partnerů, které byly dříve skryté. Např. šetrnost, lakotnost, rozhazovačnost apod. Někdy neblaze působí vliv původní orientační rodiny manžela nebo manželky.

Druhá vlna rozvodovosti signalizuje jinou situaci. Je vyvrcholením toho, co bychom mohli nazvat odumíráním optimistických výhledů dalšího manželského života. Oba manželé se sice již dostatečně přizpůbili pro spolužití v jedné domácnosti, ale nevytvořili si dobré zázemí pro jeho další rozvoj po stránce zájmové a kulturní. V podstatě manželského přizpůsobování jde hlavně o proces, který je součástí ještě širších dějů, které nazýváme zespolečenšťováním (Galla, Burešová, 1984, s. 82).

„Plzák upozorňuje na dvě typická krizová období v manželství. První vývojová krize se objevuje mezi třetím a sedmým rokem trvání manželství. Ubývá romantičnosti, přibývá negativních emocí, napětí z těsného styku dvou lidí, objevují se pocity nespokojenosti, rozporů v názorech, hádka a naopak protestní mlčení.

Druhá vývojová krize se objevuje po 17-25 letech manželství a uplatňuje se přibližování involuce, somatické potíže, odchod dětí, zesiluje se závislost žena na muži, eventuálně snaha muže užít si než bude pozdě (Zvolský, 1996, s. 193).“

14.1 Dílčí závěr

Průběh rozvodu a porozvodová situace se neblaze dotýká nezletilých dětí v rodině. Trauma z rozvodu rodičů je u dětí skryté, upadají do zmatku, trpí depresemi, nekriticky se staví na stranu jen k jednomu rodiči, druhého zavrhují. Dochází k tzv. **syndromu zavrženého rodiče**, kdy dochází ze strany rodiče k egoistické snaze po výhradním vlivu na utváření názoru dítěte na jeho další život. Motivem je pomsta, trestání, nenávisť a agrese a potřeba najít vnějšího nepřítele, který má vinu na krachu manželství. Tento motiv vyplývá

z destruktivních stránek lidské povahy. Legitimní nároky a přání druhého rodiče nejsou pak respektovány, jsou ignorovány nebo zlehčovány. Záměrně je potlačován původní pozitivní emocionální vztah a dítě ztratí téměř vše, co souvisí s druhým rodičem. U dítěte se zabrzdí a zdeformuje psychosociální vývoj. U dítěte je narušován vztah k autoritám, neboť zavržený rodič má vůči dítěti i postavení legitimní autority. Autorita rodiče je rozvratem hluboce zpochybněna.

U zvláště složitých případů je nutné vyhledat služby poradenství a terapeuta, který využívá individuálního přístupu. Dobře se osvědčuje tzv. psaná smlouva mezi rodiči, kde jsou jasně vymezeny a upraveny práva a povinnosti rodičů v době po rozvodu manželství.

15 SROVNÁNÍ ZÁKLADNÍCH ROZDÍLŮ MEZI TRADIČNÍ, MODERNÍ A POSTMODERNÍ RODINOU

V šedesátých letech dvacátého století byla počátkem nové epochy vývoje rodiny. Vyrůstá silná generace sebevědomých mladých lidí.

Rodina jako instituce, která byla považována za nejstabilnější výtvar naší společnosti, se podstatně změnila a stále se mění. Mění se v těch nejzákladnějších strukturách a funkcích.

Jsou to především změny v těchto oblastech:

1. V tradiční rodině byl výběr životního manželského partnera v rukou rodičů. Ti vybírali podle společenského postavení a majetku. Postupně docházel k oslabení vlivu rodiny a rodinných majetků a do popředí se dostává hodnota svobodné volby.
2. Po staletí vlivem křesťanství měla rodina monopol na legitimní sex. Tento monopol byl oslaben, všeobecně tolerovaným se stal předmanželský sex. Dnes není výjimkou ani mimomanželský sex.
3. Z předchozího vyplývá ztráta monopolu na reprodukční akt. Antikoncepce postavila dělící čáru mezi sex a početí a při celospolečensky přijatelném mimomanželském sexu se rodí více nemanželských dětí. Tím monopol manželství na plození dětí končí.
4. Tradiční manželství pod vlivem křesťanství bylo pojímáno až do konce života. Rodina jednou založená se považovala za doživotní. Za to ručilo náboženství. „*Co bůh spojil, člověk nerozlučuj.*“ Postupem času se stalo manželství kontraktem mezi jedinci a státem. Církevní statut o nezrušitelnosti manželství vystřídala občanská smlouva. Je to víceméně právní akt, který může kterákoliv strana zrušit.
5. Rodina postupně ztrácela i další funkce. Svoji nezastupitelnost. Zde nastoupily organizace, škola, která převzala od rodiny vzdělávání dětí, dále síť sociálních zařízení, které převzaly péči o staré, postižené a nemocné členy rodiny.

Rodině zůstal konzum, zábava a citové bezpečí, z čehož jen v tom posledním je ještě nenahraditelná. To ji ovšem vyděluje z komunity, stává se z ní útočiště před bezcitným světem (Možný, 2006, s. 22).

Ženy začaly opouštět domácnost a stále častěji se uplatňovaly a seberealizovaly v zaměstnání. Profesní kariéra se pro ně stává stejně důležitou jako pro muže. Doba věnovaná mateřství se v životě ženy stává krátkou epizodou. Není to už celoživotní úděl.

Radikálně se mění povaha ženských a mužských rolí. Některé změny vyvolávají další změny a zasahují do individuálních životů všech členů domácnosti.

Po rodině moderní nastupuje rodina postmoderní. Typickým znakem rodiny postmoderní je individualismus, založený na duchovní a kulturní sféře. Legitimizace manželství a dětí se nevyžaduje, naopak je to jev společensky přijatelný. Do popředí se dostávají citové a hodnotové prvky. Mezigenerační vazby jsou slabé.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

16 METODOLOGICKÁ ČÁST – KVALITATIVNÍ VÝZKUM

16.1 Výběr výzkumné strategie

Kvalitativní výzkumnou strategii, formu rozhovorů, jsem zvolila proto, že mě zajímají subjektivní názory a argumenty lidí různých věkových kategorií a pohlaví na danou problematiku. Osobní komentáře, názory a životní zkušenosti přibližují všední život zkoumaných lidí. Jde o odhalení podstaty určitých jevů v soužití a v rodině na základě zkušeností zkoumaného vzorku lidí. Snažila jsem se najít porozumění založené na různých náhledech a zkušenostech na tradiční a moderní fungování rodiny a manželství.

16.2 Cíl výzkumu

Tímto výzkumem jsem chtěla získat hloubkový popis názorů účastníků v přirozených podmínkách. Odhalení podstaty mezi názory a zkušenostmi, se kterými se účastníci výzkumu setkávají v každodenním životě.

Hlavním úkolem je hledání významu a snaha pochopit některé otázky vývoje vztahů v současné rodině, jak se lidé v určité situaci chovají, proč se tak rozhodují, proč jednají určitým způsobem.

16.3 Výzkumná jednotka

Jako výzkumnou jednotku jsem zvolila muže i ženy v různých věkových kategoriích, protože mě zajímaly náhledy a názory vyplývající jak ze zkušeností, tak z pouhého přání chovat se v dalším životě určitým způsobem. Proto jsem výzkumnou skupinu rozdělila na čtyři části vždy po dvou rozhovorech. V každé části byl prováděn rozhovor dvou respondentů přibližně stejné věkové kategorie, buď muže a ženy nebo jen žen.

Pracovala jsem s omezeným počtem jedinců, vždy na jednom místě. Výhodou bylo získání hloubkového popisu náhledu na určitou skutečnost.

16.4 Výběr výzkumného vzorku

Jelikož mně nešlo o zobecnění výsledků výzkumu, zvolila jsem výběr zkoumaných jednotek cíleně. Výběr nebyl náhodný. Záměrně jsem vyhledala respondenty podle určitých

předem stanovených vlastností. Například předchozí zkušenosti s rozvodem, s volným soužitím, nebo šlo o jedince, kteří žijí dlouhodobě v harmonické manželském svazku. Takoví, kteří si prošli bohatým společným životem a výchovou dětí. Naopak jsem vyhledala respondenty, kteří jsou zatím ještě svobodní, mladí a na společný život se teprve chystají. V jednom případě jsem požádala známou ženu o doporučení dvou dalších vhodných respondentů z řad mladých a svobodných lidí. Jedna respondentka se sama přihlásila a nabídla spolupráci. Velmi se mi hodila do zkoumaného vzorku, protože se jednalo o ženu, která dlouhodobě žije ve volném svazku, ze kterého má již dvě děti.

Cíleně jsem vyhledala respondenty podle věku, jak jsem již uvedla, abych mohla výzkumný vzorek rozdělit na čtyři věkové skupiny vždy po dvou jedincích. Podařilo se mi získat dva jedince ve věku kolem 60 let, dva jedince ve věku kolem 50 let, dva ve věku kolem 40 let a dva jedince mladé a svobodné kolem 20 let věku. Zkušenosti, délku soužití a rodinný stav jsem už ponechala náhodě.

Snažila jsem se, aby výsledný soubor nebyl nějak limitovaný určitými vazbami například sociálními či kulturními. Nemám však na mysli vazby rodinné, protože ve výzkumném vzorku mám i manžele nebo mladé svobodné lidi, kteří spolu chodí a snad jednou založí rodinu.

16.5 Etické řešení výzkumu

Při svém výzkumném postupu jsem se snažila dodržovat důležité zásady etického jednání při vedení rozhovorů. Protože jsem některé rozhovory nahrávala na diktafon, nejprve bylo potřeba získat informovaný souhlas respondentů. Šlo o vyslovení pasivního souhlasu, že se zúčastní kvalitativního výzkumu a dále souhlasu s nahráváním na kazetu. Tři respondenti s nahráváním nesouhlasili, protože se styděli mluvit na mikrofon, proto byl rozhovor s nimi zaznamenán klasickou formou přímého zapisování.

16.5.1 Ochrana subjektu výzkumu

Respondentům byla ponechána svobodná volba, zda se výzkumu zúčastní nebo jej odmítnou. Platilo to i v průběhu výzkumu, bylo jim řečeno, že mohou kdykoliv ukončit svoji účast ve výzkumu.

Nejdůležitějším momentem byl příslib zachování anonymity respondenta. Je to velmi důležité z toho důvodu, protože většinou všichni v průběhu rozhovoru sdělovali některé podrobnosti ze svého soukromí a rodinného či manželského života. Účastníci se mnohdy vyjadřovali k emočně citlivým tématům. V rozhovoru směřovalo téma k otázkám jako je soužití, rozvod, výchova dětí, hospodaření v domácnosti, vztah k dětem a seniorům apod.

Důležitým požadavkem bylo zajištění soukromí při pořizování rozhovoru. Důležitou roli hrál i výběr vhodného prostředí k pořizení rozhovoru. Většinou to bylo domácí prostředí a pohodlí obývacího pokoje, nebo prostor prázdné kanceláře.

Nejprve jsem účastníku výzkumu umožnila uvolnění formou nezávazného hovoru na běžné téma, abych mohla postupně navázat na systém svých otázek a podotázek.

16.6 Procedury sběru dat a časový plán

Typ mého výzkumného problému vyžaduje získávání informací prostřednictvím rozhovorů. Proto jsem si zvolila tuto metodu polostandardizovaného rozhovoru. Je vhodná v případě zájmu o názory, náhledy pocity, přesvědčení respondentů k dané problematice.

16.6.1 Časový plán

Jednotlivé rozhovory jsem prováděla jednotlivě a načasovala tak, aby délka rozhovoru nepřesáhla 30 minut.

Pět rozhovorů bylo zaznamenáno na diktafon a archivováno formou magnetofonové kazety a tři rozhovory byly pořizeny klasicky fyzickým zápisem. Fyzické zapisování rozhovoru však zabralo více času a trvalo vesměs 90 minut.

Rozhovory jsem prováděla v průběhu měsíce března a dubna 2009.

16.6.2 Forma otázek a podotázek

Volbou otázek a podotázek jsem se snažila o poskytnutí podrobných informací a nevynechat nic, co by mohlo pomoci vyjasnit situaci, posoudit a porovnat dané problémy v soužití a životě rodiny. K tomu mi hodně pomáhaly podotázky typu „*Proč si myslíš, že tomu tak je?*“ „*Co je k tomu vede, aby se tak chovali?*“

Připravila jsem si celkem 15 hlavních otázek s vědomím, že mnohdy půjde o odpovědi zcela osobního charakteru a lidé se budou stydět nebo nebudou umět na ně odpovědět. Byla jsem si rovněž vědoma toho, že přítomnost výzkumníka může vést ke zkreslení informací. Jedinci tak mohou zodpovídat jednotlivé otázky ne, jak je skutečně cítí a co si o tom problému myslí, ale co se všeobecně říká a jak by to správně mělo být. Nebylo stanoveno pevné pořadí kladených otázek, vesměs jsem však toto pořadí při rozhovoru dodržovala. Počítala jsem s tím, že kromě hlavních otázek budu účastníkům výzkumu pokládat i doplňující otázky, které vyplynou v průběhu celého rozhovoru.

Respondenti se nesnažili odchylovat od předkládaných otázek a vnášet do rozhovoru jiná nová témata. Mnohdy se však hodně rozpovídali, pokud jim bylo téma blízké, například *rozdělení domácích prací a péče o děti, nebo co je dostatečným důvodem k rozvodu manželství*. Při otázce *Jaká je v současné rodině komunikace* se většinou všichni rozhovořili o hospodaření v domácnosti a jak to chodí u nich doma.

16.6.3 Dokumentace a archivování

Hovory jsem nahrávala na diktafon a následně přepisovala. Jelikož jsem účastníkům slíbila anonymitu, tak jsem jednotlivé rozhovory při přepisování označila pořadovým číslem.

Jednotlivé hovory jsem přepsala na tzv. „*záznamové archy*“, které jsou přílohou této práce. Spolu s kazetami, kde jsou nahrané rozhovory, jsem tak vytvořila databázi dokumentace jednotlivých etap sběru dat.

17 OPERACIONALIZACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Vytvořila jsem seznam otázek, které jsou rozčleněny do určitých témat. Nebylo stanoveno jejich pevné pořadí. Formulaci otázek jsem přizpůsobila situaci a doplnila několika podotázkami, které mně pomohly udržet zaměření rozhovoru a vrátit respondenta k tématu. To mně hodně ulehčilo srovnávání jednotlivých rozhovorů s různými respondenty.

Po provedení rozhovoru bylo nutné dílčí výzkumné otázky vyčlenit a najít způsob, jak na ně získat odpovědi a následně pak najít odpovědi na hlavní otázku výzkumu.

17.1 Výzkumné otázky primární a podotázky

DVO 1: Je žádoucí vstupovat do manželství?

- Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatba?
- Nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“?
- Nebo je lépe být singels a proč?

DVO 2: Co je největší hodnotou v rodině?

- Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn?
- Jak je důležité vzdělání?
- Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky?
- Jak jsou důležité vzájemné vztahy mezi partnery?

DVO 3: Jaké jsou typické znaky současné rodiny?

- Co povrchnost, konzumní styl, uspěchanost, uzavřenost rodiny?
- Co emoční podněty a vztah partnerů, jakou mají roli?
- Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času či uspěchanost?

DVO 4: Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení rodiny nebo uzavření manželství?

- Jaký máte názor na manželství 20 letých?

- Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až dítě vystuduje, najde si práci?

- Domníváte se, že doba na založení rodiny je až vybuduje kariéru, najde byt apod.?

DVO 5: Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku?

- Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

DVO 6: Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů?

- Nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání?

- Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč?

- Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

DVO 7: Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

DVO 8: Žili byste ve vícegenerační rodině?

- Jaké to má výhody?

- Popř. jaké to má nevýhody?

DVO 9: Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

- Kdy je vhodná doba?

DVO 10: Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství podporovány svými rodiči?

- Uveďte příklady.

DVO 11: Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí?

- Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

DVO 12: Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?**DVO 13: Proč roste tolerance mladých lidí k volnému soužití?**

- Jaké jsou důvody k volnému soužití?
- Jaký si myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

DVO 14: Jaká je v současné moderní rodině komunikace?

- Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás?
- Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? A kdo rozhoduje u Vás?
- Kdo rozhoduje o dovolené, kam jet a kdy?
- Jak se řeší následující problémy: oprava domácnosti, výměna spotřebičů jako lednička, nákup televize, pračky, videa, počítače?
- Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

DVO 15: Jaký je váš názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině?

- Jaké máte rozdělení rolí ve Vaší rodině?
- Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě?
- Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práci v rodině?
- Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech?
- Čím je to dané?
- Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání?
- Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě?
- Mají stejnou pozici při budování kariéry?
- Co si myslíte o výroku, že muži mají vydělávat peníze a ženy se mají starat o děti a domácnost?

18 EMPIRICKÁ ČÁST VÝZKUMU

18.1 Charakteristiky účastníků výzkumu

Rozhovorů se zúčastnilo celkem 8 respondentů. 3 muži a 5 žen. Jejich věk byl různý a pokryl celou věkovou škálu výzkumného vzorku lidí. Muži byli ve věku 67, 51 a 23 let. Ženy ve věku 63, 52, 43, 40 a 21 let. Mezi jednotlivými dvojicemi respondentů byl zhruba desetiletý věkový odstup.

Mezi dvěma nejstaršími respondenty byl dlouhodobý manželský vztah a oba byli již důchodu. Spolu vychovali a připravili do života 2 děti, dnes již dospělé, které mají své vlastní rodiny. Vlastní rodinný domek, ve kterém bydlí spolu s rodinou nejstaršího syna. Každá rodina má svoji vlastní domácnost. Ve volných chvílích pracují na zahrádce a ve vinohradu. Tvoří dvojici, kde si každý z nich uvědomuje svoji pozici, vládne mezi nimi vzájemná tolerance.

Dva nejmladší respondenti zatím spolu chodili. Tito byli ve fázi namlouvání. Oba byli zaměstnaní každý z nich žil zatím u svých rodičů, i když občas spolu přebývali u rodičů chlapce. Rodiče jim tento vztah tolerovali a do ničeho je netlačili. V této době zatím nebudovali společný majetek, ani neplánovali další budoucnost a vytvoření společné domácnosti. Tento stav svobody jim vyhovoval.

Další žena ve věku 52 let byla vdaná dlouhodobě, s jedním partnerem vychovala 2 děti, dospělý syn již založil svoji vlastní rodinu. Žena byla zaměstnaná, s manželem se hodně věnovali sportování a kultuře. Žili harmonickým rodinným a manželským životem bez větších problémů.

Dvě ženy patří do stejné věkové kategorie 40 a 43 let. Obě měly zhruba stejný společenský status. Vychovávaly dvě děti s tím rozdílem, že první vychovávala dvě děvčata a druhá dva kluky. Obě byly zaměstnané. Další rozdíl mezi nimi je ten, že první žila s partnerem dlouhodobě ve volném svazku, stavěli nový dům a až po 12 letech takového soužití, pomalu uvažovali o sňatku. Druhá žena žila ve spořádaném manželství ve třípokojevém bytě a jejich největší zálibou byl chov dvou psích miláčků.

Další respondent byl muž 51 let, dlouhodobě ženatý, zaměstnaný. Jeho zálibami byl sport a hodně se věnoval práci na zahrádce. Příkladně se staral o rodinu. Jeho názory

a přístup na rozdělení rolí muže a ženy v rodině a ve společnosti byly zajímavé a příkladné. Vychovával jednoho syna, kterého si s manželkou osvojili ještě jako velmi malého. Syn od malička věděl, že rodiče, kteří ho vychovávají nejsou přímo jeho biologickými rodiči. Na jeho výchovu a vztah k rodičům to nemělo žádný vliv.

18.2 Analýza výzkumu, vysvětlení a zhodnocení

Jednotlivé dílčí otázky jsem zvolila a definovala na základě teoretické části mé bakalářské práce. V empirické části budu výsledky rozhovorů interpretovat podle těchto otázek. Tyto jsem uspořádala do deseti skupin na základě jejich podobnosti, přesahu podle různých oblastí, kterých se otázky týkaly. Například tématický nebo časový. V rámci těchto tématických skupin se pokusím porovnat odpovědi účastníků výzkumu a najít tak společné nebo naopak rozdílné aspekty. Tato vzájemná komparace jednotlivých rozhovorů je nosným pilířem praktické části mé bakalářské práce.

18.2.1 Manželství a sňatek

Všichni respondenti se shodovali v názoru, že je lepší tradiční uzavření manželství a sňatek

Starší ročníky zdůrazňovaly, že jsou ještě ze staré školy a sňatek je závaznější. Ženy se přikláněly k argumentu, že je to slavnostnější.

„Protože to tak je, tradiční je svatba je to nějak posvěcené, lidi se cítí tím svázaní a zodpovědnější. Že se z toho tak lehko neuprchne.“

„Ctím manželství, úplnou rodinu a svatbu. Děti mají vyrůstat v úplné rodině. Neuznávám partnerský vztah, když jsou tu děti. Každý má udělat to, co do rodiny patří.“

Pouze jedna z žen, která žila ve volném svazku uváděla, že sňatek pro ni není žádoucí, nemusí být jistotou a v manželství si na sebe více dovolují. V manželství vznikají více konflikty. Ve volném svazku se nemusí řešit majetkové věci.

„Papír nespojuje, ale když žijeme jen tak, mám strach, že partner odejde, netroufám si na něj. Vím, že může kdykoliv odejít i když mají spolu děti. Mám takovou osobní zkušenost, že pokud bych byla vdaná, už bych byla rozvedená. Mně nevadí, že se jmenuji jinak, děti

patří partnerovi, jmenují se stejně jako on. Přemýšlím o svatbě, ale nemám žádné důvody, když to fungovalo dodnes, tak to půjde dál.“

18.2.2 Tolerance k volnému soužití

Jedna žena tvrdí, že je to **dáno dobou** a je to **moderní**. Lidi k tomu nutí také určité **životní zkušenosti**, například z předchozích nepodařených manželství. K tomuto tvrzení se přiklání i druhá žena, která žije ve volném svazku.

Dvě respondentky tvrdí, že je to otázka **finančního řešení**, dnešní politika a stát toto umožňuje bohatou sítí sociálních dávek pro ženy živitelky.

„Když má žena dítě, je pro ni finančně výhodnější být svobodnou matkou, získává od státu daleko větší finanční podporu. A pak chtějí si vyzkoušet vztah nanečisto.“

„Když už mají spolu děti, majetek a chtějí být spolu, společně hospodaří, proč by měli být „já a já“ a ne „my“? Časem na to stejně přijdou. Ani rodiče nenutí mladé ke sňatku, říkají jsou dospělí, ať si dělají co chtějí.“

O toleranci k volnému soužití svědčí i odpověď nejstarší respondentky, které toto soužití nevadí a záleží to jen na mladých, zda zvolí tento způsob soužití. Připustila, že volné soužití **může vztah dokonce stmelit**. Mladí chtějí spolu žít na zkoušku.

„To záleží na nich, teď je to moderní, mně osobně se to moc líbí, je to volnější a mají možnost z toho vztahu kdykoliv odejít.“

Názory mužů jsou zcela odlišné. Nejstarší účastník tvrdí, že dnešní mladí mají malou zodpovědnost nebo, že se jí brání a myslí si, že je to počátek destrukce této společnosti.

„Ano, přesně tak, oni se brání mít nějakou vazbu a uskrovnit a potlačit svoje cítění a svoje pocity, nechtějí se obětovat pro nic.“

Další muž vyjádřil názor, že důvodů pro toto chování je víc, ale je to částečně věcí náboženství.

„Protože jsme neznabozi. Společnost to toleruje, dřív byli všichni vychovávaní v nějaké křesťanské morálce a to, že by někdo žil v takovém volném svazku, bylo pro jeho okolí nepřijatelné.“

Dále se shoduje s jinými v tom, že společnost to toleruje a to je hlavní důvod, kdy je to společensky přijatelné, že se na to nahlíží, jako by to nebylo nic divného. Názor, že nesezdaní nemají takovou odpovědnost vůči sobě se shoduje s ostatními účastníky.

Třetím hlavním důvodem podle něj je to, že je to finančně stále výhodné.

„Další je to, že je to pro ně finančně výhodnější. Každá žena samoživitelka měla různé výhody, i když samoživitelka určitě nebyla, vždycky nějaký otec někde byl, akorát matka byla svobodná, pouze se nevdala.“

Když jsem se účastníků ptala, jaký vliv má volný vztah rodičů na výchovu dětí, všichni odpovídali, že vesměs negativní. Děti jsou zmatené a už od malička mají tento vzor, takže až jednou dospějí, budou možná žít také v nesezdaném manželství, protože to budou považovat za normu. Už jen to, že se má dítě jiné příjmení než matka a potom to musí vysvětlovat ve škole spolužákům. Jen paní, která sama žije v tomto volném svazku, říká:

„Pokud spolu sdílí jednu domácnost a všechno řeší spolu, všechno funguje, tak děti nepoznají, že rodiče nejsou manželé.“

Pokud bych to mohla shrnout, tak hlavním důvodem pro nesezdané manželství je svobodná volba, finanční podpora státu, využití sociálních dávek, špatné zkušenosti z předchozích manželství, moci kdykoliv ze svazku odejít, partneri se v takovém soužití více snaží, je to společensky přijatelné, stát to umožňuje.

Na závěr tuto problematiku shrnula žena středního věku.

„Mají spolu jedno, dvě děti, žijí z jednoho pytle peněz, mají společný majetek, znají se, tak ať se vezmou. Postup je obrácený, rituály jsou přeskočené tak, že nejprve je namlouvání, rozvod, děti, majetek, a potom svatba.“

18.2.3 Hodnotová orientace v současné rodině

Obě čtyřicetileté ženy shodně na prvním místě na otázku, co je největší hodnotou v rodině, uvedly peníze a materiální zajištění rodiny.

„Měla bych říct zdraví, ale většinou se to točí kolem financí, protože když jsou peníze a zajištění, jsou šťastní, nehádají se. Nedostatek financí přináší potíže. Finance jsou nejdůležitější složkou fungující rodiny.“

Zajímavé je, že obě shodně tvrdí, že vzdělání není důležitou hodnotou v rodině. Když má někdo střední vzdělání nebo nižší a má dobré zaměstnání a uplatnění na trhu práce, vydělá víc peněz než vysokoškolák. To je jejich názor.

„Nemusí mít VŠ, když umí rukama dělat, může vydělat víc, jak inženýr. Beru to podle manžela, je vyučený a dělá rukama, vydělá si na auto, kdyby neuměl dělat jdu od něho. Když umí dělat rukama, je zodpovědný k sobě a k rodině, umí vydělat peníze, je snaživý, tak nemusí mít vzdělání.“

Na druhém místě je u těchto žen vzájemná tolerance a potom vazby a vztahy v rodině. *„Musí pochopit jeden druhého, musí se tolerovat, musí mít společné názory na nějakou věc.“*

Vazba mezi členy rodiny musí být, když jsou nějaké kolize, podrží jeden druhého, děcko má problémy, jsou na to dva rodiče, nestačí jeden, pomůžou vždycky lépe než jeden. V manželství nesmí mít člověk pocit, že je sám. Potom se dají řešit i prospěchy dětí ve škole, výběr kamarádů, výběr co bude dělat dále apod. Vazba musí být, důležitá je semknutost rodiny.“

Ostatní účastníci jednoznačně na první místo v důležitosti hodnot v rodině dávali harmonické vztahy mezi partnery a vzájemnou toleranci. Jeden z mužů dal na první místo bezpečí a jistotu v rodině.

„Důležité jsou vztahy mezi sebou, těmi lidmi, láska samozřejmě také, vzájemná tolerance, to je strašně důležité.“

Na druhé místo dávali všichni ostatní opět finanční a materiální zajištění rodiny. Důležité je zajištění nějakého standardu rodiny.

„Když jsou peníze, tak jsou i vztahy dobré.“

„Největší hodnotou v rodině je mít harmonický vztah manželský, ten je samozřejmě podložen dobrým zázemím, finančním zajištěním, samozřejmě, když chci být finančně zajištěna, musím tomu také něco dát a předpokládám, že výše finančního zabezpečení je dána vzděláním.“

Pouze nejstarší respondentka nedávala materiální stránce rodiny žádnou důležitost. Pro ni byly nejdůležitější vztahy, tolerance a stejné zájmy. To je, co spojuje oba partnery, aby nebyli rozdílní.

Dále na třetím hodnotovém žebříčku bylo vzdělání. Výše uvedená žena tvrdila, že rozdílné vzdělání může mezi partnery dokonce vadit.

„Ze zkušeností vím, že když má někdo vysoké vzdělání a někdo nižší není to dobré, navzájem se nějakým způsobem vadí, nedělá to dobře, jeden na druhého žárlí, dělají rozdíl.

Pro mladé by mělo být snaha získat co nejlepší.“

Pokud bych analýzu této otázky celkově shrnula, tak první místo je dáno vzájemným a harmonickým vztahem, tolerancí. Potom hmotným a materiálním zajištěním, čili všechno, co rodina potřebuje, aby dobře fungovala. Poté nastupují statky duchovního charakteru a to je vzdělání, hlavně vzdělání dětí.

„Tento standard je potřeba hlídat, bez toho to nejde.“ Tak se domnívá nejstarší respondent. Nezbyvá, než s tímto názorem souhlasit, protože vyplývá z jeho bohaté životní zkušenosti.

18.2.4 Typické znaky současné rodiny

Všichni účastníci výzkumu bez rozdílu uváděli jako typický znak dnešní rodiny uspěchanost, málo času na děti, ta se potom odráží v jejich výchově.

„Na prvním místě je to šílená uspěchanost. Existuje pracovní doba, která se projevuje ve výši 12 - 13 hodiny denně, z toho vyplývá snižování duševních vazeb mezi jednotlivými partnery, za celý týden se potkají až někdy v sobotu. Samozřejmě to působí zase zpětně na rodinu a potomky.“

Z tohoto vyplývá, jak uvedl nejstarší účastník, i nedostatek pozitivních vzorů. Členové rodiny jsou málo tolerantní a mají málo trpělivosti.

„Ti mají nedostatek nějakých vazeb na ně a tam se to projevuje. Mají nedostatek vzorů, pozitivní vzor, který by mohli kopírovat. Že oni toho rodiče, otce, nebo matku nevidí třeba týden, sbírají ty vzory odněkud jinde.“

Na druhém místě se uvádí konzumní styl života dnešní rodiny. Kdy se rodiče ženou za kariérou, za penězi bez ohledu na děti. To se potom odrazí v jejich výchově. Všechno na úkor dětí. Dnes je možné větší zabezpečení rodiny, je velký výběr zboží, rodiny si toho mohou koupit víc. A chtějí to mít hned. To shodně tvrdí dvě účastnice.

„Konzumní styl, mladá rodina co tak sleduji, pokud se vezmou tak chtějí mít všechno strašně moc rychle hned zařízení, vzdělání dětí, prostě všechno naráz. Bohužel všechno naráz nelze.“

„Mám pocit, že dnešní mladá rodina chce mít hned všechno, auto, byt, chce jezdit na drahé dovolené, vlastně nevidí ten cíl, založit tu rodinu a obětovat všechno a tady tyto požitkářské věci by měly přijít později ale neupřednostňovat je nad těmito základními, to znamená výchově dětí. Založení rodiny.“

Pro mladou rodinu je v současnosti přednější vybudovat si majetek a kariéru, aby byli zajištěni, a pak teprve založit rodinu?

„Kdo je chytrý a má na to, má školy, chce si nejprve něco vybudovat, něco získat něčím být, což je chvályhodné a potom založit rodinu, zkrátka mít něco jistého. Ti, co jsou takoví obvyčejnější, ti si chtějí něco užít. Potom teprve založit rodinu, chvályhodné je, že to dělají později a vstupují do manželství později. Určitě je to dnes lepší, když byli mladí, většinou je dotovali rodiče.“

Dalším typickým znakem rodin s dětmi je chování dnešní mladé generace. Ta je dnes jiná, většinu svého volného času tráví u počítačů, málo komunikují, málo sportují, málo čtou a s kamarády si raději píšou přes e-maily. Tento znak uváděla pouze jedna účastnice, ale myslím si, že je velmi typickým znakem současných mladých lidí. Tato účastnice rovněž uvedla, že je potřeba žít tak, aby nás bavil svět, zajistit děti do budoucna a v rámci možností rovnoměrně rozložit čas mezi rodinu a práci.

„Uznávám společné dovolené s menšími dětmi, společné oslavy rodičů, rodina se netrhá, vazba na rodinu.“

Na závěr tohoto tématu bych shrnula následující. Účastníci se v rozhovorech zmiňovali hlavně o tom, že typickým znakem dnešní moderní rodiny je uspěchanost z důvodu přetížení v zaměstnání a nedostatek času, který se odráží ve výchově dětí. Rodiče se nemohou

dostatečně svým dětem věnovat. Dalším znakem je konzumní styl rodiny a honba za kariérou, budování majetku opět na úkor dětí.

18.2.5 Věková hranice pro uzavření manželství a založení rodiny

Všichni účastníci uváděli, že nejprve je dobré dokončit školu, vystudovat, vybudovat si kariéru, získat zaměstnání, popřípadě bydlení a potom uvažovat o založení rodiny eventuálně vstoupit do manželství. To znamená svatba kolem 25 let věku a narození dítěte do 30 let nebo kolem 30 let. V tom se všichni shodovali až na jednu ženu, která žila ve volném svazku. Tato odpověděla, že naopak se jí to líbí mít dítě v mladším věku, třeba ve 20 letech. Tvrdí, že mladší vychovávají dítě volněji, nejsou tak úzkostliví a neberou to tak dramaticky jako ve starším věku. Má ten názor, že děti těch mladších jsou pak v životě průbojnější.

„Nemyslím si že když tuto dobu oddálím, něco tím nevyřeším. Ten, kdo chce mít rodinu brzy, ať ji má, ten kdo si chce užívat, cestovat, nepohrne se do ženění, chce si užít. Dnešní 30leté, které řeknou, že mají čas, není to pravda. Ani babičky si těch vnuků neužijí. Mně se líbila doba, jak to bylo dřív, ve dvaceti se založila rodina, první dítě. Nejsem zastávce až ve 30 letech. Mladé babičky si to užívají v dnešní době víc, těch svých vnuků. Můj názor, pokud se cítím dospělá na dítě, pořídít si jej hned, proč ne.“

Ostatní účastníci, ať už mladší nebo starší, se shodují v tom, že je nejprve potřeba zjistit, zda se k sobě hodí, poznat společné zájmy a názory, dostudovat, najít si práci a bydlení.

Zajímavé byly odpovědi na počet dětí v rodině. Dva nejmladší a svobodní účastníci shodně tvrdili, že optimální je 1-2 děti, ale spíše 2 děti. Ostatní se shodli na počtu 2 děti. Dva nejstarší účastníci tento počet zvýšili a odpověděli, že by bylo dobré mít 2-3 děti. Z toho vyplývá, že starší lidé se přiklánějí k dřívějším tendencím mnohočlenné rodiny s více dětmi a naopak velmi mladí lidé uvažují spíše o jednom dítěti nanejvýš o dvou, ale to z toho důvodu, že je to v průměru obvyklé.

„Nejvhodnější doba je až dítě ukončí nějaké vzdělání SŠ VŠ a trošku se postaví na svoje nohy, ale ne moc dlouho čekat. V žádném případě nezakládat rodinu, první skončit školu, aby nová rodina nebyla závislá na starých rodičích.“

18.2.6 Rozvod a rozchod partnerů, důvody

Na tuto primární otázku 4 účastníci odpověděli, že hlavním důvodem k rozvodu partnerů je rozhodně nevěra a žárlivost jednoho z nich.

„Dlouhodobá nevěra či neustálé střídání mimomanželských vztahů, nepochopení toho druhého, nesehranost vedoucí až k nenávisti. Manželství by v těchto případech bylo spíše jenom díky dětem a taková rodina nefunguje a má být rozdělena.“

Dalším důvodem k rozvodu je poznání, že se k sobě nehodí, každý má jiné názory, rozdílné zájmy a představy. Nemají na sebe dostatek času. Jedna žena tvrdí, že i přes rozdílné zájmy se mohou partneři tolerovat a rodina funguje.

Pět účastníků i oba nejmladší odpověděli na otázku *„Do jaké míry je nutné brát při rozvodu v úvahu zájmy dětí“*, že je lépe se rozejít, partneři by neměli zůstat spolu kvůli dětem. Daleko stresující pro děti je skutečnost, když rodiče mají spory, hádají se a zůstávají spolu.

„Děti to všechno vnímají víc, jsou pak klidnější, když se rodiče rozejdou, už se tak netrápí. Dál by jen poslouchaly hádky, viděly by oddělenou domácnost a naschvály. I když se rozejdou, dále by se měli společně starat o výchovu dětí.“

Na rozdíl od těchto účastníků další odpovídají, že právě kvůli dětem by měli manželé setrvat a měli by to všechno zkousnout.

„To je otázka, jestli by to měli všechno přetrpět, měli by dost toho vydržet, protože to dítě nejvíc trpí rozvodem, dítě potřebuje, aby doma to nějak fungovalo, aby mělo kolem sebe to bezpečí.“

Zajímavá je odpověď nejstaršího účastníka, který navrhuje, aby oba partneři spolu zůstali zkušebně aspoň jeden rok. Pokoušeli se za tu dobu hledat cestu a řešení. Neřešit věci hned, ale promyslet si a uvědomit si, že rozvodem připraví děti o rodiče. Děti jsou prioritní a vždy budou potřebovat rodiče. Po rozvodu není cesta k návratu. Dnešní mladí lidé nejsou dostatečně trpěliví a při sebemenší překážce se rozcházejí.

18.2.7 Vztahy ve vícegenerační rodině

Nejprve bych chtěla zhodnotit odpověď nejmladší generace, která zatím nemá zkušenosti se soužitím více generací a více domácností pod jednou střechou. S výjimkou kdy od dětství žijí se svými rodiči. Oba nejmladší účastníci se shodují, že rozhodně by měl být každý sám. Mladí by si měli sami budovat domácnost, aby nebyly zbytečné hádky. Připouštějí, že soužití více generací má své výhody i nevýhody. Mezi výhody počítají, že se mohou spolehnout na starší v případě hlídání dětí. Kladným momentem je, že oba mladí se shodují v tom, že v případě nutnosti je třeba se postarat o nemocné rodiče.

„Chování ke starším a nemocným členům by mělo být hodně opatrovnické, protože ve většině případů jde o prarodiče či příbuzenstvo s částečným či úplným onemocněním a ti prostě pomoc potřebují za každých okolností.“

Mladá dívka má dokonce s pečováním o člena rodiny svoji vlastní zkušenost a její názor je velmi zajímavý a na dnešní dobu příkladný. Svědčí o tom, že dnešní mladá generace si uvědomuje morální povinnost ke svým starším členům rodiny.

„To je úplně nejdůležitější. Určitě bych se nepostavila zády k nim. My se staráme s mamkou o mého strýce, který je mentálně postižený, maminka ho má v opatrovnictví, má cukrovku, píchá mu inzulín. Strýc má 52 let. Je u nás, máme ho doma. Děláme obsluhu a hygienu, prostě všechno. Mamka si toho váží, že je na mě spolehnutí. Je ráda že jsem zatím doma, je to strašná zodpovědnost se postarat o nemocné.“

Zatímco mladí účastníci nemohli vyjmenovat mnoho výhod či nevýhod soužití více generací pod jednou střechou, shodovali se v tom, že by měli být sami, ale rozhodně by se měli postarat o svoje rodiče.

Účastníci střední generace viděli v tomto soužití více aspektů výhodných i nevýhodných. Vyplývá to z jejich životních zkušeností, náhledů a moudrosti. Žádný z nich však nezastává názor, že by mělo více generací žít pohromadě. Všichni zastávají názor, že by každý zvlášť měl mít svoji domácnost, rozhodovat si o věcech, o dětech, nenechat si v žádném případě do toho mluvit. Nikdo z nich se nezříká pomoci, ta je dokonce vítaná.

„Rozchází se názory, nechtěla bych, aby mi říkali jakou záclonu si mám koupit, aby mi zasahovali do domácnosti, do výchovy dětí, tak zavřu dveře a nevidí mi pod pokličku a nezasahují. Jinak se máme rádi, ale stačí návštěva, popovídat si a nazdar.“

Starší účastníci rovněž prohlašovali, že raději by žili samostatně. Každý by měl mít svoji rodinu a domácnost. Společné soužití by vedlo k neshodám a mohlo by vést i k rozvodu.

„Protože starší generace se někdy hodně plete do manželství mladých lidí.“

Kladné stránky tohoto soužití se starší generací viděli v tom, že rodina je větší a může se lépe postarat o děti, nemocné členy. Dále starší lidé s mnoha zkušenostmi mohou být příkladem a vzorem pro mladou generaci a tak je vychovávat. Dítě se učí toleranci, učí se pomáhat jiným členům rodiny a není tu prostor pro sobeckost.

„Další výhody jsou v tom, že to dítě se pohybuje ve více generačních okruzích nejprve v dětském kolektivu, v kolektivu dospělých, to jsou rodiče a pak jsou prarodiče, ti jsou schopni předávat daleko větší zkušenosti. Má kolem sebe více vzorů, které to dítě vstřebává.“

Další záležitostí, na kterou starší účastníci odpovídali shodně, je starost o rodiče a o nemocné členy rodiny. Všichni jednoznačně odpovídali, že je morální povinností a vyplývá to ze života, že se mladí musí postarat o staré. Výhodou je, když v tomto případě bydlí spolu nebo alespoň v jednom městě. Potom se mohou účastnit této pomoci. Je to hlavní poslání dětí, rodiče jim dali život a vychovali je. I když starší generace s oblibou tvrdí, že nechtějí být nikomu na obtíž. V jednotlivých odpovědích účastníci rovněž připouštěli možnost řešení s pomocí pečovatelské služby. Pokud není jiná možnost je řešením i umístění v penzionu nebo domově důchodců. Potom je dobré tyto rodiče často navštěvovat, aby se necítili osaměle. V žádném případě nelze tento postup odsuzovat.

„Je potřeba, aby se mladí postarali, rodiče se starali celý život. Je potřeba se o ně postarat, když jsou nemohoucí. Až když je stav neúnosný postarat se o klidné stáří třeba v nějakém domově, když už nestačí síly dětí a starí potřebují celodenní péči a zdravotní stav je natolik zhoršený, je nutné odborná celodenní zdravotní péče. Pokud je to jinak v rámci možností měly by se děti postarat.“

18.2.8 Osamostatnění dětí a jejich podpora ze strany rodičů

Názory mladých na osamostatnění a případná pomoc od rodičů se téměř shodují s postoji starších a zkušených účastníků. Děti by měly z rodiny odejít v době, kdy jsou psy-

chicky vyvrálí a dokáží se postarat sami o sebe. To znamená po ukončení školy, na které je zpravidla rodiče plně podporovali. V době, kdy už mají základy pro samostatný život a cítí se, že to zvládnou. Mladí odpovídali na otázku „*jak by měli být podporováni od rodičů*“ tak, že aspoň ze začátku by rodiče mohli mladé podporovat. Určitě než si najdou práci nebo bydlení. Dotazovaná dívka viděla pomoc rodičů v hlídání dětí, návštěvami a povídáním si.

„Když dosáhne 18 a jak to cítí, rodiče tomu nezabrání, když chce dítě odejít, tak odejde. Určitě si chce najít práci, pracovat a potom se osamostatnit. Když je člověk schopný se o sebe postarat, záleží na člověku, jaké má vztahy s rodiči, pokud k nim nemá vztah, chce hned odejít, když má dobré vztahy, není problém. Já si dovedu představit žít s rodiči.“

Střední generace účastníků připouští, že je třeba pro začátek mladé podporovat i finančně do doby, než si najdou práci a jsou natolik schopni, že si mohou pořídit i bydlení. Ale shodně tvrdí, že to má své hranice. Nemůže se to být třeba do 30 let. Ve 30 letech je člověk tak vyvrálý, že sem může již sám o sebe postarat a nepotřebuje, aby mu maminka vařila, prala, žehlila, nakupovala a platila účty.

„Děti by se měly podílet samy na vybudování, když to nejde, mohou rodiče přidat, ale takové podmazávání je rozmazlování. Potom dítě neví, co to je přičinit se sám a bere automaticky a myslí si, že je to přirozené. Někdo má ve 20 auto, někdo je podporovaný na studiích, vysoké kapesné a ještě se nemusí starat o bydlení, protože má doma všechno zajištěné. Rodič je takový veliký sponzor, ale v rámci možností, aby si nezvykl.“

Nejstarší generace to vidí tak, že tendence podporovat mladé tady je. Myslí si však, že podpora rodičů by měla mít své hranice, aby toho mladí nezneužívali. Většinou takovou pomoc vidí v pohlídání dětí nebo, v případě narozenin, dárkem nebo menší finanční částkou.

„Tendence to je, ale dobré to úplně není, co já vím, částečně, ne moc. U nás je to zneužívané. Děti si to musí vzít za svoje a pomoc rodičů musí brát jako vylepšení, taková pomoc, ale podporovat ne, vše se musí naučit samy. Když tak nějakou korunou, když jsou narozeniny, ale rozhodně ne moc. Nepřehánět to.“

Dále jsou toho názoru, že pomoc by měla být jednorázová, aby se mladý člověk snažil a namáhal sám. Prostě, aby si nezvykl a nebral to jako samozřejmost. Tento názor vyplývá z bohaté životní zkušenosti starší generace.

„Podle mě by to měla být jednorázová pomoc, Žádná stálá, člověk, který si zvykne na nějaký přísun, který nemá žádnou podstatu, a nemá ani žádnou námahu v životě, začne mít pocit, že to je samozřejmost.“

Na druhou stranu by mladí neměli po rodičích chtít a vyžadovat nějakou pomoc. Sami by se měli snažit být samostatní a vystačit si ve všech směrech. Děti s pomocí rodičů nemohou počítat automaticky.

Muž střední generace odpověděl, že pokud rodiče mají dost prostředků mohou dítě vybavit do života i finanční pomocí, aby dítě mělo nějaký základ, než začne vydělávat. Podpora by měla být minimální hmotná i finanční. Vysloveně jen v případě nějaké krizové situace, nemoci nebo pomoc s bydlením. Zajímavý je jeho názor na funkci takové podpory.

„Největší podpora je ta, že je rodiče vybaví život, dají jim vzdělání, než se připraví na budoucí život, do té doby by je měli podporovat, potom by podpora rodičů měla být velice omezená.“

18.2.9 Komunikace v rodině

Všechny generace bez rozdílu věku odpovídají, že v rodině by měla být společná řeč, střední generace k tomu připojuje, že většinou tomu tak není. Slabší se podřizuje silnějšímu, mnohdy ustupuje pro klid rodiny. Vytváří se jakýsi rodinný konsensus, dnes ustoupím já a zítra třeba bude po mém.

„Měla by být vzájemná komunikace ale nejde to vždy. V normální rodině by měl pochopit jeden druhého a naslouchat, říci, když se mi něco nelíbí. V rodinách se vzájemně domlouvají a když není shoda, ten slabší je moudřejší a ustoupí.“

O společných penězích a rozhodování o nich, například co se koupí do domácnosti, kam jet na dovolenou a podobně, by měli rozhodovat oba partneři po vzájemné dohodě. To je názor všech účastníků výzkumu.

„Pokud spolu mají rodinné soužití, mají spolu i společné peníze, o důležitých otázkách rozhodovat společně, vždy se zeptám na názor, jestli s tím souhlasí, o maličkostech si rozhodnu sama, domácnost si taky rozhodují sama. O dovolené rozhodujeme společně.“

Shoda panovala i v názoru na domácnost. Tam doména vedení domácnosti patří ženě. Většinou žena určuje co se pořídí, koupí. Rozhodování na poli domácnosti muž ochotně

přenechává ženě. O ostatních rodinných záležitostech by měli rozhodovat společně a vzájemně se domlouvat. To platí i o společné výchově dětí, na které by se měli podílet oba dva partneři. Starší generace muž i žena však k tomu ještě dodávají, že větší podíl péče o dítě a výchovu má matka. Protože děti mají nejbližší vztah k matce. Je to dáno její biologickou podstatou.

„U nás to mám jako já, jako žena, která má domácnost. Řízení v domácnosti jsme měla já, jako matka, měla jsem na to víc času. Byla jsem s dětmi doma.“

Jen dvě ženy, starší generace ve svých odpovědích uvedly, že v současné době se vzájemná komunikace zhoršila. Vysvětlují to tím, že dříve měli lidé na sebe více času, více se žilo pospolu.

„Ted' se lidi honí za nějakými pomyslnými zisky, v práci je takové nasazení a člověk je v takovém postavení, že toho času má málo, když přijde z práce je unaven, chce stihnout ještě jiné věci, hodně času bere televize, myslím si, že se málo komunikuje, děti tráví hodně času u televize u počítačů. To má i negativní vlivy.“

Tato žena jako jediná upozornila na to, že dnešní mladá generace spíše komunikuje s počítačem a jinými médii, než se členy vlastní rodiny a svými kamarády. Počítačům děti věnují mnoho času. Pripustila, že to může mít negativní vliv na vývoj a výchovu dětí.

18.2.10 Rozdělení rolí muže a ženy v současné moderní rodině

Tuto primární otázku jsem rozdělila na několik dílčích podotázek. Postupně se pokusím srovnat jednotlivé odpovědi.

Názor všech účastníků je ten, že by měl muž pomáhat ženě v rodině při domácích pracích a s výchovou dětí rovnoměrně. Zřejmě je to pouhé přání zúčastněných. Hlavně mladých, kteří ještě nemají zkušenost s takovým rodinným soužitím. Proč by muž nemohl jít na třídní schůzky, proč by nemohl uvařit, bohužel ve většině případech to tak není. To je obsahem většiny odpovědí. Další část odpovědi na tuto otázku již obsahuje známé „ale“. To znamená jediné. Z většiny odpovědí vyplývá, že existuje rozdělení na typicky mužské a typicky ženské práce v rodině a domácnosti. Všichni účastníci se však shodují v tom, že existují určité práce a činnosti, které může vykonávat jen muž, nebo jen žena. Role by měly být rozděleny a každý by měl dělat určitý druh prací tak, jak jim to vyhovuje. Aby jeden

z nich neměl pocit, že je využíván nebo zneužíván pro určitý druh práce. Charakter vykonávaných prací, které jsou spíše ženské a mužské by měl být vyvážený. Střední a starší generace si myslí, že když jsou manželé spolu nějakou dobu, například 30 let, tak se to nějak vykrytalizuje, každý má svůj úsek prací. Nikdo z nich nemá pocit, že dělá něco navíc. Přizpůsobují se jeden druhému, vyhovuje jim to a rodina bez problémů funguje. Většinou je to tak, že práce spojené s domácností jsou v repertoáru ženy.

„Musí to být vyvážené. Je charakter prací, které jsou spíše ženské a mužské. U nás některé věci dělá výhradně žena třeba praní, ale pokud by bylo potřeba také bych to dokázal. U nás jsou práce v podstatě rozdělené. Nemyslím tím čistě ženské a čistě mužské práce. V mé rodině je to zavedené tak, že žena pere, žehlí, ale nikdy neumývá auto, výměna pneumatik to zase řeším a dělám já.“

Další podotázka byla, *zda jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech.*

Na tuto otázku všichni odpovídali jednoznačně ano, v dnešní době je rovnoprávnost mužů a žen. Zajímavá je odpověď ženy střední generace, která vystihuje požadavek ženy, být rovnoprávná mužům, ale zároveň přání ponechat si svoji ženskou roli. Být ženou sice rovnoprávnou a emancipovanou, ale citlivou, dobývanou a opečovávanou bytostí.

„Rovnoprávnost je hodně vyrovnaná, ale přiznám se, že jsem z generace žen, které ani nechtějí být až zase tak moc rovnoprávné, když tak v určitých věcech. Některé věci jsou příjemné, když je žena rovnoprávná, ale chci řídit auto, ale chci si ponechat ženskou roli.“

Další kladná odpověď byla i na otázku, *zda mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání.* Odpověď všech byla opět „ano“.

Ovšem na otázku *uplatnění ve společenském a politickém životě, při budování kariéry nebo při hodnocení v zaměstnání,* nastalo velké váhání a přemýšlení. Jednoznačně položená primární otázka o rovnoprávnosti mužů a žen obsahovala jednoznačnou odpověď. Ale odpovědi na podotázky už tak jednoznačné nebyly. Mladí, starší i nejstarší účastníci odpovídali, že při uplatnění žen ve společenském životě je horší. Vždy se lépe uplatní muž než žena. Podobně je to i s hodnocením v zaměstnání. Zde rovnoprávnost není, odpovídali všichni. Dvě odpovědi nejstaršího muže a ženy obsahovaly názor, že se ženy asi nedokáží tak prosadit jako muži. Navíc žena je více svázána povinnostmi doma, výchovou dětí, svou biologickou úlohou i když jí společnost vychází vstříc.

„Při budování kariéry to mají ženy horší to je citelné a viditelné i při hodnocení své práce. V tomto rovnoprávnost mužů a žen není. Ženy někdy dokážou víc než muži, to je fakt. Ve všech oblastech to tak nefunguje.“

Z to všech vyplývá shrnutí, že rovnoprávnost mužů a žen v určitém smyslu je, alespoň co se týká možností, startovacích pozic, možnosti vzdělávat se. Stále převládá pomyslné rozdělení prací na ženské a mužské, stále muži říkají, že pomáhají doma ženě, jako kdyby to byla jen ženská záležitost. Stále respondenti připouštějí rozdíl v hodnocení práce žen a mužů zaměstnavateli, stále ještě jsou ženy svazovány svou mateřskou úlohou při budování kariéry.

„Rovnoprávné ženy by chtěli být, ale není to tak, stále se to děje, že rovnoprávnost není. Hodně si to nesou muži z dřívějšíka, že byli vládci, živitelé apod.“

„I když žena vydělává více peněz muž se cítí méněcenný. Víím, že můj partner by řekl to, že kdybych vydělávala víc peněz, tak by mu to také nevadilo. Ale v momentě, kdyby přišel o práci asi by mu to vadilo. Je to hodně ješitnosti. V rodině by se to neřešilo ale navenek by to nerad dával najevo.“

Odpověď ukazuje, že, když partner vydělává méně než žena, může to být problém. Většinou mužů by to vadilo. Hraje tu roli mužská ješitnost, kamarádi, kteří by se mu posmívali. Muž by ztratil pocit, že je živitel a autorita.

18.3 Závěr k praktické části

Tímto výzkumem jsem chtěla získat hloubkový popis některých jevů, které se vyskytují v současné rodině, manželství a vztazích mezi partnery. Jsou to především ztráta ritualizované podoby základní rodiny, rozšíření neformálního soužití. Zaměřila jsem se i na soužití ve více generační rodině, rozdělení rolí muže a ženy v rodině.

Zároveň jsem chtěla odhalit podstatu chování lidí v této oblasti, dané zkušenostmi nebo ukázat jen pouhý názor na daný jev. Potvrdilo se, že stále ještě existují společenské či genderové stereotypy, zaužívané z dřívější doby. Všichni respondenti tyto stereotypy potvrzovali, i když mnohdy s nimi nesouhlasily a připadaly jim nespravedlivé.

Nechť uzavírat manželství a rostoucí tendence k volnému soužití se ukázala i v odpovědích dotázaných mužů a žen bez rozdílu věku. Potvrzují tak celospolečenský vývoj v této oblasti.

Dále se většinou všichni shodli na tom, že starost o domácnost, hospodaření je a vždy byla převážně na ženách. Stejně je to i s výchovou dětí. Zapojení otců v domácnosti a ve výchově dětí je vítáno a ženy se domnívaly, že by se muži mohli zapojit více. Vesměs se všichni odvolávali na společenské stereotypy a uznávali rozdělení rolí v rodině na mužské a ženské.

Ženy tyto role celkem akceptovaly a toto dvojí břemeno dobrovolně a automaticky přijímaly. Pořád se snaží být vzornými matkami, manželkami, hospodyněmi a zároveň být úspěšné v zaměstnání, které je naplňuje a zvyšovat si tak svoje sebehodnocení. Nevýhody z tohoto rozdělení plynoucí si uvědomovaly, ale snažily se je akceptovat. Vyplývá to především z jejich sebeuvědomění, poznání důležitosti své nezastupitelné biologické role a odpovědnosti k budoucímu pokolení a k rodině

Muži ve svých odpovědích si rovněž uvědomovali svoje postavení ve společnosti i biologickou nezastupitelnost žen, jejich snahu a touhu po sebeuplatnění. Vyjadřovali se ke svému přístupu k rozdělení domácích prací.

Zdá se, že muži i ženy mladí i staří chápou svoji sociální roli v rodině a ve společnosti.

Co se týká hodnot v rodině, z jednotlivých odpovědí na tuto otázku vyplývá, že finanční stránka je velmi podstatná a hraje v otázce hodnot důležitou roli.

Z odpovědí žen vyplývá, že se rodině více přizpůsobují než muži, mají větší zodpovědnost za péči o děti. Ke zlepšení situace a vyrovnání pocitu rovnoprávnosti mužů a žen je třeba, aby muži přejali část zodpovědnosti za péči o rodinu a domácnost. Nestavět tento problém do roviny, že oni přece ženám pomáhají. Jak to vystihl jeden respondent středního věku:

„To není pomáhání, kdy se řekne pomáhání, vypadá to tak že všechno je v podstatě věci ženy.“

V praktické části své bakalářské práce jsem chtěla také zjistit, jaký je hodnotový žebříček současné rodiny a jakým způsobem komunikují jednotliví členové rodiny mezi sebou.

Samozřejmě jsem si uvědomila částečné omezení mého výzkumu, které plyne z malého výzkumného vzorku lidí. Provedla jsem osm rozhovorů s lidmi různé věkové kategorie, s muži i ženami. Přesto jsem dospěla k určitým zjištěním. Například to, že všeobecně roste tolerance k volnému soužití je skutečností a tento názor zastávají mladí i starší lidé. Nepřikládají tomuto faktu žádnou velkou důležitost. Nemá vliv na výchovu dětí a záleží na svobodné volbě partnerů, jakým způsobem budou žít. Svobodná volba a individualizace je tady něco víc, než dřívější spjaté vazby rodinných rituálů.

Potvrzuje se názor, že muži a ženy jsou jinak nastaveni fyzicky i psychicky. Je zcela jasné od přírody, že jsme každý jiný, ale příroda nám dala do vínku, abychom žili v párovém soužití. Jde o to, abychom si tuto skutečnosti uvědomili.

ZÁVĚR

Provedeným výzkumem byly zohledněny problémy validity (potvrditelnosti), spolehlivosti (věrohodnosti) a zobecnitelnosti (přenositelnosti).

Výsledky výzkumu jsou přínosem pro řešení otázek a vytváření teorie jedince na moderní soužití dnešní rodiny z pohledu současných lidí a nástin možného vývoje spolunažívání mužů a žen. Vývoj jejich individuality v dnešní době je v závislosti na vlivu tradiční výchovy, morálních a etických hodnot člověka a rodiny.

Základem rodiny je již od pradávna vzájemné životní spojení muže a ženy, které se v dlouhém společenském vývoji dopracovalo v naší civilizaci do podoby monogamního manželství. Teprve narozením dětí nebo jejich osvojením vzniká rodina. Je tedy nutno odlišit funkce, které má manželství, od funkcí, které má rodina, i když část manželských a rodičovských funkcí se kryje nebo sblížuje (Galla, 1984, s. 19).

V závěru bych chtěla postupně shrnout všechny funkce manželského a rodinného života tak, jak jsou chápány z hlediska společenských vztahů a společenského prostředí.

Z hlediska trvání společnosti je nejdůležitější **funkce biologická**, která zaručuje udržení a rozvíjení společnosti prostřednictvím našich potomků. Pro trvání a rozvíjení společnosti nestačí jen pouhé narození dětí, ale je nutná také jeho příprava pro společenský život a pro individuální uplatnění v životě. Nestačí tedy jen dítě počít a zrodit, ale připravit jej pro jeho vlastní život a k tomu je důležitá **funkce výchovná**.

Tyto hlavní funkce manželského a rodinného života jsou u nás dány i zákonnou normou našeho státu o rodině.

Rodinný život ve své podstatě musí být spojen s **funkcí kulturní**. Velkou roli zde hrají aspekty morální, etické a duchovní.

Součástí harmonického soužití, vzájemného porozumění, citlivého vztahu jednoho k druhému je uspokojování nejenom fyzických, ale i psychických potřeb. Spočívá v uspokojování citových potřeb, ale též sexuálních potřeb manželů. Navození vzácné manželské intimity je součástí širších psychických procesů.

Mnoho manželství z různých důvodů zůstává bezdětných. Některá manželství vznikla v pozdějším věku, kdy už každý z nich svoji biologickou funkci splnil a své děti již vycho-

vali, měli své vlastní rodiny. Reprodukční funkce byla naplněna a pro jejich další manžel-
ský život je důležitá **funkce v uspokojování citových**, emočních potřeb. Pro takové man-
žele život ještě nekončí, většinou jsou i hmotně zabezpečeni nastává období společného
prožívání krás i strastí života.

Další funkce v rodině a manželství se týká **uspokojování hmotných potřeb**. Souvisí
s materiální stránkou rodinného života, společné domácnosti. Jde o zajištění bydlení, výži-
vy, oblékání, možnost trávení společných volných chvil, pěstování sportu, rekreační a kul-
turní činnost.

Součástí toho všeho jsou **vzájemné vztahy** jednotlivých členů rodiny, vzájemná péče
a poskytování drobných služeb. V tomto **společném soužití** dochází k bohaté interakci,
vzájemným dorozumíváním jednotlivých členů rodiny. Je důležité navodit v rodině tako-
vou atmosféru, aby členové rodiny měli pocit vzájemné přichylnosti, lásky, důvěry, který
jim dá pocit jistoty a bezpečí. V takovém vzájemném propojení se mohou jeden druhému
svěřovat se svými prožitky, pocity, bolestmi, radostmi i starostmi. S tímto úzce souvisí
další funkce rodiny a **to funkce ochranná** a poskytování bezpečí ze strany rodiny jejím
členům. Společný domov vytváří podmínky pro uplatnění ochranné funkce rodiny.

Jakmile v těchto procesech a vztazích vzájemného soužití **něco skřípe**, dochází ke kri-
tickým situacím v manželství a rodině. To vede ke konfliktům, k pocitu nespokojenosti
následuje katastrofa v podobě rozpadu manželského a rodinného soužití. Takové narušení
vztahů mezi mužem a ženou zasahuje nejvíce děti. Dítě pak pociťuje nedostatek bezpro-
středního vztahu s matkou nebo otcem. Těžko prožívá ztrátu jednoho z rodičů bolestně
prožívá nedostatek pevných citových vztahů. To vede k psychickému hladu a dále
k frustraci. Psychický hlad se však nedotýká jen dětí. V dnešní moderní a uspěchané době
mnohý muž i žena trpí nedostatkem citu ze strany svého partnera.

Dobře fungující rodina poskytuje svým členům podmínky pro uklidnění, pro regeneraci
sil, ale i porozumění. Dobré vztahy v rodině kladně ovlivňují vlastnosti jejich členů a jsou
důležité pro duševní pohodu. To se pak příznivě odráží v motivaci, v pracovním procesu
i v širším společenském působení. Vytvářejí se tak podmínky pro něco, co se nazývá **kouz-
lo domova**. To by podle mě mělo být základní výslednicí a cílem vztahu mezi mužem a že-
nou.

SEZNAM POUŽITÉ ODBORNÉ LITERATURY A PRAMENŮ

1. GALLA,K.,BUREŠOVÁ,K. *Snoubenci,manželé,rodiče a děti*. Praha:SPN,1984, ISBN 14-602-84.
2. GARDNER,R.A. *Syndrom zavrženého rodiče*.Praha:MPSV ČR,1996.Zkrácený překlad původní Gardnerovy publikace.
3. HAMPLOVÁ,D.a kol. *České ženy:vzdělání,partnerství,reprodukce a rodina*.Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR,2003. ISBN 80-7330-040-0.
4. HEITLINGEROVÁ,A.,TRNKOVÁ,Z. *Životy mladých pražských žen*.Praha:SLON,1998. ISBN 80-85850-56-7.
5. HENDL,J. *Kvalitativní výzkum*.Praha:Portál,2008.ISBN 978-80-7367-485-4.
6. HRUŠÁKOVÁ,M. *Sňatek a paragrafy.Vydání 1*.Praha:Computer Press,2000. ISBN 80-7226-396-X.
7. HRUŠÁKOVÁ,M. *Rozvod a paragrafy*.Praha:Computer Press,2001. ISBN 80-7226-477-X.
8. HRUŠÁKOVÁ,M. *Manželství a paragrafy*.Praha:Computer Press,2000. ISBN 80-7226-409-5.
9. KRÁLÍČKOVÁ,Z. *Rodinné právo. Vydání 1*.Brno:Computer Press,2000. ISBN 80-7226-365-X.
10. KRATOCHVÍL,S. *Manželská terapie. Vydání 2*.Hradec Králové:Mach,1992.
11. LANGMAIER,J.,MATĚJČEK,Z. *Člověk známý,neznámý*.Praha:1959.
12. LIPOVETSKY,G. *Třetí žena. Vydání 1*.Praha:PROSTOR,2000. ISBN 80-7260-030-3.
13. MALÝ,T. *Ty a on-ty a ona*.Řím:1978.
14. MAŘÍKOVÁ,H. *Proměny současné české rodiny*.Praha:SLON,2000. ISBN 80-85850-93-1.
15. MATOUŠEK,O.a kol. *Metody a řízení sociální práce*.Praha:Portál,2003.

16. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8.
17. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005.
18. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
19. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. Praha: SLON, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
20. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON, 2002. Vydání 2. ISBN 80-86429-05-9.
21. ZVOLSKÝ, P. a kol. *Speciální psychiatrie*. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, 1997. ISBN 80-7184-203-6.
22. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
23. Zákon č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů
24. Zákon ČNR č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností
25. Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
26. Listina základních práv a svobod, usnesení č. 2/1993 Sb.
27. Úmluva o právech dítěte, sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.
28. <http://ireferaty.lidovky.cz/304/1247/rodina> web: 20.8.2007
29. Magazín Dnes č. 8, 26.2.2009, s.22

SEZNAM PŘÍLOH

Záznamový arch č. 1

Záznamový arch č. 2

Záznamový arch č. 3

Záznamový arch č. 4

Záznamový arch č. 5

Záznamový arch č. 6

Záznamový arch č. 7

Záznamový arch č. 8

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 1

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem.

Charakteristika respondenta:

Žena

Věk: 43

Stav: vdaná

2 děti, dospělé

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Zaměstnaná jako úřednice ve státní správě

Rozhovor byl uskutečněn dne 9.4.2009 v 11.00 hodin na pracovišti, trval 1 hodinu a byl zaznamenán fyzicky psanou formou, jelikož respondentka nechtěla z ostychu mluvit na mikrofon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Ctím manželství, úplnou rodinu a svatbu. Děti mají vyrůstat v úplné rodině. Neuznávám, když mladí uznají otcovství a ždímají stát o státní příspěvky, když žijí jen tak. Neuznávám partnerský vztah, když jsou děti. Každý má udělat to, co do rodiny patří.

Jedině před manželstvím, když spolu delší dobu chodí, mohou nějakou dobu žít spolu, ale potom v momentě, kdy jsou odhodlaní založit rodinu, tak jediné manželství.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Finance hrají velkou roli, aspoň si myslím, že tak uvažují manželé, vzdělání, nemusí mít VŠ, když umí rukama dělat, může vydělat víc jak inženýr. Beru to podle manžela, je vyučený a dělá rukama, vydělá si na auto, kdyby neuměl dělat jdu od něho. Když umí dělat

rukama, je zodpovědný k sobě a k rodině, umí vydělat peníze, je snaživý, tak nemusí mít vzdělání.“

*„Musí pochopit jeden druhého, musí se tolerovat, musí mít společné názory na nějakou věc. Vazba mezi členy rodiny musí být, když jsou nějaké kolize, podrží jeden druhého. Děcko má problémy, jsou na to dva rodiče, nestačí jeden, pak se to zvrtně v něco jiného a opačně, pomůžou vždycky lépe než jeden. **V manželství nesmí mít člověk pocit, že je sám.** Potom se dají řešit i prospěchy dětí ve škole, výběr kamarádů, výběr co bude dělat dále apod. Vazba musí být, důležitá semknutost rodiny.“*

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěšnost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času?

„Žít tak, aby mě ten svět bavil. Zajistit děcka do budoucna. Dnešní mladá generace je jiná, volný čas u počítačů, DVD, kamarádi. Místo, aby se věnovali studiu. V rámci možnosti je čas rozložen mezi rodinu a práci. Uznávám společné dovolené s menšími dětmi, společné oslavy rodičů, rodina se netrhá, vazba na rodinu.“

Teď se víc rodiče ženou za kariérou, za penězi, nehleděli na děti, pak se to odrazí v jejich výchově. Na úkor dětí. V dnešní době je důležitý i věk rodičů, mladá generace má jiné myšlenky než my, my jsme byly ve 20 už vdané, dnešní mladí se rozhodují pro manželství tak ve 27 – neženou se za tím. Zakládají rodinu ve vyšším věku.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Pro mne je optimální věk 25, končí VŠ, má názor do budoucnosti, věk 25 let založit manželství a rodinu. Až zjistí, že se k sobě hodí, Je lépe rozejít se před svatbou bez závazků, než když je pozdě. Pozdější uzavření manželství lépe, až vystuduje, má práci, byt. V 25 jsou natolik vyzrálí, že už ví co chtějí. Až poznají společné zájmy názory, když přijde dítě a oni poznají, že mají společné akorát to dítě, je pozdě. Zázemí, jistota, rozum.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Děti, mezník 25 roků optimální jsou 2 děti, jedno určitě ne, pouze ze zdravotních důvodů, neuznávám jedno dítě pouze proto, že by je omezovalo v práci a kariéře. V dnešní době 4členná rodina je dominantní.

Že si bude budovat kariéru do 30 v Americe v zahraničí, pak zjistí, že nemohou mít děti v pozdějším věku, pak mají výčitky.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Že si spolu nerozumí, nehodí se k sobě, každý má jiné názory, zájmy, jiné představy o budoucím životě, vévodí nevěra, když budou tolerantní, tak ne, ale pokud to vadí a odcizí se najdou si jiného partnera, hádky, výprask, tak pak jediné rozvod. Pak to stupňuje, graduje. V Itálii je zákon, že se mohou rozvést, když jeden z partnerů nemůže mít děti.

Můj názor je takový, že by se to mělo zkousnout kvůli dětem, ale když je situace tak vyhrocená, alkoholik, nenávisť, násilí, na dětech na manželce, raději volit rozchod a najít si někoho jiného, jiného partnera k dětem, který bude o sto procent lepší než bývalý manžel. Než by jeden druhého zabil, ať jdou od sebe.

Děti k takovému možná přilnou víc, než k biologickému otci, který je bil.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„Děti hrají velkou roli při rozhodování, ale pokud pro ně není otec žádným přínosem, aby se za něj styděly, tak ať jdou od toho. Pokud se rozejdou v dobrém a mohou spolu komunikovat v klidu, ať se s dětmi stýká, pomáhá s výchovou na dálku, podporuje finančně. Otec musí mít vztah k dětem, ale pokud ne, tak je lépe rozejít se. Má se uvažovat, zda je otec přínosem, děti někdy trpí odchodem otce, mají psychické problémy, na druhou stranu, pokud je to špatný člověk, alkoholik, nevěrník pak s ohledem na děti je lépe rozchod. Rozejdou se, ale děti zůstanou i po rozvodu. Děti tím trpí, ale v manželství, kdyby to neklapalo, trpí děti více, to je moje sedačka, to je moje televize, běž se dívat jinak. Tím trpí děti víc.

Pokud není až taková nevraživost, raději se pokusit to urovnat, většinou přehánky a bouřky se srovnají. Nesmí to být velká kolize, pak už na sebe neberou ohledy.“

8. Žili byste ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Nechtěla, mladí mají jiné názory než staří, vždycky to skončí konfliktem, i když se mají rádi a jsou za jedno, návštěva stačí a nazdar. Rozchází se názory, nechtěla bych, aby mi říkali jakou záclonu, aby mi zasahovali do domácnosti do výchovy dětí, tak zavřu dveře a nevidí mi pod pokličku a nezasahují. Vždy jeden z manželů, ten druhý trpí, že třeba manželka je fixovaná na rodiče a škodí tím manželovi. Neříkám pomoc jakákoliv to je vždy vítané, ale mít je pod jednou střechou to ne.

Staří chtějí mít svůj klid. Děti vidí, jak se komunikuje mezi rodiči a prarodiči. Není to dobře, když bydlí rodiče spolu, určitě ne, kolik je případů, že staří se snaží diktovat do výchovy, a děti jsou víc se starýma než s rodičem. Vše vidí i tak na dálku, když jsou od sebe. Když přijedou jednou za půl roku, jsou si víc vzácní. Každý sám, když je potřeba, pomůžou, když můžou, ale ne diktovat, co má dělat. Každý ať se postaví na vlastní nohy a postará se o svoji domácnost.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Až děcko cítí, že se osamostatní, rodiče přece nebudou vyhánět děcko z domu, až se rozhodnou, tak půjdou, nemusí zůstat u maminky sukne. Do 30 ať je svobodný nebo není už by měly být samostatní a pryč. Věková hranice může jít dolů. Už se postav na vlastní nohy a dej mi svátek. Aby byl u maminky není také dobře, ale rodiče ho na dlažbu nevyhodí.

18 let je hranice kdy ví o životě, co potřebuje a má jít pryč. Pokud je to dřív, nebránila bych tomu. Ať si zkusí. Ne u maminky, která zaplatí nájem, vyžehlí vypere uvaří není to jen služka. Ve 30 je člověk tak vyzrálý, že se může sám o sebe postarat.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní, podporováni svými rodiči? Uveďte příklad.

„Pro začátek by měli rodiče určitě pomáhat, protože většina rodin se sice snaží, ale pokud mohou rodiče pomoc fyzicky a finančně tak ano. Ale nerozmazlovat moc ne. Aby si děcko nezvyklo, že rodiče vyšlapou cestičku vždy. Na vesnici, třeba ovoce, zeleninu brambory, ve městě, dá peníze, každý má jiné možnosti.

Děti by se měly podílet samy na vybudování, když to nejde, mohou rodiče přidat, ale takové podmazávání je rozmazlování. Potom dítě neví, co to je přičinit se sám a bere automaticky

a myslí si, že je to přirozené. Někdo má ve 20 auto, někdo je podporovaný na studiích, vysoké kapesné a ještě se nemusí starat o bydlení, protože má doma všechno zajištěné. Rodič je takový veliký sponzor, ale v rámci možností, aby si nezvykl. Babička může vnuky rozmazlovat, ale matka svoje dítě až tak ne.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„Pro mladé je to dobrá věc, je to zkušenost, že staří dávají rady mladým, pokud se moc extra do života nemontují, tak to jde, když mají malé dítě, babička pomůže, protože mladá maminka má plné ruce práce, ale víc jak rok ne, potom si už jdou na nervy. Pro ten začátek rozhodně ano.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?

„Je potřeba, aby se mladí postarali, rodiče se starali celý život, je potřeba se o ně postarat, když jsou nemohoucí, až když je stav neúnosný postarat se o klidné stáří třeba v nějakém domově, když už nestačí síly dětí a staří potřebují celodenní péči a zdravotní stav je natolik zhoršený je nutné odborná celodenní zdravotní péče. Pokud je to v rámci možností měly by se děti postarat.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Mladí mají na to svůj názor a nenechají si do toho mluvit a třeba to tak cítí. Je to dáno dobou. Je těžké jim říkat, že je to špatně, někdo jde v trendu starých a někdo se chce vymyslet. Nechtějí se vázat jeden k druhému, využívají sociální dávky, nutí je k tomu životní zkušenosti, a mnohdy vidí to od rodičů. Jinak sama jsem proti tomu, neschvaluji to, aby žili na „psí knížku“. Když už mají spolu děti, majetek a chtějí být spolu, společně hospodaří, proč by měli být „já a já“ a ne „my“. Časem na to stejně přijdou. Mají vzor i ve slavných lidech. Dnes se to změnilo, ani na západě už to tak není. U nás v tomto hraje roli sociální politika. Ano rodiče nenutí mladé ke sňatku, říkají jsou dospělí, ať si dělají co chtějí. Dřív nebo později ke sňatku dojde.“

Přijde k doktorovi, dobrý den paní Vráblíková (není paní), nese dítě, které se jmenuje Špaček. To mně vadí. Stát to podporuje.

Mají spolu jedno, dvě děti, žijí z jednoho pytle peněz, mají společný majetek, znají se, tak ať se vezmou. Postup je obrácený, rituály jsou přeskočené tak, že nejprve je namlouvání, rozvod, děti, majetek, a potom svatba.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Měla by být společná řeč, většinou tomu tak není a slabší se musí podřídit. Nemusí být společná kasa, někdy to ani nejde, ale pokud rodiče vydělávají oba, mají k dispozici nějaké peníze, měla by být vzájemná komunikace ale nejde to vždy. V normální rodině by měla být vzájemná komunikace, pochopit jeden druhého a naslouchat, říci, když se mi něco nelíbí.

V rodinách se vzájemně domlouvají a když není shoda, ten slabší, moudřejší ustoupí.

O výdajích by měli rozhodovat oba společně. Fakt je takový, že chod domácnosti, nákupy apod. si řídím sama, rozhoduji, co uvařit, co nakoupit. Když přijde jeden s nápadem, druhý se vyjádří, zda ano, na výlet, na procházku na nákup nebo ne, když se mu to nelíbí.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Žena se stará o domácnost a o děti, muž se stará o podnikání. Měli by se dělit rovnoměrně rozdělit o práci, ale není tomu tak. Měli by se podílet na všem, proč by chlap nemohl uvařit oběd. Bohužel u nás a ve většině případech to tak není. Jsou práce ženské a vysloveně práce mužské. Jsou výjimky, kdy muži dělají domácí práce. Většinou je to tak, že práce spojené s domácností jsou v repertoáru ženy.

- V dnešní době jsou ženy plně rovnoprávné mužům. Je to dáno dobou.

- Při dosahování vzdělání mají stejné šance, protěžují se muži.

- *Ve společenském a politickém životě by měly ženy mít stejné možnosti uplatnění, ale není tomu tak, muž se vždy lépe uplatní než žena.*
- *Muž je vždy lépe ohodnocený v práci než žena, nemají stejnou pozici. Vždy se protěžují víc chlapi, není to rovnocenné.*
- *Na rodině více záleží ženám. Mělo by to být srovnané.*
- *Muži by se měli více podílet na péči o děti a domácnost.*
- *Práce je dnes nutnost, ale žena má další uplatnění ještě např. v rodině a práce pro ni nemusí být tak prioritní, tak půl napůl, souběžně jedno s druhým. U mužů bývá většinou prioritou uplatnění v zaměstnání.*
- *Není důležité v partnerském vztahu, že jeden z nich má vyšší vzdělání.“*

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 2

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem

Charakteristika účastníka

Žena

Věk: 40

Stav: vdaná

2 děti, nezletilé, 1. a 2. stupeň ZŠ

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Zaměstnaná u větší soukromé firmy jako obchodní zástupce.

Rozhovor byl uskutečněn dne 9.4.2009 v 11.00 hodin na pracovišti v klidné kanceláři, trval 1 hodinu a byl zaznamenán fyzicky psanou formou, jelikož respondentka nechtěla z ostychu mluvit na mikrofon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Pro mě není žádoucí sňatek, vede mě k tomu více důvodům, názor je, že papír nespojuje, papír dává nejistotu, partneři si na sebe více dovolují. Když jsou jen tak nesezdaní, mám strach že partner odejde, netroufám si na něj. Vím, že může kdykoliv odejít i když jsou tam ty děti. Tím, že mě papírově patří mohou vnikat víc konflikty a má to vliv na kvalitu soužití. Mám takovou osobní zkušenost, Pokud bych byla vdaná, už bych byla rozvedená. Má jeden z druhého strach při sebemenším konfliktu je možnost odejít, nic mu nebrání. Nemusí řešit majetkové věci. Mě nevádí ani že se jmenují jinak, děti patří partnerovi a jmenují se stejně jako on, přemýšlím o svatbě ale nemám žádné důvody, když to fungovalo do teď tak to půjde dál. Žádný zákon nás nenutí. Chlapi jsou trochu zbabělí. Je rád, že má obě dvě, mě i bývalou manželku.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Měla bych říct zdraví, ale většinou se to točí kolem financí, protože když jsou peníze a zajištění, tak jsou šťastní nehádají se. Nedostatek financí přináší potíže. Finance jsou nejdůležitější složkou fungující rodiny. Ani si nemyslím že vzdělání, když má někdo střední vzdělání a má dobré zaměstnání na trhu práce uplatnění, vydělá víc peněz než vysokoškolák. U nás v rodině vztahy neřešením je to dané. Když jsou peníze tak jsou i vztahy dobré.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěšnost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času?

„Tím, že pracují oba dva, přijdou večer domů, jsou unavení, nechte mě vydechnout. Pak se miň se věnují dětem. Beru to, že jsou už odrostlejší, miminu se věnuješ vždycky, pak se půlí starosti se školkou, tam se naučí spoustu věcí. Prvnímu dítěti jsem se víc věnovala, u druhého jsem víc spoléhala na přítomnost toho staršího a iniciativu jsem víc předávala staršímu dítěti. V dnešní době je čím dál míň času na a dětí, pracuje se dlouho, dřív se pracovalo do 14.30 teď až do 17 hod, pak jsou rodiče uspěchaní.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Ti dva, kteří chtějí být spolu musí to mít v hlavě srovnané a pokud chtějí spolu od začátku prožívat toto dění. Dřív to bylo tak, že se založila rodina, žena byla doma, muž chodil do práce, nemyslím si že když tuto dobu oddálím, nic tím nevyřeším. Někdo chce mít rodinu brzy, ať ji má, ten kdo si chce užívat, cestovat, nepohrne se do ženění, chce si užít. Dnešní 30 leté, které řeknou, že mají čas, není to pravda. Ani babičky si těch vnuků neužijí. Mně se líbila doba, jak to bylo dřív, ve dvaceti se založila rodina, první dítě. Nejsem zastánce až ve 30 letech. Mladé babičky si to užívají v dnešní době víc, těch svých vnuků. Můj názor, pokud se cítím dospělá na dítě, pořídít si jej, proč ne. Mladší snášejí lépe, a vychovávají dítě volněji, starší rodiče jsou starostliví až moc a dítě je potom rozmazlené. Mladší ani tu výchovu neberou tak dramaticky jako ve starším věku. Asi to má vliv i na výchovu, děti těch mladších jsou pak průbojnější, myslím si, že to má vliv.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Ve 20 letech, 2 děti – optimální, jedno je málo, tři je moc. Pak jsou rodiny které mají děti, které si pořídili velmi brzy a je trend pořídít si další v pozdějším věku, pak si to užívají, nedomyšlí, že dítě bude mít třeba 20 roků a rodiče pak přes 60 let.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Častým důvodem a na prvním místě je nevěra, ochlazení vztahu, vztah se vyvíjí. Někdo se cítí v tom vztahu znužený a hledá něco nového. Dokud to není prozrazeno, člověk si užívá, ale v momentě, kdy se toto dozví, buď chlapi zpanikaří, udělají rázný krok a odejdou. Jsou tací, kteří se po určité době vrátí, jsou chlapi, kteří si uvědomí chybu a ze své ješitnosti zůstanou u partnerky. Hraje důležitou roli žena, která mu nabídne druhou šanci, že se muž může vrátit.“

Hodně záleží na toleranci, mohou pak tolerovat i rozdílné zájmy, já jsem složka, kdy mu umožním, že si ty své koníčky pěstuje, je rád sám a rybaří. Já jsem společenský typ. Protože muž je žárlivý, našla jsem cestu, abychom byli oba spokojeni. Schůzku s kamarádkou si plánuji, když jde na ryby, proto nemáme doma konflikty, kdy je doma a já jsem pryč, když jsou lidi tolerantní pak to funguje.

Nemyslím si, že by partneři měli zůstat spolu kvůli dětem, děti to vždy budou prožívat s rodiči. Když jeden bude udržovat mimomanželský vztah, pak jsou hádky, které mají na děti špatný vliv. Když se to řeší mimo rodinu, když se rozdělí, mají střídavou péči o dítě, je to pro to dítě lepší. Daleko stresující je, když rodiče mají spory a zůstávají spolu.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„I když budou od sebe a rozhodují o dítěti, řešit by to měli nadále spolu . Vždy se spolu dohodnout. Je to dítě obou, měl by se vyjádřit i ten druhý rodič.“

8. Žili byste ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Převažují nevýhody, výhoda je pouze jedna. Že se prarodič postará o děti, ale to mohou klidně bydlet i jinde. Pokud je to v jednom městě není problém každopádně volím každý sám má mít svoji domácnost, postupem času mohou vznikat hádky. Dnes se starší hodně míchají do záležitostí mladých. Ti pak hledají neutrální cestu ve vztahu ke starší generaci a zbytečně jsou rozpory.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Myslím, si že v době, kdy se uchytí v práci, má pracovní zázemí a je natolik schopný, že si může vzít půjčku, hypotéku a řešit své bydlení. Třeba i rodiče pomůžou, k bydlení. Určitě neodejde od rodičů, když je bez práce a nemá své bydlení. Vše je o penězích. Pokud má příjem, tak může být i samostatný. Pak dále, zda má partnera, pokud ho ještě nemá, drží se u rodičů, protože mu tam nic nechybí. Samotnému by bylo smutno, pokud má partnera už ho to tíhne a tlačí, má důvod hledat jiné řešení.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní, podporovány svými rodiči? Uveďte příklad.

„Já jsem ve fázi, kdy já pomáhám rodičům. Já si myslím, že děti by měly být podporovány, než mají svůj příjem, naučit se hospodařit s penězi, když by začaly být finančně sa-

mostatní, rodiče by mohli pomoci ve shánění bydlení. Jakmile má stálý příjem a práci, snažit se, aby se osamostatnily. Pomoc jedině v bydlení.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí?

Pokud ano – proč, pokud ne - proč?

„Určitě ne vícegenerační rodina ne. Nejlíp se naučíš plavat, když tě někdo hodí do vody. Děti si mohou zvyknout na podporu rodičů, že jim vždy dají peníze. Když se vdají nebo ožení, ať jsou samostatní.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?

„Měly by se postarat děti, je to hlavní poslání, rodiče ti dali život, záleží i na výchově, jak byly vedeni, od toho se to odvíjí úcta k rodičům se dnes trochu ztrácí, nemělo by to tak být. Starší rodiče dnes říkají, že nechtějí být nikomu na obtíž. V dnešní moderní době se také hodně řeší i penzióny, domovy pro staré, pokud není jiná možnost se starat, je možné to řešit i tímto způsobem. Je potřeba i tyto rodiče častěji navštěvovat.“

Jsem i pro tyto domy, ale na prvním místě je postarat se o ně od dětí.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„U mladých lidí to roste z toho důvodu, že si nejsou jisti svým výběrem, chtějí to zkusit, pokud se to osvědčí pak to stvrdí výběrem. Mám zkušenost, že když jsou spolu bez svatby funguje to, ale když uzavřou manželství, jeden si dělá nároky, vznikají manželské spory. Když nemají papír, který sice dává jakousi jistotu, dávají jiné nároky na partnera. Volné soužití je asi pouze do doby než přijde rodina, většina žen pokud přijdou děti, chce uzavřít sňatek. Pokud nejsou děti žijí si volně nesvázaně, když děti přijdou řeší se to většinou sňatkem. U nás to bylo tak, že si partner nedokázal své bývalé věci vyřešit, poznala jsem, že na to nemá svůj názor, tak jsem ho netlačila a volila jsem variantu, že jsme tak zůstali.“

Pokud spolu sdílí jednu domácnost a všechno řeší spolu, tak děti nepoznají, že rodiče nejsou manželé.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech

v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Dřív byl trend, že žena vychovávala děti a muž živil rodinu. Dnes to nerozhoduje, myslím si, že všeobecná komunikace mezi lidmi je slabší než dříve. Pokud spolu mají rodinné soužití, mají spolu i společné peníze. O důležitých otázkách rozhodovat společně, vždy se zeptám na názor, jestli s tím souhlasí, o maličkostech si rozhodnu sama, domácnost si taky rozhoduji sama. O dovolené rozhodujeme společně.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Vadí mě, že v dnešní době muži si nesou se sebou z dřívějšího že existuje ženská práce a mužská práce. V dnešní uspěchané době když jsou oba dva zaměstnaní, bych chtěla, aby práce byly rozdělené. Když už to dělá, např. vysává, je u toho spousta řečí. Jsem pro, zapojovat i děti do domácích prací. Ženské práce dělám já, v domácnosti pouze já a to mě vadí. Mám ráda muže, kteří vaří a v případě nouze se postarají o chod domácnosti. Ale řeči, to upekla trouba, vyprala pračka, nebo povysával jsem ti v obýváku, nemám ráda.“

Měl by se i muž postarat o chod domácnosti, na rodičák apod. Netrvám na rozdělení ženských a mužských prací, ale je to tak. Časem jsem dosáhla toho, co jsem chtěla, v určitých obdobích partner pomohl, ale potom dlouho o tom mluvil.“

Myslíte si, že jsou ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech?

„Rovnoprávné ženy by chtěly být, ale není to tak, stále se to děje, že rovnoprávnost není. Hodně si to nesou muži z dřívějšího, že byli vládci, živitelé apod.“

I když žena vydělává více peněz muž se cítí méněcenný. Víím, že můj partner by řekl, že kdybych vydělávala víc peněz, tak by mu to také nevadilo. Ale v momentě, kdyby přišel o práci asi by mu to vadilo. Je to hodně ješitnosti. V rodině by se to neřešilo ale navenek by to nerad dával najevo.“

Mají ženy stejnou pozici při dosahování vzdělání?

„Ve vzdělání je rovnoprávnost, ženy se mohou přihlásit na jakoukoliv školu stejně jako muži.“

A při uplatnění ve společenském životě?

„Při uplatnění ve společenském a životě, více se tíhne k mužům, asi se ženy nedokáží prosadit rozhodujícími činy. Tam je nerovnoprávnost hlavně v politickém životě, dosud se prosazovali muži a aby to nebylo tak moc blbé přistrčili ženu, aby to nebylo tak okaté.“

Při budování kariéry?

„Při budování kariéry si myslím, že mají stejné pozice při startu. Ale vím, že někdy zaměstnavatel dá přednost ženě. Při hodnocení platovém si myslím, že ženy jsou méně placené než muži, vidím to i v naší firmě. I ve státní sféře.“

Jsou stejně hodnocené v zaměstnání jako muži?

„Zaměstnání má stejný význam pro ženy jako pro muže. Já pracuji protože potřebuji peníze, doma by mě to asi nebavilo. Když už, tak bych chtěla mít práci na 4 hodiny a pak se věnovat rodině, protože je na ně málo času. Muži jsou větší workholici. Práci, která by mě bavila, bych dělala ráda, jsou práce, kdy tě donutí situace dělat to, co tě nenaplňuje ale je důležité najít tam něco pozitivního, nebavilo mě chodit do práce s nechutí.“

V partnerském vtahu není důležité, který z partnerů má vyšší vzdělání.

Dříve měli muži proti ženě si zvyšovat kariéru a vzdělání, žena protože se starala o děti neměla možnost dosáhnout vyššího vzdělání.“

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 3

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem. Rozhovor byl nahráván se souhlasem respondenta

Charakteristika respondenta

Muž

Věk: 67

Stav: ženatý

2 děti, dospělé

Bydliště: vesnice

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Důchodce

Rozhovor byl uskutečněn dne 3.4.2009 v 15.30 hodin na neutrální půdě doma v obývacím pokoji, trval půl hodiny a byl nahráván na diktafon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Určitě si myslím, že je daleko lepší, když se uzavře zákonný sňatek všechno co vyplývá z dalšího, děti, majetek, závisí na zákonech a v případě rozpadu manželství se to může zase zákonem řešit. Děti mohou užívat jméno, které jim bylo dohodu rodičů dáno.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Podle mě základem je vztah partnerů, aspoň samozřejmě na začátku, protože později se ten vztah vyvíjí postupem času jinak. Třeba zajištění celé rodiny, zajištění domova nějakého standardního majetku, aby v lokalitě, kde se pohybuje byl zařazen do určité společnosti. Aby nevyčnívali dolu nebo nahoru.“

„Hodnoty jsou dány, vzájemným vztahem na prvním místě a zajištěním hmotným, všechno co rodina potřebuje. Potom nastupují statky duševního charakteru vzdělávání dětí, tento standart je potřeba hlídat, bez toho to nejde.“

3. Jaké si myslíte, že jsou typické znaky současné mladé rodiny? Povrchnost, konzumní styl, uspěchanost?

„Na prvním místě je to šílená uspěchanost. Existuje pracovní doba, která se projevuje ve výši 12-13 hodiny denně z toho vyplývá snižování duševních vazeb mezi jednotlivými

partnery. Za celý týden se potkají až někdy v sobotu. Samozřejmě to působí zase zpětně na rodinu a potomky. Ti mají nedostatek nějakých vazeb na ně a tam se to projevuje. Mají nedostatek vzorů, pozitivní vzor, který by mohli kopírovat. Že oni toho rodiče, otce, nebo matku nevidí třeba týden, sbírají ty vzory odněkud jinde. Je dobré když mají možnost navázat sekundární vztahy jako například na rodiče a prarodiče.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Toto záleží na vyzrálosti obou partnerů. Duševní a hmotné znaky. Když pochází z majetné rodiny, bohatší, kde je zajištěnost hmotná dobrá ví, kam se chce ubírat. Takže je dobré založit rodinu mezi 25-28 rokem. To by mohlo být ideální. Tam, kde hmotné zajištění chybí a oni sami absolvují VŠ, kterou skončí v 25,26 letech, nemůže vybudovat nějaké hmotné zajištění. Je spíše odkázán na své rodiče, jestli mu něco dají, předají nebo odkáží. Pak doba na založení rodiny se pohybuje o 3-6 let dále, takže mezi 30-32 rokem.“

Takže myslíte si, že ty děti by měli, když říkáte, že rodiče jim převedou ty majetky měli počítat s tím, že něco dostanou a budou závislí na rodičích?

„Myslel jsem až po skončení školy, dají třeba půl milionu korun na pořízení garsonky a pak něco na ten základ. Jestli dcera nebo syn a jejich partner má nějaké prostředky a jsou schopni si koupit nějaký byt, to jim v podstatě stačí.“

Neměl by jim stát umožňovat, aby získali ten byt, ne rodiče?

„Stát pomáhá vždycky. Nějakou formou, ale nemůže očekávat, že se vším. Stát pomáhá umožňováním půjček.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Až bude zabezpečená opravdu, až ta jejich schopnost chápání tohoto světa bude na takové úrovni, dostatečně vyučeni životem. To je otázka na každou dvojici jiná. Já si myslím, že až tak kolem 30 roku. 2-3 děti je standart. Zase závisí to od zabezpečení rodiny.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství

nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneri setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Já této situaci moc nerozumím. Ale co je kolem nás, kdy se mladí rozcházejí, ačkoliv už mají zajištění majetku. Je to neschopnost vycházet jeden druhému vstříc. Když dojdou k tomu, že narazí na nějaký problém v tom okamžiku oni ten problém natolik zvětší, místo aby tomu dali nějaké pravidlo a byli schopni ustoupit. V mém manželství například já jsem měl rád sport a hrával jsem fotbal, manželka nikdy nesportovala, chodila se mnou na fotbal a četla si tam knížku, tak to u nás fungovalo. No a když jsme někam chodili na nějaké akce, tak jsem to překouzl a tak to fungovalo, To je to vycházení si navzájem vstříc a to mladá generace dnes neumí, hlavně dívky. Například jeden případ tam u nás, on ten partner až měli děti a měli postavený dům, došli k tomu že byl na nějaké akci a přišel později než řekl v nějakém podnapilém stavu. Normálně v dřívější době se to spíš hodnotilo, že je to poklesek v rámci normálu a ona to prostě nevzala a jejich vzájemné osočování šlo tak daleko, že se dnes rozešli.“

Myslíte si, že by měli partneri setrvávat v manželství jen kvůli dětem, nebo se rozejít dokud jsou děti malé?

„Měli by zůstat zkušebně aspoň, podle mého názoru ještě aspoň 1 rok. Pokoušet se hledat cestu nebo řešení. Jako to do budoucna řešit, Pokud je to žhavé, jak se říká horkou jehlou. A ty lidi udělají spoustu hloupostí, kterých potom litují. Pak už není cesta k návratu. Bylo by dobré ještě aspoň 1 rok by měli spolu žít a potom si uvědomit, protože mají děti, jestli je připraví o rodiče.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„To je prioritní, děti jsou na prvním místě vždycky. Musí dívat zpátky, to dítě bude potřebovat rodiče vždycky. Pokud dítě vyrůstá bez rodiče je to pro něj velký handicap.“

8. Žili byste ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Výhody to má, Já jsem takhle žil. S matkou, je obrovská možnost pohlídat děti, když se nestačilo vypravit dítě do školy, babička je schopná toto zajistit. Další výhody jsou v tom, že to dítě se pohybuje ve více generačních okruzích nejprve v dětském kolektivu, v kolektivu dospělých, to jsou rodiče a pak jsou prarodiče, ti jsou schopni předávat daleko větší zkušenosti. Má kolem sebe více vzorů, které to dítě vstřebává.“

Má to nějakou nevýhodu?

„Nevýhodu to nemá žádnou, pokud jsou tyto rodiny oddělené. To znamená, že žijí nahore nebo dole a navzájem si nechodí vyprávět, jak by to měli dělat. Oslovovat se v momentě v té chvíli, kdy jsou potřební jedni nebo druzí, ale radit si navzájem do života to nemá žádný smysl.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Podle zákona je to 18 rokem věku dítěte, to v podstatě věk dospělosti. Skutečný věk dospělosti by si mělo rozhodnout dítě, ale je tu věc mít schopnost stálých příjmů, zaměstnání, mít určitý stupeň hmotného zajištění do budoucna, pokud toto není, i když bude žít jako individualita, nebo si hledat partnera, toto je prvotní vklad.“

Jak si myslíte, že je to dnes. Jak ty děti se osamostatňují. Snaží se dnešní mladí osamostatnit, nebo je nejlepší hotel maminka

„U většiny mladých, tam u nás, že se odstěhovali a zařídili si své vlastní bydlení. Kluci jsou větší peciválové, ti setrvávají u maminky, aby se o ně starali, je to volnějši, maminka nekontroluje, odkud jde a kdy přijde, nic jim neříkají. Když přijdou odkudkoliv v jakémkoliv stavu maminka toleruje, je to pohodlné.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní, podporovány svými rodiči? Uveďte příklad.

„Podle mě by to měla být jednorázová pomoc, žádná stálá, člověk, který si zvykne na nějaký přísun, který nemá žádnou podstatu, a nemá ani žádnou námahu v životě, začne mít pocity, že to je samozřejmost. Musí si říct, že ty peníze, dostal od babičky nebo jako svatební dar. Dál by neměla žádná pomoc fungovat. Mohou však přijít pro nějakou jednorázovou pomoc k rodičům v době nějaké krize, ale museli by zase vědět, že ta krize byla vyvolána nějakým vnějším efektem, ne nějakou vlastní chybou. Ne nějakým vlastním chybným rozhodnutím.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„V každém případě by měli být sami. Staletá zkušenost a tradice byla, že staří odcházeli na výminek. Mladí musí být oddělení od starých, oni ti mladí mají jiný svět a způsob myšlení a mají úplně jiný svět, nazírání na spoustu věcí.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?

„Toto funguje v některých státech cestou zákonnou, co se týká morálních povinností, by to mělo vyplývat ze života. Rodiče se starali o děti, když byly malé, dá se očekávat, že se to vrátí zpět do té rodiny. Není to vždy a všude. Mělo by to fungovat tak, že by ta závislost by tam měla být.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Na toto jsem nikdy nepřišel, proč se mladí takto rozhodují. Mám takový náhled, že jestliže v člověku je zakódován určitý stupeň zodpovědnosti, pocit zodpovědnosti je přímo úměrný tomu, jak se vyvíjí rozvodovost. To je statisticky podchycené. Ale nikde není statisticky podchycené kolik párů se rozejde z volného soužití.“

Myslíte si, že je to tím, že mladí nemají žádnou zodpovědnost, nebo se brání jakékoliv zodpovědnosti?

„Ano, přesně tak, oni se brání mít nějakou vazbu a uskrovnit a potlačit svoje cítění a svoje pocity, nechtějí se obětovat pro nic.“

Jaký to má vliv na výchovu dětí?

„Velice špatný, negativní. To je počátek destrukce té společnosti. Jestliže není dobrých příkladů, ten člověk, který se takto rozhodne měl by být naopak co se týká zákona potlačen, zatlačen do defenzivy. Kdyby řekli, že vy žijete v takovém svazku, my nemáme ve vás důvěru a stát by to měl brát v úvahu, ne aby to bral jak se to bere dnes, že ještě zvýhodňuje tyto partnery a partnerky. To je naprosto odbočení, náklady společnosti se ještě zvyšují na tyto druhy lidí. Naopak bych potlačil tyto lidi a tyto volné svazky, že by byli na úrovni nejnižší příjmové kasty.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat, dohlížet a věnovat se jim?

„Na starosti finance by měl mít ten, kdo umí hospodařit. Já jsem zásadně vybrali systém, že jsme rozhodovali o penězích dohromady. Každý měsíc jsme si udělali rozbor, vyúčtování. Věděli jsme že si můžeme dovolit různé výdaje. U nás my rozhodujeme oba dva. Kam pojedeme na dovolenou, co se koupí, základní věci pračka, lednička se kupují podle potřeby rodiny.

Starost o rodinu a děti zásadně by měla mít matka, Děti mají nejbližší vztah k matce.“

15. Rozdělení rolí ženských a mužských prací. Jak je to u vás. Jsou typické role?

„Já třeba když se najíme, umývám nádobí většinou. Nedělám to stabilně, ale dělám to dost často, jsou určité kategorie prací, třeba na zahradě, nebo odklizení sněhu to jsou práce fyzicky náročnější pro muže. Co se týká údržby domácnosti o to se stará žena.“

Takže netrváte na rozdělení typických prací na mužské a ženské?

„Já si myslím, že když má chlapa hloupého, které si vzala pro krásné modré oči, většina prací a rozhodování zůstává na ní.“

Myslíte si že dnešní ženy jsou rovnoprávné mužům?

„Já myslím, že jsou zcela určitě i při dosahování vzdělání.“

Při uplatnění ve společenském a politickém životě?

„Bohužel je toto omezené, když jsou děti, víc je žena stáhnutá pro rodinu i když jí vycházejí vsříci.“

Co při budování kariéry, platové ohodnocení?

„Většina šéfů firem upřednostňuje chlapi, finanční ohodnocení tak ta ženská měla vždy o 15 – 20 % nižší plat, aspoň to tak fungovalo, tam kde jsem byl. Kariéru může budovat na principu vzdělání, svého rozhodování, přístupu k němu. Horší je realizace, je tradice nastolená, že žena je vždy citlivější, vidí dál, chlapi to rychle a tvrdě rozhodnou.“

Čím je to dané, když se položí otázka je rovnoprávnost? Každý většinou odpoví ano, je, ale když se dostaneme do jednotlivých oblastí, vzdělání práce, platové zařazení už je to jinak.

„Je to dané podstatou toho člověka. Když se podíváme na pracoviště ženy, ať je to poslancecká sněmovna nebo něco jiného, tak mezi gangsterama slušná ženská nemůže obstát.“

Tak jako muž nemůže obstát mezi ještě většími darebáky, než je on. Protože ji nehodnotí ženy, ale muži a ti to pokládají za slabost. Asi se to nikdy nevyřeší. Nejde překonat ten pohled chlapů na situaci žen.“

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 4

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem.

Charakteristika respondenta:

Žena

Věk: 63

Stav: vdaná

2 děti, dospělé

Bydliště: vesnice

Vzdělání: středoškolské

Důchodkyně

Rozhovor byl uskutečněn dne 3.4.2009 v 16.00 hod. se souhlasem respondentky a byl uskutečněn v uvolňujícím prostředí, doma v obývacím pokoji, trval půl hodiny a byl nahráván na diktafon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Já si myslím a mluvím ze zkušeností, že je lepší vždycky manželství, je to závažnější a z mých zkušeností buď církevní nebo na obecním úřadě je to hezčí, je to slavnostnější, příjemnější, pro mladé lidi je to trošičku závazné.“

Co když se rozhodnout, že budou žít jen tak spolu?

„To záleží na nich, teď je to moderní, mě osobně se to moc líbí, je to volnější a mají možnost z toho vztahu kdykoliv odejít. Když si je neváží, tato volnost dodává tomu to, že může vztah dokonce stmelit.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Důležité jsou vztahy mezi sebou, těmi lidmi, láska samozřejmě také, vzájemná tolerance, to je strašně důležité, vím ze zkušeností vím, že když má někdo vysoké vzdělání a někdo nižší není to dobré, navzájem se nějakým způsobem vadí, nedělá to dobře. Jeden na druhého žárlí, dělají rozdíl, nejdůležitější je vzájemná tolerance, dobrý vztah, musí mít stejné zájmy, to, co je spojuje, aby nebyly rozdílní.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěšnost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času či úspěšnost?

„Konzumní styl. Mladá rodina, jak to tak sleduji, pokud se vezmou, tak chtějí mít všechno strašně moc rychle. Hned zařízení, vzdělání dětí, prostě všechno naráz. Bohužel všechno naráz nelze, důležité je a k tomu se vracím, když vstupují do manželství je dobré, když jsou starší a něco si už vybudují.“

Pro mladou rodinu je v současnosti přednější vybudovat si majetek a kariéru, aby byli zajištěni a pak teprve založit rodinu?

„Kdo je chytrý a má na to, má školy, chce si nejprve něco vybudovat, něco získat něčím být, což je chvályhodné. Potom založit rodinu, zkrátka mít něco jistého. Ti co jsou takoví obyčejnější, ti si chtějí něco užít. Potom teprve založit rodinu. Chvályhodné je, že to dělají později a vstupují do manželství později. Určitě je to dnes lepší, když byly mladí většinou je dotovali rodiče.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Až něco získají. Nějaké vzdělání. Pozdější doba je vhodná doba. U 20letých je to úspěchané.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Já si myslím kolem 25 let, to je tak nejvhodnější, už něčím je, má povolání, vzdělání a je to takový fyziologický čas.“

Kolik by měla mít rodina dětí?

„Tak 2 určitě, 2-3 jenže bohužel se kloníme k západním státům, i když se to už trochu zlepšilo i když nevím na jak dlouho.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Mladí jsou strašně moc rychlí, něco se stane a obzvlášť, když jsou blízko rodičů.“

To nedělá dobrotu? Když žijí s rodiči?

„No ne. Něco se stane a obzvlášť když jsou blízko rodičů. Mám takový dojem, že když je malá bolístka, v něčem se nepohodnou a hned utíkají si stěžovat. Může se stát, že třeba ti rodiče mohou mít vliv, nebo také nemusí, ti mladí nevydrží absolutně nic. Hned zkrátka se chtějí od sebe odloučit a myslí si, že ten další bude lepší.“

Proč nevydrží? Co je důvodem k rozvodu u těch mladých? Co je tak rozhodí, že dojdou až k rozvodu?

„No třeba může to být rozdílné vzdělání.“

Může to být vzájemné nepochopení a rozdílnost zájmů?

„No, to taky. Příklad takový malý, třeba některý je sportovec, založený sportovně a chce někde jezdit, druhý není, začne to narážet, jsou rozdílní, jeden jezdí sám a není to dobré.“

7. Co když už jsou děti na světě a mají mezi sebou rozpory, je dobré zachovat to manželství kvůli dětem anebo je lepší se rozejít dokud jsou děti malé. Každý potom uvažuje

je, co ty děti, myslíte si že je dobré, aby se rozešli a každý si šel po svém a hledal si partnera jiného se stejnými zájmy? Nebo aby spolu vydrželi kvůli dětem?

„To asi ne. To záleží na hloubce rozkolu. Když už je to opravdu hluboký rozvrat, nedá se už domluvit ani přes poradnu a advokáty. V takovém případě bych doporučovala jít od sebe, to bych nedoporučovala, to odskáčou děti.“

To jaké míry je nutné brát v úvahu zájmy dětí při tom rozvodu?

„Většinou pokud je matka dobrá, stará se o děti, je to dobrá matka, dát je matce, umožňovat otcovi pravidelné styk. To určitě.“

8. Zda by jste žili ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Já to mám vyzkoušené, jako dítě jsem žila v takové rodině. Když maminka neměla čas, tak se běželo za babičkou, babičky byly v pohotovosti, člověk si mohl i pohrát.“

Jaké to má výhody?

„To si pamatuji jako dítě. Ted' děti a rodiče, záleží na tom jako rodina spolu vychází, chce to moc tolerance, je to dobré žít spolu. Výhoda je v tom, že mladá rodina má možnost předat těm rodičům děti, aby je pohlídali, navzájem spolu na sebe působí. Vidí soužití těch prarodičů, jak spolu žijí, jak spolu vycházejí, takové poučení od těch starších, to se navzájem prolíná. Předávání zkušeností.“

A nevýhody?

„Když ta tolerance neexistuje, tam je to horší. Když s tou mladou rodinou nevychází, dochází k rozepřím, působí to negativně. Zase je nejdůležitější a mám to vyzkoušené je opět tolerance. Chce to toleranci, bez toho by to nešlo. Mám syna a ten má už děti, vím o čem mluvím.“

9. Kdy mohou děti odejít z rodiny a osamostatnit se? Kdy je nejvhodnější věk pro to, aby dítě odešlo z domova a osamostatnilo se?

„To záleží na výchově, jak jsou děti vedené. Některé už od malička jsou vedeny k samostatnosti. Záleží na věku, To je různé. Co je důležité, když vidím, že odejdou tak v 21, když je plnoletý. Myslím si, jinak nevím.“

Už by si mohl založit svoji vlastní domácnost a začít vydělávat peníze? Živit se sám?

„To ano, tak to myslím. Žít se sám. To je dost ještě brzy v 21 letech, no nevím.“

10. Když děti uzavřou manželství a založí svoji rodinu, myslíte si, že je dobré je podporovat a nakolik by měli být podporováni svými rodiči? Víme, že rodiče se snaží dát dětem to nejlepší nebo všechno a mnohdy mladé rodiny všemožně podporují i finančně, hmotně. Nakolik je dobré toto dělat?

„Tendence to je, ale dobré to úplně není, co já vím, částečně, ne moc. U nás je to zneužívané. Děti si to musí vzít za svoje a pomoc rodičů musí brát jako vylepšení, taková pomoc, ale podporovat ne, vše se musí naučit sami, hospodařit. Jenom tak trochu jako rodiče pomoci.“

Řekněte, jakým způsobem tu podporu byste viděla, v čem, když ne finančně?

„No tak třeba pohlídáním, když chtějí jít do kina do divadla, aby měli mladí možnost někam jít. Nebo babičky rády zavařují, takže například výpěstky ze zahrádky apod. Nebo když tak nějakou korunou, když jsou narozeniny, ale rozhodně ne moc. Nepřehánět to.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„...Já si myslím že ne.“

Nejste zastánce té tradiční rodiny, kdy byli rodiče na výminku a byli tam vždycky k dispozici na dvorku pomáhali a žili spolu v jednom stavení.

„Mě by to osobně nevadilo, ale dneska ti mladí chtějí hned být sami, rozhodovat si sami. Nesnáší, když je někdo trošku vede, nebo jim něco říká. To dnešní mladí rádi nemají, tak se snaží vyletět z hnízdečka a být sami. Já toho zastáncem nejsem, já si myslím že to dobré je kvůli tomu, že generace na sebe působí. Jeden druhému vzájemně pomáhá a je nápomocen radou.“

12. V případě, že jeden člen ten starší v rodině onemocní, jak myslíte, že by se mladí měli postarat?

„Určitě postarat. To je výhoda, když bydlí spolu, společná domácnost, tak si pomůžou, nevýhodou je, když jsou mimo. To potom těžko se zúčastní té pomoci, nebo jim to dělá problémy. Určitě by se ale měli postarat. V každém případě.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí? ...Sama jste řekla, že Vám to nevadí. Jaké mají k tomu mladí důvody a jaký to má vliv na děti?

„Myslím si, že nemají takové závazky, jsou volnější, na děti by to nemělo mít vliv, jestli je tam existuje láska a mají se rádi, nemělo by to vadit. Neměli by to poznat.“

Myslíte si, že to potom těm dětem nevadí, když se ve škole ptají jak to, že se maminka jmenuje jinak, tatínek se jmenuje jinak. Jaký to má potom vliv na výchovu.

„Aha z tohoto hlediska to by si měli jaksi uvědomit a než do tohoto školního věku dospějí tak se opravdu vzít.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim? Ve vaší rodině. Jestli si nasloucháte vzájemně a teď to srovnajte s těmi mladými jak oni komunikují.

„Tam je méně času vše se dělá zrychleně. Když společně žijí, ti prarodiče mají na vnuky větší čas. Můžou se jim věnovat na úkor rodičů, tím se vzájemně doplňují když nemůže maminka, tam pomůže dědeček, babička.“

Má to vliv i na rozhodování, kdo má na starosti finance? Kdo by měl mít v rodině na starosti finance.

„U nás to mám jako já, jako žena, která má domácnost.“

A kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech, jako dovolená, nebo koupě nějakého spotřebiče.

„To by se vzájemně měli domluvit, jak není domluva tak se to nezvládne. Spolu se domluvit.“

Kdo rozhodoval o výchově dětí?

„Řízení v domácnosti jsme měla já, jako matka, měla jsem na to víc času. Byla jsem s dětmi doma tak určitě matka.“

Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Já si myslím že máma, stoprocentně maminka.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

....Jestli máte rozdělené práce na vysloveně ženské a mužské, toto je ženská práce to nedělám anebo jste rovnoprávní a je jedno kdo co dělá?

„U mladých si pomáhají vzájemně, syn uklízí, vysává, snacha se věnuje dětem, pomáhají si. U nás spíš je to ta ženská a mužská práce. Teď v důchodu se to mění, já pomáhám tatkově a on pomáhá mě. Přesto, ale zůstávají ženské a mužské práce, ale pomáháme si navzájem a práce se prolínají..“

Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech nebo ne?

„Určitě jsou stoprocentně a někdy jsou i lepší, víc dokáží. Nemají však stejné pozice.“

Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání?

„Ve vzdělání ano, ve společenském životě, tam je to horší a finanční hodnocení v zaměstnání je také horší.“

A ve společenském životě, politickém při budování kariéry, hodnocení práce ?

„Při budování kariéry to mají ženy horší, to je citelné a viditelné i při hodnocení své práce. V tomto rovnoprávnost mužů a žen není. Ženy někdy dokážou víc než muži, to je fakt. Ve všech oblastech to tak nefunguje.“

Čím myslíte, že je to dané?

„Důležitá je výchova. Když můj muž něco dělal, bral děti od malička k práci. Viděly jak se to dělá, jak k tomu přistupuje, jak se to chystá všechny ty postupy. Měly o tom trošku páru. Teď to tak není. Spíš se děti odhání od práce k ničemu se nevedou, aby si něco neudělaly, aby něco nepokazily. To není dobře. Pak se kluk ožení, holka vdá a neumí nic.“

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 5

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem. Rozhovor byl nahráván se souhlasem respondentky

Charakteristika respondenta:

Žena

Věk: 52

Stav: vdaná

2 děti, dospělé

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Zaměstnaná ve státní správě jako úřednice

Rozhovor byl uskutečněn dne 4.4.2009 v 13.30 hodin na U13, trval půl hodiny a byl nahráván na diktafon. Následně přepsán na záznamový arch.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Já jsem z generace, která si myslí a jsme přesvědčena, že chci mít tradiční manželství, tj. manžela, se kterým vytvořím rodinu a chci mít děti. Co se týká manželství volného žít na psí knížku, to je sice také jedna z možností, ale vzhledem k tomu že mám manžela, cítím větší bezpečí ve svazku tradičního manželském.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Největší hodnotou v rodině je mít harmonický vztah manželský, ten je samozřejmě podložen dobrým zázemím, finančním zajištěním, samozřejmě, když chci být finančně zajištěna

musím tomu také něco dát a předpokládám, že výše finančního zabezpečení je dána vzděláním.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěch, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času či uspěchanost?

„Myslím si že v dnešní době, současné rodiny nejsou dostatečně tolerantní, žijí v uspěchané době.“

Jako partneři navzájem?

„Chce to hodně trpělivosti.“

Takže tolerantnost, trpělivost, co je takovým typickým znakem současné rodiny oproti tradiční, dřívější rodině?

„Mám pocit, že dnešní mladá rodina chce mít hned všechno. Auto, byt, chce jezdit na drahé dovolené, vlastně nevidí ten cíl, založit tu rodinu a obětovat všechno. Tyto požitkářské věci by měly přijít později, ale neupřednostňovat je nad těmito základními, to znamená výchově dětí, založení rodiny.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt? Myslím tím, jako kdykoliv, nebo až po studiích, nebo až si zařídí byt, nebo až vybudují kariéru pracovní?

„Myslím si, že je vhodná doba, když ten člověk dostuduje a už je zaměstnán a má i nějaké zázemí, ale znám případy, kdy manželé studují a dokáží založit kvalitní rodinu. Samozřejmě za pomoci svých rodičů, kteří se jim snaží pomáhat. Mám zkušenosti, že tyto svazky vydrží déle jak když ty lidi už pracovali, měli dostatek finančních prostředků, ale ten svazek tak dlouho nevydržel. To znamená je to o morální hodnotě člověka.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Tak předpokládám tak od toho 25 roku a výš.“

Kolik dětí?

„Myslím si že 2-3 děti.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Jako nejnebezpečnějším důvodem k rozchodu manželů je když jeden z partnerů se stane alkoholikem a vlastně ta náprava tam není. Další je chronická žárlivost jednoho partnerů, myslím si, že jsou to věci, které se nevyléčí a že ta rodina tím hodně trpí, ať je to u ženy nebo u muže. To jsou dvě nejdůležitější věci vedoucí k rozchodu.“

A jaký máte názor na to, že se uvádí nejčastěji u rozvodu nepochopení, rozdílnost zájmů, zklamání z jiných očekávání?

„To už je vlastně o té komunikaci mezi partnery, a když ta komunikace nefunguje tak je to jedna z možností, kdy se partneři rozvedou nebo rozejdou. Myslím si že toto není důvodem k rozchodu, spíše je to taková chronická nespolehlivost jednoho z partnerů a všechno je o komunikaci mezi partnery.“

Myslíte si, že by partneři měli setrvávat v manželství, i když mají nějakou krizi nějaké komplikace a uvažují o rozvodu, mají spolu děti. Uvažují, jestli se rozvedou nebo nerozvedou a uvažují, že právě kvůli dětem zůstanou. Jaký na to máte názor?

„To je hrozně složité ale myslím si, že ve vztahu je hrozně důležité, aby si člověk jeden druhého vážil. Pokud v tomto vztahu nastane taková nerovnováha a toho člověka si nevážím a získám k němu takový odpor, že s ním nemohu žít, tak volím cestu rozchodu. Asi bych brala v úvahu věk dětí. Pokud by ten manžel chronicky nepil nebo nežárlil nebo nebyl agresivní, potom bych to do rozvodu netlačila, kvůli dětem ne.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

Je to jedno jestli žije s matkou s otcem. V každém případě výchova dětí je zabezpečena nějakým způsobem i když budou rodiče od sebe. Co si o tom myslíte?

*„Když se partneři rozejdou o výchovu dětí by se měli pořád starat oba manželé. Pře-
vážná část zůstane na starost matce, ale otec i když odejde z tohoto vztahu, tak by se měl*

dál zajímat o výchovu dětí, měl by se podílet a být nápomocen ženě. Nejen finanční částkou, kterou platí alimenty.“

8. Žili byste ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Žítí ve vícegenerační rodině je velmi složité. Myslím si, že každý by měl mít svou rodinu, mladí by měli bydlet sami a starší odděleně. Každý by měl mít svoji domácnost. Je to z toho důvodu, že vznikají někdy konflikty a vedou pak k rozvodu, daleko častěji, než když jsou manželé sami, protože starší generace se někdy hodně plete do manželství mladých lidí. Co se týká dřívější doby, byly rodiny, které žily pohromadě, měly stejnou domácnost. Myslím si, že takové žití bylo dobrým příkladem pro děti a vzor v péči o starší rodiče. Toto je spíš klad vícegenerační domácnosti a schází to ve výchově dětí.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Pokud dítě studuje, po dobu studií kolem 25 roku.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní, podporováni svými rodiči? Uveďte příklad.

„Mladí by měli být samostatní a finančně soběstační, dělat všechno proto, aby takto byli. Neměli by chtít po rodičích, aby je podporovali. Dělat všechno proto aby si vystačili sami. Já se přiznám, že své děti finančně podporuji a hlídám vnuky.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč? Myslíte si, že byste měli žít spolu ve vícegenerační rodině? Rodiče, jejich děti, které už mají rodinu?

„Myslím si že ne, jednoznačně bych to nechtěla, jedině v případě, že mladí nemají svůj byt a nemají kde bydlet.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny? Jak by to bylo v případě, že onemocní jeden člen rodiny? Jak je to s tou pomocí?

„Je to horší, ale pokud žiji v tradiční rodině a vím, že je samozřejmostí a mám pomáhat starším rodičům, vždycky tu cestičku najdu. Stará se o nemocného, poskytuje mu možnost lékařské péče, zajišťuje domácnost rodičů.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Je to z důvodu finančního zabezpečení, lidé se nechtějí vázat, chtějí mít čas, o kterém si sami rozhodují. Když má žena dítě, je pro ni finančně výhodnější být svobodnou matkou, získává od státu daleko větší finanční podporu. To jsou hlavní důvody mladých lidí – svobodná volba. Chtějí si vyzkoušet vztah nanečisto.“

Jaký má vliv nesezdané manželství na výchovu dětí?

„Je to model pro další generaci. Není to správné je lepší mít ten tradiční svazek“.

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Dříve se více poslouchali starší, co řekl senior bylo svaté. Komunikace je velmi špatná, dřív měli lidé více času na zábavu, více se žilo pospolu, např. v jedné místnosti a více se komunikovalo. Teď se lidi honí za nějakými pomyslnými zisky, v práci je takové nasazení a člověk je v takovém postavení, že toho času má málo, když přijde z práce je unaven, chce stihnout ještě jiné věci, hodně času bere televize. Myslím si, že se málo komunikuje, děti tráví hodně času u televize u počítačů. To má i negativní vlivy.“

Kdo by měl mít starost o finance, myslíte si, že tak jak je to například u vás doma, tak by to mělo být?

„Dobré je, když se oba zajímají o finance. Pokud má někdo z partnerů lepší organizační schopnosti, většinou je to žena, třeba má ten svůj rodinný rozpočet, lépe si ho organizuje a hlídá. O důležitých otázkách by měli rozhodovat společně, plat dostane muž i žena. Společná kasa, společné rozhodování o důležitých otázkách, jako jsou opravy v domácnosti, kam jet na dovolenou rozhodovat vždy společně.“

Kdo by měl mít na starosti výchovu dětí?

„Já jsme nepociťovala ve své rodině, kdo má dominantní roli, jestli tatínek nebo více maminka. Ale myslím si, že ať žena chce nebo nechce má ten podíl větší. Samozřejmě je hrozně dobré a příjemné, když se o výchovu zajímají nebo se snaží zajímat oba dva rov-

ným dílem. Je to pomoc té ženě, která má i větší podíl při chodu domácnosti. Je to přínosem pro dítě, že tu výchovu nemá jen z jedné strany, ale od obou rodičů.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Zase by to mělo být půl na půl. Od ženy se očekává, že má větší cit pro pořádek v zajišťování tepla domova a muž je takový chráncí krbu. U nás je to napůl.“

Myslíte to tedy tak, že jsou rozděleny práce ženské a práce mužské? Nebo je to tak, že chlap se chytne takové práce jako je vysavač nebo nádobí?

„Manžel automaticky, když vidí, že potřebuji pomoc, je schopen umýt nádobí, uklidit, uvařit, snaží se pomáhat, vychází vstříc.“

Jak si myslíte, že to je jinde, například v rodině vašich mladých?

„Je to tak, že syn méně pomáhá, on si myslí, že některé činnosti nejsou mužské a nechce je dělat, nebo je udělá, až se mu to řekne. Nežene se do toho.“

Proč si myslíte, že to tak je?

„Nedokážu na to odpovědět. Možná výchovou.“

Myslíte si, že jsou ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech?

„Rovnoprávnost je hodně vyrovnaná, ale přiznám se, že jsem z generace že, která ani nechce být až zase tak moc rovnoprávná, když tak v určitých věcech. Některé věci jsou příjemné, když je žena rovnoprávná, ale chci řídit auto, ale chci si ponechat ženskou roli.“

Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání, jestli mají stejné pozice při uplatňování ve společenském a politickém životě a při budování kariéry a v práci?

„Myslím si, že v tomto ta rovnoprávnost až tak úplná není. Při dosahování vzdělání se pozice hodně zlepšila, téměř se šance vyrovnaly mužům. Ženy mají možnost se vzdělávat

stejně jako muži. Co se týká dosahování stejných pozic v zaměstnání tam je to trošičku horší a tam si myslí, že ta segregace zůstává, že jsou mužské a ženské pozice. Co se týká platových možností stále přetrvává rozdíl, muži jsou lépe hodnoceni než ženy.

Co se týká politiky, situace se zlepšuje, ale stále ženy jsou v politice daleko méně obsazeny. Ve veřejném životě například na pozici lékařek a jiných typicky mužských povoláních, tam bych řekla, že se to pomalu vyrovnává. Je to dané vzděláním.“

Co si myslíte o názoru, že muž má vydělávat peníze a žena má být doma a vychovávat děti?

„V dnešní době tento výrok už je téměř neplatný. Jsou ženy, které chtějí zůstat v domácnosti a maximálně se věnovat dětem. Aspoň v době, kdy jsou malé. Žena chce být soběstačná, chce chodit do zaměstnání, kulturně žít. Předpokládá se, že muž lépe zabezpečí rodinu, protože žena má nižší plat.“

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 6

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem. Rozhovor byl nahráván se souhlasem respondenta

Charakteristika respondenta:

Muž

Věk: 51

Stav: ženatý

1 dítě, dospělé

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnaný jako voják z povolání

Rozhovor byl uskutečněn dne 9.4.2009 v 18.30 hodin na neutrální půdě v jedné restauraci trval jednu hodinu a byl nahráván na diktafon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„No já jsem ze staré školy, tradiční manželství je to osvědčené. Protože to tak je tradiční je svatba je to nějak posvěcené, lidi se cítí tím svázaní a zodpovědnější. Že se z toho tak lehkou neuprchnou.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Není nejdůležitější mít peníze, ale je to také důležité, protože když se nemusí protloukat bez peněz tak se jim lehčeji vzdělává a udržují veškeré vztahy, lépe si ten život užijí, ale není to prvořadé.“

A co vzdělání?

„Pro mladé by mělo být snaha získat co nejlepší.“

A jakou roli hraje v rodině bezpečí, jistota a láska?

„Tak prvořadé je bezpečí., protože každý na jiném stupni to zabezpečení potřebuje, když je děcko menší, tak se musí starat rodiče, jak vyrůstá, tak už na nich není tak závislé, ale to bezpečí rodiny je základ, všechno ostatní může získat většinou někde jinde.“

Dobře tak by to mělo být. Spíše jak to je v současné rodině.

„Současných rodin je velká škála, od těch které si myslí, že nejdůležitější je bohatství nebo ty peníze, ale to se nedá říct. Každá rodina to má nějak jinak.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěšnost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času či uspěchanost?

„Tak je to složité, rodin je mnoho typů, myslím si, že mnoho rodin je takových, že sami rodiče jsou nezodpovědně vychovaní, takže ti nemůžou sami zodpovědně vychovávat svoje děti. Ustoupilo se od tradiční výchovy.“

Co uspěchanost a ten konzumní styl, myslíte si že to není typický znak současné rodiny, Neženou se za nějakým značkovým zbožím, málo času na všechno mají?

„Myslím si že ne. Konzumní styl, ono se to tak říká, v každém období bylo něco takového. V našem mládí nebyla možnost si nakupovat značkové zboží, bylo nedostatkové. Ale v podstatě každý něco shání v každé době. Dnes je větší zabezpečení rodiny, mají možnost si toho koupit víc. Tenkrát se koupily jedny džíny a byly na 5 let, teď si je koupí 3x do roka, tenkrát se muselo stát ve frontě, ale ten konzum tam byl stejně. Teď je všechno lehce dostupné. Každý chtěl koupit to co má soused.“

Co prosazování individuality a kariérismus v rodině?

„Takovou rodinu já sám neznám, nemohu posoudit.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Nejvhodnější doba je až dítě ukončí nějaké vzdělání SŠ VŠ a trošku se postaví na svoje nohy, ale ne moc dlouho čekat. V žádném případě nezakládat rodinu, první skončit školu, aby nová rodina nebyla závislá na starých rodičích, aby rodič nechodil ještě do školy ještě a manželka už měla doma dítě, Určitě to jde, ale není to ideální řešení. Nejlepší je skončit školu a potom založit rodinu.“

Jaký názor na manželství 20letých?

„Je to zbytečné brzo, tento trend už profrčel.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Nejvhodnější je to v období, kdy už jsou schopni se o dítě postarat. Až na to rozumově dospějí. Až skončí školy např. v 26 plus 2, 3, 4 roky maximálně 5 let. Jakmile skončí vysokou školu. Když někdo ukončí střední školu v 21 a pak už pracuje, tak to může být třeba v 21 letech a zase plus 2, 3 roky navíc.“

Kolik dětí má mít současná rodina?

„Co nejvíc, o kolik se mohou postarat, já si myslím abychom nevymřeli tak minimálně dvě.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Tak když zjistí, že už spolu nemohou být, Každý to má nějak jinak.“

Je dostatečným důvodem k rozchodu nepochopení, rozdílnost zájmů, zklamání?

„V podstatě až bude horší, pro celou rodinu, když už spolu nežijí, tak by se měli rozejít. Pokud i přes rozdílné koníčky, zájmy převládá to, že mohou spolu ještě fungovat, tak ať jsou spolu. Pokud by to přerostlo nějakou mez, měli by se rozejít.“

A myslíte si, že by partneři měli spolu zůstat kvůli dětem?

„Asi jo.“

Měli by to prostě všechno zkousnout, co se děje, ustoupit, tolerovat se navzájem, domluvit se spolu, pokud to jde a kvůli dětem setrvat, i když je tam rozdílnost zájmů jiná očekávání, zklamání, nepochopení?

„To je otázka, jestli by to měli všechno přetrpět, měli by dost toho vydržet, protože to dítě nejvíc trpí rozvodem, dítě potřebuje, aby doma to nějak fungovalo, aby mělo kolem sebe to bezpečí, ale jestli maminka se ráda čte knížky a dívá na televizi a tatínek raději chodí na fotbal nebo někam jinam, to už není tak důležité. Je tu nějaká hranice. Pokud jsou to drobné neshody, není důležité ani jestli spolu spí nebo ne, to je dítěti jedno. Pokud to nějak nenaruší katastrofálně chod domácnosti, pokud by se dennodenně hádali a vytvářeli nepříznivou atmosféru pokud to má nějakou míru je výhodnější to nějak překousnout.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„Zájmy dětí ty jsou v podstatě prvořadé, protože rodiče se rozejdou, každý si najde někoho jiného, ale děcku se těžko nařídí, už nebudeš mít maminku nebo tatínka.“

8. Žili byste ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Radši nežil. Výhody to sice má, ale má to i nevýhody, Výhody to má v tom, že ta rodina je větší, takže je tam víc názorů, víc takových citových vazeb, třeba k babičce, další výhody to má takové, že se o sebe jednodušeji postarají, že je víc lidí na zvládnutí nemocného dítěte. Mohou se podělit o nějaké komplikace, je to jednodušší, zrovna tak, když onemocní například třeba stará babička, tak se třeba o ni ta rodina víc postará, když celý život s nimi byla. Než když jsou nějak zavedení a pak zjistí, že babička sama na nic už nestačí a pak jsou nuceni si ji přistěhovat do bytu, kde byly celou dobu sami.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Vhodná doba je až se o sebe dovedou postarat.“

Co když je to až v 35?

„To je už pozdě, to už něco zanedbali v té výchově. Ale tak měli by odejít asi jak skončí školu a začnou vydělávat, už není důvod, aby rodiče živili to dítě nějak dlouho, když už by se mohlo postarat samo.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní podporovány svými rodiči? Uved'te příklad.

„Největší podpora je ta, že je vybaví na život, dají jim vzdělání, než se připraví na budoucí život, do té doby by je měli podporovat, potom by podpora rodičů měla být velice omezená.“

V čem by měla spočívat?

„Nemohou s tím děti počítat automaticky. Dnes je značně drahé si třeba pořídit bydlení, pokud rodiče mají dost prostředků, jsou schopni mu ukládat nějaké spoření, tak je to vhodné, ale není to nevyhnutelné. Aby mělo dítě nějaký základ, ale jak začne vydělávat, podpora by měla být minimální jako hmotná, finanční, jen vysloveně v případě nějaké krizové situace, těžké nemoci. Tak by rodiče mohli pomoci, ale jinak by se dítě mělo postarat samo o sebe. Jinak nějaké drobné dárky, ale nemůže to být pravidelné, zákonitě, počítat s tím trvale. Například hlídání dětí by mělo být také je výjimečně.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí?

Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„Ideální je, aby každý měl svoji rodinu. Samozřejmě, když to jde, a jsou v rozumném vztahu, mohou se navštívit, ideální je, každá rodina svůj vlastní byt. Aby si o sobě lidé mohli rozhodovat.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny? Mladí bydlí někde jinde a staří rodiče někde jinde. Když někdo ze starší členů onemocní? Potřebuje pomoc, děti v tomto případě má daleko. Jak by se mladí měli chovat ke starým a nemocným členům rodiny?

„Záleží na možnostech, které mají. Teoreticky by se měli mladí chovat ohleduplně. Každý z těch mladých má svoji rodinu a svoje možnosti, jak se o ty starší postarat. Je víc možností, někdo má větší byt, může jim vyčlenit pokoj a může si starého rodiče vzít domů, jiný může zaplatit pečovatelskou službu a jiný to může vyřešit tak, že dá rodiče do domova důchodců. Za toto nejde odsuzovat. Neznamená to, že když někdo má rodiče v domově důchodců je nějaký nelida, který je odvrhnul. Každý tu možnost nemá postarat se. Riskovat, že by rodina zhroutila kvůli opečování jednoho starého rodiče, je to také složité.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Protože jsme neznabozi. Je to v náboženství. Důvodů je víc. Hlavní je, že je to společensky přijatelné, že se na to nahlíží, jako by to nebylo nic divného. Společnost to toleruje. Dřív to bylo, když byly všichni vychováni v nějaké křesťanské morálce, to že by někdo žil v takovém volném svazku už byl pro okolí nepřijatelný. Samozřejmě se stalo, že se víc a víc lidi rozvádějí. Děti pak žily v neúplné rodině. Mezi tím vyrostly a už mají svoje rodiny a svoje děti. Další je to, že je to pro ně finančně výhodnější. Každá žena samoživitelka měla různé výhody, i když samoživitelka určitě nebyla, vždycky nějaký otec někde byl akorát matka byla svobodná, pouze se nevdala.“

Jak má toto žití vliv na výchovu dětí?

„V podstatě záleží, jací ti lidi jsou, pokud spolu žijí v rodině a nikde není napsané, že musí být sezdaní, že by najednou byli zodpovědnější a lepší, určitě jsou páry, které budou žít jako nesezdaní a v té rodině to nikoho nepoznamená, děti budou žít normálně. Jsou rodiny a manželé sezdaní a denně se fackují a je to daleko horší. Dnes už se upouští od této

tradiční rodiny. Nesezdaní nemají takovou zodpovědnost vůči sobě, partner může kdykoliv odejít.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Záleží jak jim to vyhovuje, aby byly srozuměni. My máme peníze dohromady a vždy se rozhoduje co je potřeba, co se musí koupit, musí se domluvit spolu. Zkrátka se napřed vyhodnotí jestli na to je. O takových maličkostech, jako je koupit ubrus na stůl se nemusí rozhodovat společně.“

Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je?

„Oba dva stejně, každý v té části, které víc rozumí.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Měly by být role rozděleny, každý by měl dělat určitý druh prací, když jsou manželé třeba 30 let spolu tak se to nějak vykrystalizuje, každý má svůj úsek prací, jak jim to vyhovuje, aby jeden neměl pocit a nemyslel si, že dělá zbytečně za někoho něco. Musí to být vyvážené. Je charakter prací, které jsou spíše ženské a mužské. U nás některé věci dělá výhradně žena třeba praní, ale pokud by bylo potřeba také bych to dokázal. U nás jsou práce v podstatě rozdělené. Nemyslím tím čistě ženské a čistě mužské, v mé rodině je to zavedené tak, že žena pere, žehlí, ale nikdy neumývá auto, výměna pneumatik to zase řeším a dělám já.“

Takže zastáváte názor pomáhat ženě v domácnosti, nebo ať si domácnost dělá žena sama?

„To není pomáhání, když se řekne pomáhání, vypadá to tak, že všechno je v podstatě věci ženy. Je nějaký balík prací a úkonů a ty by se měli poděli. Někdo dělá něco raději a pro něco se více hodí.“

Myslíte si, že jsou ženy v dnešní době rovnoprávné mužům ve všech oblastech?

„Rovnoprávné určitě jsou, jestli si to doma nezařídí tak, že musí dělat, co je jí proti srsti, není schopná tomu manželovi to vysvětlit, to je její chyba. Právo mají všichni stejné. Určitě ano.“

Čím je to dané?

„Mají stejné práva ze zákona. Nikde není napsané, že by žena měla opečovávat muže, jestli ho některá opečovává, tak to dělá ze dvou věcí, buď to dělá ráda, nebo on je lenoch a ona není schopná ho donutit, že takto to nebude já chci abys něco dělal. Vykládají se takové skazky, že dojde chlap domů sedne si na gauč otevře si lahváče a celé dny se dívá na fotbal, a žena mu ty lahváče ještě nosí z obchodu. Jestli to tak někde je, tak je to její chyba, pokud jí to vyhovuje tak proč ne.“

Mají ženy stejnou pozici při dosahování vzdělání?

„Tak teoreticky mají. Prakticky to záleží na tom co si zvolí.“

A při uplatnění ve společenské a politickém životě?

„No to nemají stejnou, ženské jsou zvýhodňované. Protože se dělají kvóty, že musí být v politice žena například ČSSD. Každá žena má stejné právo, hlásit se na stejnou školu jako muž, dodělá ji, ale pak je jí na nic. Je to těžší, protože má dítě, jen žena může porodit dítě. S malým dítětem je víc než muž, až povyroste, pak se o dítě může starat stejně i muž.“

Dobře představme si firmu o 20 zaměstnancích, potřeboval byste přijmout jednoho pracovníka.. Je jedno, jestli muže nebo ženu. Přihlásili by se Vámi jak ženy tak muži, koho vyberete?

„Záleží to na tom v čem ta firma podniká, na kterou práci bych ji přijal.“

Měl by to být vedoucí marketingového oddělení.

„Ten, kdo by na to byl lepší, jestli by byl lepší chlap tak chlapa nebo ženskou, to je jedno. Vedoucí marketingu může dělat stejně muž i žena. Ale kdyby celý den něco vozil

na kolečkách, tak na toto je vhodný muž. Žena za to nemůže, je od přírody slabší konstituce a na těžkou práci není dělaná.“

Mají stejnou pozici při budování kariéry? Mají to stejné?

„Mají to stejné, když si žena dokáže uhájit svůj názor. Mají to stejné. Při budování kariéry je rozhodující, jak si to doma zařídí, jak se doma dohodnou, například 2 doktoři, mají dítě, žena na mateřské dovolené, to je určité období, kdy je žena nezastupitelná, potom se mohou v péči o dítě střídat.“

Komu si myslíte, že záleží více na rodině, ženám nebo mužům?

„Říká se, že ženám. To není můj případ.“

Takže muži by se měli podílet na péči o děti a domácnost stejnou měrou?

„Jo, samozřejmě, každý má své úkony.“

Je zaměstnání stejně důležité a má stejný význam pro ženy jako pro muže? Nebo je to jen prostředek k vydělávání peněz a překlenutí období, než jde do důchodu?

„To nezáleží, každý má k zaměstnání jiný vztah. Někoho to baví, uspokojuje, někdo chce dosáhnout nějaké pozice, není to podle pohlaví. Schopnosti pro některé práce mají oba stejné.“

Myslíte si, že v partnerském vztahu není důležité výše dosaženého vzdělání? Je to jedno nebo by měli mít oba stejné vzdělání?

„Teoreticky je to jedno, ale prakticky je výhodnější, když jsou ve vzdělání vyváženější. Pak nastává to, že některý se může cítit méněcenný nebo zas druhý se může nad něho vyvyšovat. Hlavně když je rozdíl hodně velký, těžko by si spolu o něčem dokázali vykládat. Pokud je tam malý rozdíl nemusí to být na závadu.“

Na závěr, co si myslíte o výroku, muž má vydělávat peníze, aby uživil rodinu a žena se má starat o výchovu dětí a o domácnost?

„To se podsouvá, že to tak lidi říkají. Většinou to tak není. Hodně mužů si to myslí. Je to ideální, když ten muž vydělá hodně peněz a rodinu zabezpečí, když je vydělá i žena, tak je to ještě lepší. Tento výrok není pravdivý. Pokud žena bude schopná hodně vydělat a muž bude schopný se postarat o děti, tak se to může prohodit. Ty peníze do rodiny by měl při-

nášet ten, kdo je toho schopný. Mě by vůbec nevadilo, když bude žena přinášet 3x tolik co já, mě to vůbec nebude vadit, já nebudu v depresi z toho, že bych se cítil méněcenný kvůli tomu. Já bych toho využil.“

Děkuji za rozhovor.

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 7

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem mladšího věku

Charakteristika respondenta:

Muž

Věk: 23

Stav: svobodný

bezdětný

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Zaměstnaný u soukromé firmy jako dispečer

Rozhovor byl uskutečněn dne 27.4.2009 v 16.00 hodin na pracovišti, trval 1 hodinu a byl zaznamenán fyzicky psanou formou, jelikož respondent nechtěl mluvit na mikrofon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Manželství je v každém případě utvrzením partnerského vztahu a vstup do manželství nese plno plusů i minusů, protože se tím člověk „oficiálně“ zavazuje tomu druhému oproti volnému soužití dvou partnerů na psí knížku.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Jednou z vysokých priorit snad každé rodiny je dostatečné finanční zajištění se kterým pak náležitě zachází a také zabezpečuje svoji rodinu. Co se týče vzdělání, tak důležité zase až tak moc není si myslím, protože může být strojný inženýr zaměstnaný ve firmě, kde bere plat 13.000 Kč a na druhé straně mladý muž bez maturity, který podniká, snaží se a jeho výše přesahuje třeba 50.000 Kč v průměru za měsíc.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, uspěchanost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli? Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času?

„Typické znaky současné rodiny jsou svým způsobem uzavřeny do škatulky neustálého stereotypu, kde si člověk ve většině případů nemůže „dělat co chce“, ale je vázaný na neustálé faktory, opatrovnictví, uspěchaný styl života. Emoční podněty partnerů, vedoucí k hádkám a negativním vlivům dobré nálady a pohody, jsou bezesporu následkem nekomunikativnosti mezi partnery a uzavření svých problémů v sobě. Komunikativnost a chuť si popovídat o věcech špatných i dobrých vede k utužování důvěry mezi oběma partnery.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Věková hranice asi neexistuje, protože je každého věcí individuální, kdy založí manželství a když je odhodlaný v podstatě přehodnotit žebříček priorit. Ve 20 letech ale asi moc dobrá volba pro uzavření sňatku není, protože člověk ve většině případech ještě studuje nebo teprve se začleňuje do pracovního zařazení, ale existuje určitě i plno výjimek, kde se berou dvacetiletí a mají pohodový vztah až do konce svých životů.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle Vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„Dle mého názoru je ideální dobou mít děti kolem 30. roku u obou partnerů a počet dětí je závislý na každé rodině zvlášť - u mě jedno až dvě děti.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Důvodů bude hned několik: Celkové nepochopení a rozdílnost zájmů, při kterých se partneři téměř nevidí a nemají pak spolu spoustu společných zážitků, dlouhodobá nevěra či neustálé střídání mimomanželských vztahů, nepochopitelnost protějšku problémům toho druhého, životní nesehranost vedoucí až k nenávisti. Manželství by v těchto případech bylo spíše jenom díky dětem a taková rodina nefunguje tak, jak má a měla by být rozdělena.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„Zájmy dětí v tomto rozhodování nejsou tak moc důležité, protože nepochopení v rodině by se ještě více zvěšovalo a nevedlo by to k ničemu.“

8. Zda by jste žili ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Vícegenerační rodina, nevím, nemám vlastní zkušenost, ale bude mít své pozitiva i negativa.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Děti by měly odejít v době, kdy jsou náležitě finančně zajištěni a připraveni na osamostatnění ve všech směrech a hlavně psychicky vyvrátni pro naprosto jiný způsob života.“

10. Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní podporovány svými rodiči? Uveďte příklad.

„Podpora u rodičů by měla být základem pro lepší začátky obou partnerů a měla by v podstatě ulehčit průběh začlenění do manželského života, ale ne zrovna vždy je podpora nutná.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„Určitě to není vhodné, protože manželstvím se člověk zavazuje tomu druhému a ne své rodině, takže v tomto bych společné soužití s rodiči viděl jako ne zrovna vhodnou záležitost.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?

„Chování ke starším a nemocným členům by mělo být hodně opatrovnické, protože ve většině případech jde o prarodiče či příbuzenstvo s částečným či úplným onemocněním a ti prostě pomoc potřebují za každých okolností.“

13. Proč rostě tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Volné soužití je svým způsobem zkouška, kdy mladí lidé testují sami sebe ale i toho druhého, jestli je vhodné po určitém soužití vstoupit do manželského vztahu a založit spolu rodinu. Na výchovu dětí bych tomu obzvláště velkou roli nepřikládal. Jde spíše o celkový přístup rodiny jako celek.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Komunikace v moderní rodině by měla být upřímná a daná náležitě věci a společně většinou probraná do nejmenších detailů co se týče výběru dovolené, změny města pobytu, vycestování za hranice za účelem zisku a financí atd. Výchova dětí by měla být svým způsobem rozdělená a to ve směru technickém, kde by se otec měl starat o rozvíjení dovedností svých dětí a citovém kde matka by měla zastávat svoji roli, ale pokud by se toho dítěti dostávalo od obou stejně, bylo by to asi určitě to nejideálnější.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Jak máte rozděleny domácí práce, pomáhá muž ženě? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě? Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Muž by v plno případech měl ženě pomáhat při běžných pracích doma, ale většinou práce „ženské“ by měly být žehlení, věšení prádla z pračky apod. V dnešní době by žena měla být srovnatelná ve všech směrech co se finančního ohodnocení týče a vzdělání také. Politický a společenský život by měl být naprosto srovnatelný i když při budování kariéry mají muži možná snadnější cestu.“

Děkuji za rozhovor!

ZÁZNAMOVÝ ARCH Č. 8

Pro polostandardizovaný rozhovor s cíleně vybraným respondentem

Charakteristika respondenta:

Žena

Věk: 22

Stav: svobodná

bezdětná

Bydliště: větší město nad 15 tis. obyvatel

Vzdělání: středoškolské s maturitou

Zaměstnaná u soukromého podnikatele

Rozhovor byl uskutečněn dne 27.4.2009 v 16.15 hodin v soukromé kanceláři, trval 1 hodinu a byl zaznamenán fyzicky psanou formou, jelikož respondentka nechtěla z ostychu mluvit na mikrofon.

1. Je žádoucí vstupovat do manželství? Co ctíte a proč, tradiční manželství a svatbu jako rituál, nebo spolu žít jen tak na „psí knížku“, nebo je lépe být sám a proč?

„Rozhodně je lepší manželství. První si spolu vyzkoušet žít a potom , jak spolu souzní a pak uzavřít manželství. Líbí se mi tradiční svatba. Nedokázala bych si představit s ním žít, mít dítě a bez svatby. Chvilku žít ano, bez dítěte, ale jak přijde dítě, tak svatba.“

2. Co je největší hodnotou v rodině? Je lépe mít hodně peněz a být finančně zajištěn? Jak je důležité vzdělání? Jakou roli hraje v rodině potřeba bezpečí, jistoty a lásky, jsou důležité harmonické vztahy mezi partnery?

„Důležité je bezpečí jistota, láska, Důležité je i finanční a materiální zabezpečení rodiny. Na prvním místě vztahy, na druhém místě finance. Vzdělání je dobré, ale není rozhodující ke štěstí člověka v rodině.“

3. Jaké jsou typické znaky současné rodiny? Co povrchnost, konzumní styl, úspěšnost, uzavřenost rodiny? Co emoční podněty a vztahy partnerů, jakou mají roli?

Myslíte si, že je typické pro dnešní rodinu prosazování individuality, úspěch, málo času?

„Mají málo času na děti a pořádně si s dětmi nepromluví, jsou uspěchaní a dlouho v práci. Z práce přijdou večer, s dětmi neprožívají jejich starosti a radosti.“

4. Kdy je v lidském životě vhodná doba na založení manželství? Jaký máte názor na manželství 20letých? Myslíte si, že je lépe počkat s manželstvím na pozdější dobu, až vystuduje, najde si práci, vybuduje kariéru, najde byt apod.?

„Nejvhodnější věk na založení rodiny je od 27 svatba a do 30 dítě. Napřed je vhodné vystudovat, najít si byt, práci, vybudovat kariéru.“

5. Kdy je vhodné mít děti? V jakém věku? Kolik dětí dle vašeho názoru by měla mít současná rodina?

„1-2 dětí spíše 2 děti.“

6. Co je dostatečným důvodem k rozvodu, či rozchodu partnerů? Myslíte si, že nepochopení, rozdílnost zájmů, jiná očekávání, zklamání. Nebo by mělo být manželství nerozlučitelné? A proč? Myslíte si, že by měli partneři setrvávat v manželství jen kvůli dětem?

„Nevěra, třeba nedostatek času, jsou dlouho v práci a nemají na sebe čas, nevidí se nemají stejné zájmy. Ani kvůli dětem, protože když si lidi nerozumí, dítě trpí daleko více.“

7. Do jaké míry je nutné při rozhodování o rozvodu brát v úvahu zájmy dětí?

„Určitě se o tom manželé pobaví, ale pokud si dělají naschvály, děti to vnímají víc, jsou pak klidnější, když se rodiče rozejdou, aby se netrápily. Aby neposlouchaly jen hádky, děti by stejně viděly oddělenou domácnost, naschvály.“

8. Zda by jste žili ve vícegenerační rodině? Jaké to má výhody popřípadě nevýhody?

„Výhody jsou, když mají děti, tak se můžou spolehnout na starší, že je pohlídají. Také, že se mladí mohou postarat o rodiče. Ale můj názor je, že by měl mít každý svoje, Jsou hádky a nemají svoje soukromí.“

9. Kdy mohou děti z rodiny odejít a osamostatnit se?

„Když dosáhne 18 a jak to cítí, rodiče tomu nezabrání, když chce dítě odejít, tak odejde. Určitě si chce najít práci, pracovat a potom se osamostatnit. Když je člověk schopný se o sebe postarat, záleží na člověku, jaké má vztahy s rodiči, pokud k nim nemá vztah, chce hned odejít, když má dobré vztahy, není problém. Já si dovedu představit žít s rodiči.“

10 Nakolik mají být děti, když sami uzavřou manželství nebo se osamostatní, podporovány svými rodiči? Uveďte příklad.

„Určitě podporováni. Finančně se může stát, ale snažila bych se sama od sebe, ale od rodičů bych viděla podporu např. v hlídání dětí, návštěvou, povídat si apod.“

11. Je žádoucí, aby spolu rodiče a děti žili ve společné domácnosti i po sňatku dětí? Pokud ano – proč, pokud ne – proč?

„Rozhodně neměli, určitě bych chtěla bydlet někde v blízkosti rodičů. Ale každý by měl být ve svém, mít své soukromí.“

12. Jak je žádoucí se chovat k nemocným a starým členům rodiny?

„To je úplně nejdůležitější. Určitě bych se nepostavila zády k nim. My se staráme s mamkou o mého strýce, který je mentálně postižený, maminka ho má v opatrovnictví, má cukrovku, píchá inzulin. Má 52 let. Je u nás, máme ho doma. Děláme obsluhu a hygienu. Mamka si toho váží, že je na mě spolehnutí. Je ráda že jsem zatím doma, je to strašná zodpovědnost se postarat o nemocné.“

13. Proč roste tolerance k volnému soužití? Jaké jsou důvody mladých lidí k volnému soužití? Jaký myslíte, že to má vliv na výchovu dětí?

„Finance. Zkouší to spolu, co mohou od sebe očekávat, asi jim to vyhovuje. Když přijde dítě, má být svatba. Rozvod je administrativně náročný, hádky, rozdělování majetku. V partnerském vztahu se preferují víc peníze, práce.“

14. Jaká je v současné moderní rodině komunikace? Kdo by měl mít na starosti finance? Kdo rozhoduje u Vás? Kdo by měl rozhodovat o důležitých záležitostech v rodině? Kdo by měl mít větší starost o děti a vychovávat je, dohlížet a věnovat se jim?

„Finance dohromady, rozhodovat o všem dohromady.“

15. Jaký je názor na rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině? Jaké je rozdělení rolí ve vaší rodině? Trváte na rozdělení na čistě ženské a mužské práce v rodině? Myslíte si, že jsou dnešní ženy rovnoprávné mužům ve všech oblastech? Čím je to dané? Mají ženy stejnou pozici při dosahování stejného vzdělání? Mají stejnou pozici při uplatnění ve společenském a politickém životě?

Mají stejnou pozici při budování kariéry a při hodnocení v zaměstnání?

„Muž by měl pomáhat s domácími pracemi ženě. V dnešní době jsou typicky mužské a typicky ženské práce.

Ve všech oblastech nejsou dnes ženy rovnoprávné mužům. Třeba rozdělení práce v rodině.

Při dosahování stejné vzdělání mají stejné pozice.

Při uplatnění v práci je to různé, jak kde. Podle zaměstnavatele, ženy udělají daleko víc práce než muž, ale když udělá chybu, tak jsou výroky, no co byste chtěli, vždyť je to ženská. Pohrdavý způsob jednání.“

Děkuji za rozhovor!